KIŞ 2022 Sayı: 53

KONAK

GECEYE ÖVGÜ

UNUTULMAYANLAR

LİMAN KENTİ

ÇEKİRDEKSİZ NAR

REMBETİKO

KADİM AĞAÇ

Merhaba

Umuttur bizi hayata bağlayan düğüm. Her şeyin güzel olacağına yönelik inançla yürüdüğümüz yolda, bir yılı, yeni bir yıla bağlamanın heyecanı var üzerimizde. Aydınlık yolumuzda çoğalıyor bu heyecan. Yeni yılla birlikte, takvimlere yansıyacak 2023'ün anlamı derin mi derin! 2023, Cumhuriyetimizin kuruluşunun 100. yılı olduğu gibi, kazanımlarımızdan asla vazgeçmeyeceğimizi haykıracağımız yılın da adıdır.

Yaşadığımız heyecan öyle büyük ki; uygarlık tarihinin en büyük mucizelerinden birisi olan Cumhuriyetimiz için, "Şimdi Yüz Yaşında" deme gururudur soluduğumuz. Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyetimizin onuncu yılında, "Az zamanda çok işler başardık" demişti. O on yılda atılan temel o kadar sağlamdı ki; bugün tüm fırtınalara karşın hala ayaktayız.

Şimdi yüzüncü yıl coşkusunu yaşıyorsak ve bu bizlere; Kuvayımilliye'nin nefesini hissettiriyorsa, önderimizin açtığı yolda daha da ileriye gitme adına olanak sunuyorsa, şanslı sayıyoruz kendimizi. Zira yüz yıl önce ülkemizde çınlayan, "Her şey güzel olacak" ilkesi, şimdi; yurdumuzun ve şehrimizin dört bir yanında en gür biçimde yankılanacak.

Öyleyse hoş geldi 2023!

Dergimizin bir önceki yılı bir yenisine bağlayan sayısında sizlere geçişler ile seslenmek istedik. Doğanın döngüsünden söz ettik örneğin ve doğanın yenilenmek için içe çekme halleri var sayfalarımızda. Zeytin dosyası dedik ve şehrimiz çevresinin başat bereket unsuru olan zeytine dair kültürel bir pencere açtık. Narı da unutmadık! "Narın da Çekirdeksizi" dediğimizin karşılığı var ki sayfalarımızda bulacaksınız. İzmir'den nice değerler geldi, geçti ve her biri eşsiz zenginlikler sundu. Onlara saygımız sonsuz. Dergimizin sayıları çoğaldıkça içeriğini artıracağımız, "Unutulmayanlar" dosyamız, şehrimizin hatıra, anı ve şükran geçididir.

Birbirinden ilgi çekici konularımız, yine KNK'nın sayfalarında ve her şeyin güzel olacağına yönelik inancımla, tüm hemşehrilerime saygılarımı sunar, keyifli okumalar dilerim.

Abdül BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

içindekiler

8 KUYTULARIN ZAMANI

10 YAKIN YERLER

14 BİNLERCE YILDIR LİMAN KENTİ

18 BİR EFSANE, AYŞE HANIM

56 BU MÜZE BAŞKA MÜZE

26 ANTİK ÇAĞ'DA BANKACILIK

34 GECEYE TEŞEKKÜRÜMÜZ VAR

42 ZAMAN KADAR YÜKLÜ

58 NARIN DA ÇEKİRDEKSİZİ

62 AÇIK MAVİ

64 VEFA KENTİ KONAK

46 BİZDEN ÖNCE DE BİZDEN SONRA DA

48 EFSUNLU AĞAÇ

50 ÖYLE BİR BÜYÜKLÜK Kİ

52 KÖK SALDIĞIMIZ

72 ÇIĞLIK ATAN BİLGE'NİN SESİ: REMBETİKO

78 100. YIL ANI EVİ

84 İZMİR'DE PARİS HAVASI

86 YURDAGÜL TÜRK

90 ELVAN FEYZİOĞLU

98 GÖRKEMLİ Mİ GÖRKEMLİ

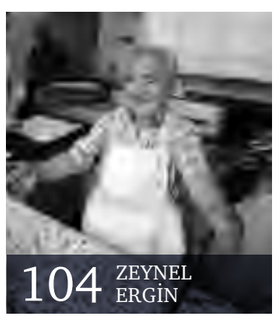
104 ZEYNEL ERGİN

106 BİR KİTAP BİR TANITIM

KNK 2022 Kış

Konak Belediyesi
Adına Sahibi

ABDÜL BATUR
Mimar
Konak Belediye Başkanı

Yayın Koordinatörü
OZAN YAYMAN
(Sorumlu Yazı İşleri Müdürü)

Editör
İPEK YAŞAR
TEODORA HACUDİ

Görsel Tasarım
FATİH AKUZUN

Halkla İlişkiler
EMİNE KALABALIK

Kültür Sanat
ABDULLAH TUNALI

Hukuk Danışmanı
MİNE GENÇ

Kapak Fotoğrafı: MEHMET YASA

Yönetim Yeri: İzmir Konak Belediyesi
Dokuz Eylül Meydanı No:11 Basmane / İZMİR
Tel: +90 232 484 53 00
www.konak.bel.tr
knkdergi@konak.bel.tr
Gülermat Matbaacılık ve Yayıncılık San. Tic. Ltd. Şti.
Buca OSB Mah. 2/21 Sok. No:16 Begos 3. Bölge Buca / İZMİR
Tel: 0232 433 61 33
Yayın Türü: Yerel Süreli – Üç ayda bir yayımlanır, para ile satılamaz
Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.
Baskı Tarihi: Kasım 2022

Fotoğraf: Ozan Yayman

Çoklarının içe dönme zamanıysa bu saatler; hangi kuytuda, hangi köşede saklanıldıysa, kalmalı orada.

Kuytuların Zamanı

Boş bir tuval, beyaz mı beyaz. Üzerine, bir iz, bir şekil gerekliydi. Doğanın kabuk değiştirme hali seçildi. Sonra bezenmeye başlandı boydan boya. Doğanın, yeniden açmak için kendisini içe çekmesi resmedildi. Karmaşa hali egemen oldu bu sırada. Basit ile karmaşık olanın birlikteliği sahne aldı. Fırça, tuvalin üzerinde, nevrozlu bir halin yansıması gibi dolandı. Beyazın üzerindeki yol alış, deliliğe atılan çentiklere dönüştü. Doğa; içinde olduğu hali anlatıncaya kadar, çıldırdı sonunda. Yolculuk sırasında, tuval de dönüştü. Işığın belirmesiyle, rengini aldı.

Sonrasında her zemin, görsel bir gücün dinamizmine dönüştü ve bu dinamik öğelerden ilgi çekici bir unsur olarak yöremizin bir kuytusunda karşımıza çıktı. Sıcak baharın, turuncu günlerin yorgunluğu vardı üzerinde ve temizlenmesi, arınması gerekliydi. Bunun için döküldü, saçıldı olanca cüretiyle. Çıplaklık fazlasıyla yakıştı ona. Bedeninden hoşnut, meydan okur gibi bir hali vardı.

“Mükemmellik; eklenecek bir şey olmadığında değil, çıkarılacak bir şey olmadığında elde edilir” diye bir olgu, mükemmel bir biçimde dikildi karşımıza. Yeniden doğuş için tabiatın verdiği mücadeleye tanık kılıyor sizi, şehrimizin doğaya açılan kapılarından birinin eteğinde çekilen bu fotoğraf. Bakmayın siz, “Ağaçlar ayakta ölür” diyenlere. O, olduğu yerde dimdik duruyor, ölüm hali değil bu. Yeniden açacak; onun için çekti kendisini içine. Sonbaharla birlikte içe dönen sadece doğa değil elbet. Çoklarının içe dönme zamanıysa bu saatler; hangi kuytuda, hangi köşede saklanıldıysa, kalmalı orada. Yeniden canlanmak için gerekliyse bu hal ki gerekli, saatler kuytuların zamanını gösteriyor şimdi.

Ege Bölgesi'nin "çatısı" olarak nitelenen Bozdağ'ın üzerinde şimdi beyaz bir şal var. İlkbaharı müjdeleyen kardelenlerin boy göstereceği zamana kadar şalına asılıdır beyaz. Ve bu muhteşemliği solumak isteyeceklere dair, davetkar bir hali var…

Yeryüzü Cennetine Hoş Geldiniz

Yazının başlığına çektiğimiz satırlar, "Ege'nin çatısı" olarak nitelenen Bozdağ'ın girişinde yazıyor. Her mevsimin ayrı güzelliği olan "çatı"da, kış aylarının haşmeti ise bir ayrı… Sonbaharla birlikte başlıyor Bozdağ'daki muhteşem gösteri. Yeşilden sarıya ardından kırmızıya dönen ceviz, kestane, elma, kiraz ağaçlarının yaprakları toprağın üzerine örtü oluyor, beyaz şal coğrafyayı kaplamadan önce. Yağmurlarla birlikte, çam ormanının içindeki çimenler diriliyor. Ağaç diplerinde biten mantarlar boy gösteriyor. Sonbahar ilerledikçe çevre yavaş yavaş uykuya hazırlanıyor. Bozdağ, batıdan doğuya doğru; İzmir, Manisa ve Aydın'a kadar uzanan 170 km'lik bir dağ sırası. Bozdağ'ın kuzey eteğinde, rakımı 1150 metre olan ve adını bu dağdan alan kasaba bulunuyor. Ödemiş'e bağlı Bozdağ, İzmir'in önemli turistik yerleşimleri arasında sayılıyor. Heybetli dağın adını alan Bozdağ Kasabası'nda sonbaharla birlikte telaşlı bir hareketlilik başlıyor. Kasaba karlar altında kalmadan sakinleri, kendilerini çetin geçecek kış aylarına hazırlıyorlar. Yaşlı nüfus ova kısmındaki Birgi'ye göçüyor. Yerleşimde kalanlar erzaklarını ve odunlarını hazırlıyor, evlerinin eksiğini ötesini berisini tamamlıyor. Ve sonrasında gelsin beyaz örtü… Yoğunlukla iki katlı olan taş evlerin bacaları tütmeye başladığında bilin ki, kuzinelerin üzerinde de kestaneler yer almıştır. Kış aylarında özellikle İzmir merkezden gelenler ile kasabanın sokakları büyük hareketlilik yaşıyor. Kardan adam yapan çocuklar, kahvehanelerdeki odun sobasının başına doluşan yetişkinler, yöresel pazarda yapılan alışverişler ve bembeyaz sokaklarda atılan adımlar ile bırakılan izler; hepsi Bozdağ'da…

KÜÇÜK MENDERES GELENEĞİ

Bozdağ ve çevresindeki diğer yerleşimlerdeki yaşam, geleneksel Ege motifleriyle bezeli. Dağın en tepesindeki kasabası da eteklerindeki yerleşimleri de kartpostallık tanıklıklara olanak sunuyor.

Sokakları her yaştan gül yüzlü insanlarla dolu. Kasaba sükûnetinin sarıp sarmaladığı sakinleri Küçük Menderes Havzası'nın binlerce yıldan bu yana süren yaşam geleneğinin günümüzdeki temsilcileri.

Evinin salonunda Mona Lisa tablosu olan kasaba sakinleri, arkadaşını koluna takıp yaşam alanını adımlayanları, otantik evlerinin önünde, yerleşimlerine ziyarete gelenleri olanca misafirperverliğiyle karşılayanları, tarlasından bağından, bahçesinden topladığı taze ürünleri sunanları, gölden balık avından döneni, bereketli ağaçlardan topladıklarıyla geleni, son yıllarda sayıları hissedilir biçimde artan kent kaçkınlarının bölgedeki kasabalara yerleşmelerinden sonra, "huzuru bulduk" yönündeki söylemleri ve hepsinin üzerindeki, bereketli topraklar üzerinde kuşaklar boyu süren kültürün yaşatılması.

Hepsi ama hepsi Bozdağ ve çevresinde diri bir şekilde gelen gideni selamlıyor.

YAYLA KÜLTÜRÜ

Yaylalarıyla da meşhur "Ege'nin Çatısı" diye adlandırılan bölge. Elmabağı, Ovacık, Çayır, Gündalan, Çavdar, Gölcük, Subatan, Çam, Başova, Kemer, Büyük Çavdar yaylaları bütünüyle yöresel motifler içeriyor. Büyük Çavdar Yaylası ülkemizin önemli kayak tesislerini bünyesinde barındırıyor. Bu önemli kış sporları merkezinde kayakçılar, dağcılar boy gösteriyor. Dağcılar için zirveye erişmek önemli bir kariyer noktası. 2157 metrelik zirveden bölgeyi izlemek eşsiz bir deneyim. Buradaki izlencede Gölcük Gölü, Ödemiş ile Tire Ovası, Demirköprü Baraj Gölü ve Salihli Ovası seyrine doyum olmayacak görünümde yakalanıyor. Bölge yamaç paraşütü yapmak isteyenlere de Akçakmak ve Gündalan Tepeleri'yle olanak sunuyor. Bu tepelerden Küçük Menderes Ovası'na doğru bir kuş gibi süzülmenin hazzı, tarifsiz! Kuşaklar boyunca geçim kaynağı tarım olan yörenin söz etmeye gerek var mı bilinmez ama başat ürünü, patates. Elma, kestane, ceviz ile kirazın da yoğun biçimde boy gösterdiği bu büyülü coğrafyada yetişen ürünler, koca bir kışı kar altında geçirdiği ve soğuk ile suya doyduğu için eşsiz lezzette.

GÖLCÜK YAYLASI

Burada Gölcük Yaylası üzerinde yer alan Gölcük Gölü'ne ayrı bir parantez açmak gerekiyor. Ormanın içine gömülü vaziyette bulunan bu göl, kendisine hayran bırakacak bir coğrafi yapıya sahip. Çadır kampı yapmak isteyenlere ya da tesislerde konaklamayı planlayanlara imkanlar sunan bu alanın sazan ve yayın balıkları da en az kendisi kadar ünlüdür. Yaylada çok uzun yıllar önce at yetiştiriciliği yapılırdı ve bu gelenek hala sürüyor. Ülkemizin önemli turistik destinasyonları arasında yer alan Gölcük Yaylası'na fotoğraf sanatına gönül verenlerin ilgisi de bir başka. Her mevsim mucizeler sunan yayladan bir tutam zaman çalmak isteyenlerin telaşı bütünüyle yaşamaya ve yaşama bir iz bırakmaya dair. Yayladaki göl ise kış aylarında havanın çok sert olduğu dönemlerde buz tutuyor ki bu da ayrı bir görülüp yaşanası ayrıntı olarak gezi defterlerine not ediliyor. Tektonik hareketler sonucu oluşan geniş çukura yağmur ve kar sularının dolmasıyla oluşan gölün en derin noktası 5 metre civarında. Gölün çevresindeki mesire yerleri, konaklama tesisleri ve yürüyüş yolları ayrı bir çekim merkezi oluşturuyor.

DÖNGÜ

Bölgedeki beyaz örtünün yavaş yavaş seyrelmeye başlamasıyla birlikte büyülü döngü kendisini hissettiriyor. Mart ayı ile birlikte Bozdağ'ın kardelenleri güneş ışığıyla buluşuyor. Baharın ilk müjdesini veren kardelenler bu kez Bozdağ'da farklı bir cümbüşün yaşanacağını söylüyor ki onun adı da ilkbahar.

Karlar eriyip ilkbahar geldiğinde yemyeşil bir örtüye bürünüyor bölge. Şifalı bitkileri barındıran Bozdağ'da, bin bir çeşit, rengarenk çiçekler boy gösteriyor. Kekik kokularının kapladığı çevrede hafif hafif esen rüzgarda kar sularıyla beslenen bitki çaylarını yudumlama vakti gelmiştir. Kır kahvehanelerindeki bu ritüel sırasında önünüzden yılkı atları geçerse sakın şaşırmayın. Onlar Bozdağ'ın özgür karakterinin bir başka yansımasıdır. Oksijenin baş döndürdüğü Bozdağ'da eriyen kar sularıyla sulanan kasaba sokakları yine doğanın verdiği güç ile tertemiz, pırıl pırıl ve sokaklarında açan rengarenk çiçeklerle ve artık doğaya dönüşmüş, doğanın ta kendisi olmuş yerel insanlarıyla her daim ve her mevsim ziyaretçilerini bekliyor.

İzmir'de deniz ticaretinin tarihi demek, İzmir tarihi demek. Arkeolojik bulgular, İzmir'in sekiz bin beş yüz yıldan bu yana liman kenti olduğunu ve o tarihlerden bugüne değin Akdeniz ile Ege ile ticari ilişki içinde olduğunu gösteriyor.

Binlerce Yıldır Liman Kenti

Denizden doğmuş, varlığını denizin sonsuzluğunda çoğaltmış bir şehir, İzmir. Verimli topraktan aldığını deniz üzerinde ticarete dönüştürebilme, denizler aşırı kavimlerle, devletlerle ilişkiler kurarak kültürünü zenginleştirme, kendini geliştirebilme şansı kaç kentte vardır ki? İzmir, doğal bir liman üzerinde kurulmuş olmasını iyi değerlendirdi. Akdeniz limanlarıyla kurduğu ticari ve kültürel alışveriş sayesinde büyüdü ve sekiz bin 500 yılık tarihi boyunca hep bir liman şehri oldu ve medeniyeti bunun üzerine kuruldu.

Şimdiye dek yapılan çalışmalardan bilindiği kadarıyla, 8 bin 500 yıl kadar önce bereketli topraklar üzerinde -Yeşilova ve Ulucak'ta- ve su kaynaklarının yanı başında kurulan İzmir, eski çağların deniz ticaretiyle büyüyen ilk kentlerinden olmakta gecikmedi. Aioller Smyrna'yı, MÖ 11'inci yüzyılda niye Bayraklı Tepekule'de kuruyor? Çünkü burası bir yarımada; verimli bir arazinin üzerinde, korunaklı ve doğal bir liman ve Basra Körfezi'nde başlayan ticaret yolunun batıda denizle buluştuğu nokta.
Prof. Dr. Ekrem Akurgal'ın ortaya çıkardığı gibi; Smyrna özellikle MÖ 7. yüzyıldan başlamak üzere üç yüz yıl boyunca ticari ve siyasi faaliyetlerin toplandığı merkez. Özellikle MÖ 650-546 arasında Aolis'in en büyük kenti ve bu gelişmişliğini deniz ticaretine borçlu. Smyrna'da bilinen ilk iktidar mücadelesi de bu nedenle başlıyor. MÖ 1000'lerde -çoğu bugünkü İzmir'in sınırları arasında kalan- 12 doğal limana yerleşen, deniz ticaretiyle zenginleşen, MÖ 800'lerde aralarında ticari bir birlik kuran İonlar, 12 Aiol kentinden biri olan Smyrna'yı ele geçiriyor. Böylece Smyrna, ticaret aracılığıyla kısa sürede zenginleşiyor, bu zenginlik kentin fiziki yapısına da yansıyor. 12 İon kentinden; Klophon (Değirmendere), Erytrai (Ildırı-Çeşme), Teos (Sığacık-Seferihisar), Lebedos (Ürkmez-Seferihisar), Klazomenai (Urla-İskele), Ephesus (Efes-Selçuk), Phokai (Foça), İzmir'de kurulu. Her birinin hikayesi teker teker, İzmir'in tarihi boyunca bir liman kenti olduğunun kanıtı. Bu tanımı en iyi anlatacak olan da şüphesiz ki Ege Denizi'nin bilinen en eski limanlarından olan, "Limantepe"nin, Urla'daki Klazomenai'de olması. "Şu ana kadar Ege Bölgesi'nde bilinen en eski liman. Daha eski dönemleri de içine alabiliriz" diyordu Limantepe kazılarının başkanlığını yapan Prof. Dr. Hayat Erkanal.
2019 yılında aramızdan ayrılan ve nice değerli bilim insanı yetiştiren, Limantepe'yi tüm dünyaya tanıtan Prof. Dr. Erkanal, 2008 yılında verdiği bir röportajda, körfezin bir iç deniz görünümünde olduğuna vurgu yaparak şunları söylemişti:

"Ege Bölgesi'nde en ideal liman şartlarına sahip denizdir sözünü ettiğimiz. Deniz ulaşımını kara ulaşımıyla bağlıyor. Gediz Vadisi'yle de Anadolu içlerine kadar gidebiliyor. Bu, bölgeye büyük ticaret hacmi kazandırıyor. Bunu arkeolojik eserlerle de belgeledik. Mısır, Girit, Kıbrıs, Yunanistan hatta Kafkas kökenli eserler çıkardık. Bunlar gösteriyor ki bölge, bütün bu büyük belgelerde denizler aşırı ticari ilişkiler içinde."

TARİHE NOT

İzmir çevresinde pek çok liman kenti olduğunu vurgulayan Prof. Dr. Erkanal tarihe not diye bıraktığı açıklamalarında şu görüşlere yer vermişti:
"İzmir çevresinde pek çok liman kenti var. Anlaşılıyor ki bütün Doğu Akdeniz ile Ege ile bağlantısı olan İzmir bölgesinin çok sayıda limanı vardı. İç deniz etrafında, MÖ üçüncü ve ikinci bin yıllara ait pek çok merkez bulduk. Bunların hepsi liman kenti. Neolitik Dönem'in en büyük özelliği, insanın tüketici toplum özelliğinden üretici toplum özelliğine geçmesidir. Bu üretmenin sonucunda da ortaya köy kültürü, ilk yerleşim çıkıyor. Limantepe'de bu dönem var. İzmir'de pek çok yerde var. Bu dönemde mesela, kıta Yunanistan ile ticari ilişkiler içinde olduğunu ortaya koyan belgeler var elimizde. Aşağı yukarı günümüzden sekiz bin sene önce bu ilişkiler başlamış."
Şehrimize ve evrensel kültüre yaptığı katkılar için Prof. Dr. Hayat Erkanal'ın anısına, sonsuz şükranlarımızı ve saygılarımızı sunuyoruz…

Sefa
TAŞKIN
1989-1999 Bergama Belediye Başkanı

İzmir'in zenginliğinin temelinde, liman şehri olması ve buna bağlı gelişen ticaret ilişkileriyle, kültürel etkileşim yer alıyor. 1700'lü yıllarda bu zenginlik ortamında şehirde Ayşe Hanım adında bir iyilik perisi vardı ve etkisini hissettirdi. Varlıklı bir ailenin ferdiydi Ayşe Hanım ve zenginliğini, toplumun yararına kullanmaya adadı. Bu uğurda bir vakıf kurarak, gençlere eğitim, ihtiyaç sahiplerine destek sundu.

Liman Şehrinden Bir Ayşe Hanım Geçti

İzmir'in taş döşeli yollarından bir Ayşe Hanım da geldi geçti. Kimlerin yüzünü okşamadı ki Körfezin serin ve nemli imbatı. Hırçın dalgaların köpüklerinden kopan tuzlu damlacıklar kimlerin yüzüne dokunmadı ki? Rüzgar Fars/İran dilinde "zaman" demekmiş! Hani "yel gibi geçti" derler ya öyle işte! Ne yüksek düzeyde insanlar çıkarıyor şu Batı Anadolu toprakları. Yosun tutmayan rengarenk çakıl taşları, denize sert giren kayalıklar, akan yelle kayan martılar tanık buna. Kim idi Ayşe Hanım? Ne iz bıraktı bize? Ne anlatır onun öyküsünün yazılı olduğu soluk yapraklar? Erkek egemen bir toplumun içinden yükselen kadınlar o derin sağduyu ve kapsayıcılıklarıyla hayatı ilmek ilmek örüyor hep. Ayşe Hanım'ın sesi çok uzaktan gelmiyor! Onu bize camileri, medreseleri, mescitleri, kiliseleri, havraları ile 18. yüzyılın İzmir'i tanıtıyor. Nice yaşanmışlıklar içinde seçkin bir hanım sunuyor günümüze geçmişi derin İzmir. Onun yıllarında güzel İzmir, 1700'lerde, gittikçe zenginleşen kozmopolit bir limandı. Doğu Roma, Bizans İmparatorluğu döneminde Emeviler, Selçuklular, Haçlılar, Cenevizliler, Rodos Şövalyeleri arasından el değiştirip duran kent, Türklerin bölgeye yerleşmesiyle siyasal istikrara kavuştu. 1082'de, Çaka Beyle İzmir ve çevresine giren Türkler ancak 1422 yılında Osmanlı ile birlikte kalıcı olarak bölgeye tümüyle egemen oldular. 1528 yılında, yaklaşık 1150'si Türk, 150'si Rum, toplam 1300 kişilik nüfusuyla küçük bir köy olan İzmir, büyük bir atakla zengin bir kent olmaya yöneldi. Nasıl?

Prof. Rauf Beyru'nun verdiği bilgilere göre; 1620'lerle birlikte, Padişah IV. Murat zamanında Osmanlı'nın, İranlı Safevi Kralları'yla, Irak'ın paylaşılması için giriştiği savaşlarda, Doğu'nun mallarını Batı'ya taşıyan ünlü İpek Yolu güvensiz hale gelmişti. Savaşın yol açtığı düzensizlik, İpek Yolu'nun önemli duraklarından biri olan Halep'in yöneticileri, yüksek vergilerle tüccarları canından bezdirmişti. Bu ortamda Halep'in, özellikle zengin Ermeni tüccarları, yabancı misyon temsilcileri kenti terk ettiler. Sığındıkları İzmir kucak açtı onlara.

Akdeniz'den gelip Anadolu'nun içlerine giren bir körfeze sahip olan, Batı Anadolu'nun verimli ovalarına yakın İzmir, ticaret için çok uygun bir konumdaydı.

1566'da Osmanlı'nın eline geçmesiyle, daha önce Anadolu'nun Avrupa ile ilişkilerinde işlek bir ticaret merkezi olan Sakız Adası eski önemini yitirmiş, Sakızlı tüccarlar ve Rumlar da ticaretin yükselen yıldızı İzmir'e taşınmıştı. Gelişen mal alışverişleriyle Batı'dan, Frenkler'in/ Levantenler'in kente akını hızlandı.

17. YÜZYIL EŞİĞİ

Yahudiler ise 1590'lı yıllardan itibaren, özellikle Selanik'ten göçüp İzmir ve çevresine yerleştiler. Bu gelişim İzmir'i Akdeniz'in parlak bir limanı haline getirdi. Ve İzmir aldı yürüdü! İhtişamlı köşkler, konaklar, yalı evleri ortaya çıktı. Tabii ki varsılın eline el açan yağınla fakir fukara da üredi kentte. Çok eski çağlardan beri yoksulluk varsıllığı sırtında taşıyor. Dengeli toplumsal ilişkilere muhakkak yaklaşacak, eşitlikçi toplumsal ilişkiler kuracak bir gün insanlık. Bugünkü Kordon boyuna, deniz kıyısına sıkışmış, girişi çıkışı kabadayılara karşı Osmanlı neferleriyle korunan Frenk/ Levanten Mahallesi oldukça zengindi o dönem. Farklı bir yaşam tarzı vardı orada. Denize sıfır yalı evleri, arkalarındaki depolarıyla Avrupa'ya ticaretin köprüsüydü. Günümüz Kahramanlar Semti'nden Kordon-Alsancak'a kadarki alanda Ermeni ve Rum Mahalleleri oluşmuştu. Kadifekale'ye dayanan, Kale'nin eteklerinden Konak'a kadar olan bölge de Türkler'in yaşadığı çevreydi. Kemeraltı'nda, Havra sokağı dolaylarına da yoksul Yahudiler yerleşmişti. Sonraları, zengin olanları daha güneyde deniz kıyısına, Karataş'a taşındılar.

Okçu Kalesi

Bugünkü Kemeraltı'ndan içe doğru, Hisar Camisi'ne kadar giden, oradan kısa bir kavis yaparak tekrar denize doğru yönelen bir çizgi içinde kalan alan, küçük bir koy, deniz idi. Bu İç Deniz yıllarca İzmir'e hizmet eden küçük bir liman olarak değerlendirildi. Kemeraltı Caddesi belki de rıhtımıydı bu limanın. Kuzey ucunda limanı korumak için yapılmış "Okçu Kalesi" adı verilen, güçlü taş surları olan bir kale bulunuyordu.

İlk kez Bizanslılar tarafından 14. yüzyılda yapılmış olan bu kale uzun yıllar "San Pietro Kalesi" olarak anılmıştı. Türkler ona "Okçu Kalesi" dediğine göre, demek ki eski zamanlarda oklarla korunuyordu iç liman. Süreç içinde küçük limanın denizi, eskiden Değirmen Dağı denen Eşrefpaşa semti çevresindeki yükseltilerden inen yağmur sularının taşıdığı birikintilerle yavaş yavaş doldu. Bu toplumsal ve coğrafi ortamda ticaretçi Frenkler genellikle varlıklı, Ermeniler ve Rumlar çoğunlukla sanatkâr ve esnaf, Yahudiler çok fakir idi. Müslüman halk ise kırsalda toprakla uğraşıyor, ekip biçiyordu. Çiftçiydiler. Tabii onların da onlara hükmeden Ağaları, Beyleri vardı! Geniş toprak sahibi Türk Ağalar Devletle iç içeydi. Osmanlı adına vergi topluyor, güvenliği sağlıyor, ticaret yapıyorlardı. Görünür bir varsıllık içindeydiler. Kurumsal ve eylemsel olarak dini ve kültürü yaşatan da onlar idi.

DERVİŞ YATAĞI

Konu üzerine geniş bir araştırma yapan, Urfa-Harran Üniversitesinden Yasin Taş'ın aktardığına göre: İzmirli Ayşe Hanım bu eşraftan, Derviş Ağazade Mehmet Efendi'nin kızıydı. Kökeni, toplumda çok saygı gören dervişlere dayanıyor olmalıydı. Prof. Mehmet Demirci'ye göre İzmir o dönemler bir dervişler yatağıydı. Dervişler; İslam'a sadık, kurallarını yerine getirmeyi kabul etmiş, Allah'a bağlanmış, Mürşidinin (yol göstericisinin) öğretisi doğrultusunda yaşayan kişilerdi. Kendilerinden çok Allah yolunda özgeciydiler. Uzun yıllar Hıristiyanlığın yaşandığı Anadolu yavaş yavaş, içine kendine özgü birikimleri de katarak İslam'ı içselleştiriyordu. Ayşe Hanım'ın böyle bir ada sahip dedesi Derviş Ağa, Ödemiş'in Birgi kazasından Hacı Ali Efendi'nin oğluydu. "Hacılık", önemli bir sıfattı Türk soylular arasında. Varlıklı insanların, "Hacc"a gitmesi, Hacı olması toplum içinde çok muteberdi. Yerine getirilmesi bir İslami ödev olmasının yanı sıra Hacı ya da Hacce (kadın hacı) olan kişilerden beklenen davranışlar "yücelikti". 9. yüzyılda yaşamış İmam Buhari'nin aktardığı Hadis'e göre "kim Allah için hacc eder de kötü söz ve davranışlardan sakınır ve günahlara sapmazsa annesinin onu doğurduğu günkü gibi günahlardan arınmış olarak (evine) dönerdi. "Kul hakkı" yemek bunun dışında tutulmuştu. Çok büyük bir bağışlanamaz günahtı bu. Bugün bile, örgütlenmemiş insanların "hak ettiğine", "emeğine" yok pahasına el koyanlar yok mu?

GÜÇLÜ BİR AİLE

Günümüzde Ödemiş'in bir mahallesi olan Birgi, 13. ve 14. yüzyılda, Osmanlı daha Batı Anadolu'ya egemen olmadan önce, bu bölgede varlık gösteren Aydınoğulları Beyliği'ne başkentlik yapmış bir yerdi. Bugün de o zamanlarla ilişkili, kendine özgü geleneksel mimari dokusunu koruyor. Ayşe Hanım'ın babası Derviş Ağazade Mehmet Ağa bölgede sözü geçen, bir ayan ve mütesellim idi. Bu işi yapanlar devlet adına vergi toplar, belli bir kısmını kendine alır, gerisini İstanbul'a, Sultan'a gönderirdi. Savaş zamanı da asker verirdi Ordu'ya. Kırsal alanda böyle bir düzen kurmuştu Osmanlı. Yasin Taş'ın bildirdiğine göre Dervişzade Mehmet Efendi bu işlerinin yanı sıra devletin bu bölgede, denizlerdeki gücünü de gösteren bir kişiydi. "Derya Beyi" deniyordu ona. Osmanlı Donanması'na gerektiğinde gemi ve asker sağlıyordu. Bu yetkiyle Midilli, Sığla (İzmir) ve Muğla (liva denen) sancaklarında devlet adına Mutasarraflık, mülki amirlik yaptı. Dervişzade Mehmet Efendi, Derya Beyi olarak başkentle arasında bazı sorunlar yaşasa da İzmir'de, devletin en yüksek görevlisi olmuştu. Osmanlı paşalık unvanı da vermişti ona. Oğulları İsmail Paşa ve Ali Bey de babaları gibi devlet hizmetinde denizci, kaptan olarak görev yaptılar. İsmail Paşa bir ara tersane yöneticiliğinde de bulundu. İşte Ayşe Hanım İzmir'de siyasal ve toplumsal olarak böyle güçlü ve varlıklı bir ailenin kızıydı.

ETKİLİ EVLİLİK

O da bu gücü ve varlığı, büyük bir beceriyle, kendi varsıl yaşamını sürdürme dışında, toplumsal yarar için kullanmasını iyi bildi. Tabii ki böyle bir hanıma uygun bir eş bulunmalıydı. Ayşe Hanım, bir diğer saygın İzmirli, Hazinedarzâde Mustafa Efendi'nin oğlu Müderris Mehmed Efendi ile evlendirildi. Devletin bir tür para işleriyle ilgili olmasıyla, olasılıkla Hazinedarzâde ailesi, Bergama kökenliydi. Bergama'yı saran Madra Dağı'nın poyrazını, bitek Bakırçay Ovası toprağının kokusunu tanıyorlardı muhakkak. İzmir'de tanınmış, yüksek düzeyde bir müderris (medrese/ okul hocası, öğretici) idi Hazinedarzâde Mehmet Efendi. Muhtemelen akrabaları olan, yine Hazinedarzade namlı İbrahim ve Ali Paşalar, dünürleri Dervişzade Mehmet Efendi/Paşa ile aynı dönemde görev yapmış Osmanlı'nın, bölgedeki ileri gelen denizcileriydi. İzmir, denizlerin öneminin farkında, bu yönde devlet adamları yetiştiriyordu. Dervişzade Ayşe Hanım ile Hazinedarzade Mehmet Efendi bu ortamda evlenmiş olmalılar. Aralarında büyük bir "aşk" olup olmadığı bilinmiyor.

İki Çeşmelik

ZENGİN MAHALLELER

İzmir'in zengin ve etkin ağaları o zamanın Kasap Hızır (Hisar camisi çevresi) ve Cami Atik Mahalleleri'nin belirli kesimlerinde oturuyorlardı. Zaten İzmir neredeyse bu iki büyük mahalleden oluşuyordu. Ayşe Hanım ve eşi Mehmet Efendi de bugünkü İki Çeşmelik'ten Beyler Sokağı'na uzanan Cami Atik (Eski Cami) Mahallesi'nde, deniz kenarında büyük bir konakta yaşadılar.

Bu bölgedeki gösterişli konaklar haremlik ve selamlık olmak üzere iki katlıydı. İçlerinde hamamları, bahçelerinde havuzları, fıskiyeleri vardı. Rüya gibi bir yaşam olmalıydı bu zenginlik içinde. Prof. Rauf Beyru'ya göre İzmir'i ziyaret eden Avrupalı gezginler, bu mahallenin, konaklarının güzelliği karşısında hayranlıklarını saklayamıyorlardı. "Küçük Paris" diyorlardır bu bölgeye. Önceleri Kadifekale eteklerinde yaşayan Türklerin zenginleri, zamanla denizin doldurulmasıyla oluşan bu bölgeyi imar etmiş, camiler, mescitler, hanlar, medreseler, şadırvanlar, hamamlar, sebiller ile donatmışlardı. Giderek İzmir'in bu köşesi, Müslüman ahali için kentin ve ticaretin, devlet yönetiminin merkezi durumuna gelmişti. Tabii ki bu zenginliğin toplumun her kesimine yansımadığı, yoksulluğun da diz boyu olduğu ortamda "Ağaların", "hayırseverlikleri" gerekli oluyordu! Ramazan ayında, bayramlarda ve kandil günlerinde Müslüman mahallerinde zenginler tarafından kurbanlar kesilir, yemek kazanları kaynar, ihtiyaç sahiplerine yiyecek dağıtılırdı. Konakların kapıları ardına kadar açılır, bahçelere kurulan büyük sofralarda, kalaylı sinilerin çevresine toplanan fakir fukara karnını doyururdu. Onun için mi yıllardan beri "her gün bayram olsa" der, fakir çocukları?

YÜKLÜ MİRAS

Ayşe Hanım işte böyle bir çevrede, böyle bir birikim ve görgü içinde yetişmiş, yaşamıştı. Babası ölünce büyük bir miras kaldı Ayşe Hanım'a: İzmir'in Palancılar Çarşısında (bugünkü 1316 Sokakta) babasına ait Fazlıoğlu Hanı'nın yarısı, bir konak, evler, dükkanlar, bir sabunhane, kent dışında zeytinlikler ona hak olarak verilmişti. Bunca mal mülke sahip olmak, Ayşe Hanım'ın yetenekli iş insanı olma yönünü ortaya çıkarmış olmalı. Demek ki gizli, birikmiş bir güç vardı içinde. Açığa çıkmayı bekleyen bir "akıl, beceri"! Ayşe Hanım yalnız varlıklı ve tanınmış bir ailenin kızı, hanımı olarak kalamazdı. Ticarete atıldı ya da babasından kalan işleri sürdürdü. Kısa zamanda İzmir'in en namlı tüccarlarından biri haline geldi. Bugünkü Kemeraltı'nda, deniz kıyısında tek katlı iki kapılı, büyük bir han yaptırdı. Hanın içinde depo olarak kullanılan 15 mahzen, 1 kahvehane, bir kenef de vardı. Çok işlevsel ve göz alıcı bir külliye idi burası. Hanın önüne inşa ettirdiği özel iskele kente gelen giden malların yükleme boşaltma işlerinde büyük yarar sağlıyordu. Depo ve iskelenin kullanımı Ayşe Hanım'a büyük kazançlar getiriyordu. Belki de bugünkü Konak Vapur İskelesi onun türevi, onun esintisidir. Artık İzmir'de ticaretin odağında yalnız Levantenler, Hıristiyanlar değil Müslümanlar, hatta Türk kadınlar da vardı. Zaten zamanın ruhu da İzmir'i büyük bir ticaret merkezi, Osmanlı'nın çok önemli limanlarından biri yapmaya yöneltmişti. Ünlü İpek Yolu kendine yeni bir kavşak bulmuştu.

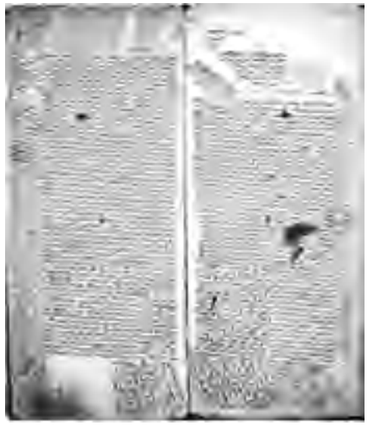

Ayşe Hanım Vakfiyesi

VAKF BELGELERİ

Asya'nın içlerinden İran'a, bir Türk kenti olan Tebriz'e gelen, oradan da daha önce Halep'e giden yün, pamuk, ipek ve balmumu taşıyan deve kervanları artık İzmir'e gelmeye başlamıştı. İzmir'den, bu malların İstanbul'a, Anadolu'nun diğer yerlerine, Avrupa'nın dört bir yanına dağıtılmasının önü açılmıştı. İzmir'in denizi kendine çekiyordu tüccarları. Ayşe Hanım'ın Kemeraltı sahilindeki hanı ve iskelesi de bu dağıtım için biçilmiş kaftandı. Zaten babası Dervişzade Mehmet Efendi ve kocası Hazinedar Mehmet Efendi'nin akrabaları hep denizci, deniz yollarının güvenliği, limanların yönetimleriyle ilgili kişilerdi. Muhakkak onların da yardımıyla Ayşe Hanım varlığına varlık kattı. Bunlarla birlikte Ayşe Hanım hayır işlerinde de etkin görüldü. Baba soyunun ve hısımlarının devlete yakınlığıyla, Müderris olan eşi nedeniyle Ayşe Hanım ilim çevrelerinde iyi tanınan, devlet katında ve toplum içinde saygı duyulan bir kadındı. Bu ortamda 1749 yılında çok önemli ve verimli, izleri günümüzde de göz önünde olan bir vakıf kurdu. İyi ilişkiler içinde olduğu İzmir'in saygın aileleri ona bu vakıfta yardımcıydı. Yine Yasin Taş'ın verdiği bilgilere göre; vakfın kuruluş (tescil) toplantısına (meclise); İzmir Müftüsü Hacı Ahmed Said Efendi ve onun dünürü Katipzade Müderris Hâcı Ahmed Reşid Efendi, müderris Çavuşzade Seyyid Mehmed Efendi, Çavuşzade Mahmud Efendi ve Yusufzade Mehmed Efendi, Haremizade, Çadırcızade, Müdanizade ve Nazikzade ailelerinden temsilciler, şehrin önde gelen âlimleri, hayırsever, seçkin kişiler katıldı. Yaptıkları işler ve nitelikleri lakaplarına yansıyan bu aileler, 18. yüzyıl İzmir toplum hayatının bel kemiğiydi. Onlar din, eğitim ve ticaret gibi alanlarına yön verdikleri gibi kendilerine de ait vakıflarla hayır hasenat işlerinde bulunuyorlardı.

DÖNEMİN EĞİTİM KURUMU

Dervişzade Ayşe Hanım kurduğu vakıfla, önce bugünkü Atatürk Meydanı olan İzmir Saat Kulesi'nin de yer aldığı Konak'ın merkez meydanının bulunduğu yerde bir medrese inşa etti. Yakınındaki ticaret yaptığı Han'ı, İskele'yi de bu vakfa dahil etti. Ayşe Hanım yaşadığı ortamın eğitim etkinlikleri, öğretim ihtiyaçlarıyla da ilgiliydi. Bu nedenle, oluşturduğu vakıfa yaptırdığı ilk hayırlı iş bir eğitim kurumu kurmak, bir medrese inşa etmek olmuştu. Ayşe Hanım kendi adını verdiği medrese binasını, yine aynı meydanın deniz kıyısında, içine yaşadığı köşk ile İzmir'in yine varlıklı ailelerinden Katipzadeler'in ünlü konağı arasındaki kendine ait alana inşa ettirdi. Medrese binası kagir ve iki katlıydı. Alt katında, yatılı öğrencilerin kaldığı "hücre" denilen 8 oda, üst katta ise ders yapılan bir mekan vardı. Binaya ayrıca bir çamaşırhane, bir hamam, iki kenef yapılmıştı. Öğrencilerin her ihtiyaçlarının karşılanması düşünülmüştü. İnşaat 1749 yılı ilkbaharında tamamlandı. Binayı hemen İzmir Kadısı (Baş yargıcı) Atıf Mehmed Efendi huzurunda vakfa devretti Ayşe Hanım. Ek olarak kent çevresindeki 667 adet zeytin ağacını da vakfa bıraktı. Medresenin giderlerini karşılamak için de 1754 yılında sahip olduğu "Konak", ev, dükkan, sabunhane gibi birçok mülkü de vakfa bağışladı. Medresede kalan öğrencilerin sabun ihtiyaçlarına kadar birçok ihtiyacının karşılanmasını şart koştu. Başka medreselerde dedikodusu yapılan yanlışlıkların yansımaması için, kendi medresesinde hiç kimseye rica ve şefaatle müderrislik verilmemesini, kimsenin kayrılmamasını Vakıf Şerhi'nde özellikle belirtti. "İltimas"; birine haksız yere fayda sağlamak, bu toplumsal hastalık, demek o zamanlar da varmış! Kendi kuruluşunun bazı medreselerde görülen yozlaşmalarla karşılaşmamasını istiyordu Ayşe Hanım. Bina yapıldığında binanın içinde toplu namaz kılmak için özel bir yer ayırmamıştı tasarımcılar. Zamanla namazların cemaatle yapılması gerektiği düşünüldü. Medresenin bahçesine küçük bir mescit yapılması kararlaştırıldı. Mescidin yapımı 1755 ilkbaharında bitti.

Ayşe Hanım Camisi

MEYDANDAKİ
HAREKETLİLİK

Ayşe Hanım'ın Medresesi ve Camisi uzun yıllar İzmirliler'e hizmet etti. Daha sonraları vakıf yönetimde birçok sıkıntılar yaşansa, birçok konu mahkemelik olsa da yapıların işlevi sürdü. Bugünkü Atatürk Meydanı'na, 19. yüzyılda, o zamanın siyasal koşulları ve ihtiyaçları ortamında deniz doldurularak askeri bir tesis; "Sarı Kışla", sonra da daha gerideki "Hükümet Konağı" inşa edilmişti. Bu binaların alan ihtiyaçlarını karşılamak için Ayşe Hanım'ın "Medrese" ve "Camisine" gelir sağlayan yapılar; konağı, hanı, sabunhanesi ve iskelesi, zamanla ortadan kaldırıldı.

Halk arasında deniz kıyısında olduğu için Yalı Camii/Konak Camii olarak anılan mescit ise, zaman içinde depremlerden, yangınlardan zarar görmesinin ardından 19. yüzyılın ikinci yarısında temelinden yıkıldı. Vakfın geliri yüksekti ve Ayşe Hanım'ın "camisi" yeniden inşa edildi. Ancak, meydana yapılan yeni hükümet binasının/konağının bahçesini genişletmek amacıyla olsa gerek, bu kez eski yerine değil daha ileriye, daha kuzeye inşa edildi. Başlangıçta minaresi olmayan mescide zarif bir minarenin 1878 yılında eklendiği sanılıyor. 20. yüzyılın başlarına kadar ikisi bir arada duran Ayşe Hanım'ın Medresesi ve Camisi'nden medrese, "Hükümet Konağı"nın bahçesini genişletmek gerekçesiyle o zamanın İzmir Valisi Rahmi Bey tarafından yıktırıldı.

İZMİR'DEN AYŞE HANIM GEÇTİ

Zaman rüzgarmış, gelip geçiyor! Ne yazık ki geçmişin izlerini de siliyor! Ayşe Hanım, bugün İzmir'in en gözde mevkisi, şehrin merkezinin ve çevresinin biçimlenmesine, işlevselleşmesine yol açan bir insandır.
Bugün "Yalı/Konak Camisi" adıyla anılan, "Ayşe Hanım'ın Camisi" günümüzde, her gün önünden geçen binlerce kişiyi, içinde ibadet eden insanları sessizce selamlıyor. Böyle göz alıcı bir hayat süren, kadın başına İzmir'de önemli işler başaran, o zamanın zengin ve soylu sınıfından, "Dervişzade Ayşe Hanım" ile eşi "Haznedarzade Müderris Mehmet Efendi"nin hiç çocukları olmadı.

Önce Mehmet Efendi, ardından muhtemelen 1757 yılında Ayşe Hanım öldü. Ölümlerine neden olan, belki de o yıllarda İzmir ve Batı Anadolu'yu kasıp kavuran veba salgını idi. O melun hastalık

İzmir Gravürü

birkaç yıl içinde İzmir nüfusunun beşte birini kırıma uğratmıştı. İşte İzmir Körfezi'nin köpüklü dalgaları, usul usul sahili okşarken, martılar bir lokma peşinde oradan oraya uçuşurken böyle bir sıra dışı kadın yaşadı İzmir'in bereketli ortamında. Zeytin ağaçlarının yeşil, kara tanelerle yüklü dalları bir yandan poyrazla diğer yandan imbatla salınıp duruyor hala. O zaman da bu zaman da! Görkemli dolunay Nif Dağı üstünden tüm haşmetiyle yükselmekten çekinmiyor. İzmir durmadan değişiyor, dönüşüyor! Ayşe Hanım anılarıyla onurlandırıyor İzmir'i…
Neden ki unuturuz bu güzel insanları?

Doç. Dr.
Akın
ERSOY
İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
Öğretim Üyesi

"Servet çoğu kez bir para yığınından ibarettir"

Aristoteles

Antik Dönem'de borç para almak isteyen kişi dinamikleri farklı olan 3 tip bankaya başvurabilirdi. Bunlardan biri de "Tapınak Bankacılığı"ydı. Tapınaklar kendilerine sunulan hediyeler ve emanetler sayesinde önemli miktarda servete sahipti. Bu tapınaklar istendiğinde ve uygun görüldüğünde borç para verebilmekteydi. Bankacılık yapanlar içinde adları en çok öne çıkanlar Ephesos'daki Artemis Tapınağı, Yunanistan'da Atina Akropolü Athena Tapınağı ile birer kehanet merkezi olan Delphoi ve Delos Apollon Tapınakları'ydı.

Antik Çağ'da Bankacılık ve İzmir'de İktisadi Hayat

Geçim derdi bugün olduğu gibi dün de günlük yaşamın en başta gelen sorunlarından biri idi. Antik çağın emekçi ve yoksul kesimleri ırgat pazarlarından toplanarak tarla, bağ ve bahçelerde tarımsal faaliyetlere katılarak, inşaatlarda çalışarak, hamallık yaparak, kentlerin çeperindeki sanayi mahallelerinde ve kent içindeki daha küçük boyutlu marangoz, tekstil, seramik, cam, demir, kemik, boya, heykel atölyelerinde, berber, fırın, lokanta, ayakkabıcı, manav, balıkçı, sarraf gibi esnafın yanında çalışarak hayatlarını idame etmeye çalıştılar. Kentin çevresinde, su başlarında şekillenen sanayi mahalleri günümüz oto sanayileri gibi oldukça gürültülü, kalabalık, dağınık görüntüler sunardı. Seramik üretimi yapan veya boya üretiminde bulunan atölyelerin hizmet mekanlarına ve depolama alanlarına ihtiyaç duymaları, kentin çeperinde konumlanmalarını gerektirdiği zamanlar olsa da işletmenin küçük ölçekli olması halinde, birden fazla mekanı bulunan kent içindeki binalar, üretim ve satış için yeterli olabilmekteydi.

Agora Roma Hamamı

Örneğin Geç Antik Çağ'da (MS 5. ve 7. yüzyıllar) hamam özelliğini kaybettiği düşünülen Agora Roma Hamamı'nın en azından bazı bölümlerinin seramik işliğine ve yine Agora Bazilikası'nın doğu bölümü ise kemik işliğine dönüşmüştü.

Diğer yandan kent içindeki belli sokaklar aynı meslek grubuna ev sahipliği yapmaktaydı. Sokağı paylaşan kumaşçılar ve mefruşatçılar, urgancılar, dericiler, mobilyacılar, metal, seramik ve kemik ürün satıcıları veya atölyeleri, sarraf, manav, balıkçı gibi meslek grupları bu sokaklara adlarını vermekteydiler.

Antik Çağ'ın en önemli ambalaj veya saklama kabı olan Amphoraların (Testiler) üretimi için geniş alanlar gerekliydi. İzmir kökenli amphora üreticisi olan ve ürünlerini Delos Adası'na ihraç eden Khenion adlı atölye kile ve suya erişimin kolay olduğu ve hem kili hem de amphoraları depolamak için geniş alan ve mekanlara ihtiyaç duyacakları düşünüldüğünde belki de bu nedenle Yeşildere üzerinde konumlanmıştı.Yine, Smyrna'da, Kalıp Yapımı Kaseler ve Kabartmalı Kaplar üreten Kirbei ve Posideos adlı seramik atölyeleri de bu mevkide yer alan atölyeler olabilir. Yeşildere'de 20 yıl öncesine kadar deri tabakhanelerin varlığını da göz önüne alırsak seramik üreticilerinin yanı sıra dönemin tabakhanelerinin (debbağhane) de dere boyunca konumlandıklarını, böylece İzmir'in şehir surlarının dışında kalan bu alanda bir sanayi mahallesinin var olduğunu değerlendirebiliriz. Bu atölyelerin bugünkü fabrika pozisyonunda ve büyüklükte olmadıklarını burada söylemeliyiz.

BİREYSEL
İHTİYAÇ KREDİSİ

Emekçilerin yılda 300 denarius kazandığı o günün dünyasında bir Romalı General ve Senatör Scipio Africanus'un 1 milyon, Roma Cumhuriyeti topraklarının üst yönetiminde önemli görevler almış olan General ve Senatör Crassus'un 50 milyon denarius değerinde mal varlığına sahip olduğu ileri sürülür.

Bugün olduğu gibi dönemin üreticileri, işletmecileri ve bireyleri zaman zaman zor duruma düştüklerinde veya işlerini büyütmek istediklerinde finansmana ihtiyaç duyuyorlardı. Nitekim antik kaynaklardan maden ocağı işletme ruhsatı almak veya dokuyup satmak üzere yün satın almak için borç alma yoluna gidildiği öğrenilmektedir. Ancak Antik Çağ insanlarının üretime yönelik olarak çok da finansa (ticari kredi) ihtiyaç duymadıkları, daha çok kişinin hiç beklemediği bir zamanda sermayesini kaybetmesi halinde ve genellikle de bazı özel durumlarda çok ihtiyaç duyduğu şeyleri almak için borç (bireysel kredi) aldıkları genel kabul görmektedir. Kızının çeyizini hazırlamak gibi ailevi ihtiyaçlar, lüks tüketim harcamaları ve siyasete girmek için gerekli maddi kaynağa ihtiyaç duyulması gibi durumlarda borçlanmaya gidilmekteydi. Homeros'a göre borç "yalan"dan sonra en büyük ayıptı. Homeros böyle dese de Antik Çağ toplumunda borçlanma yaygındı, özel ve kamusal yaşamın vazgeçilmez bir parçası idi. MÖ 5. yüzyılda Herodotos, Mısır'dan örnek vererek borcunu ödemeyen kişinin başına gelecek şeyi şöyle anlatır: "Öldüğü zaman ne kendi aile mezarlığına ne de başka bir yere gömülememekti." Aristoteles'in halefi olarak bilinen Theophrastos'a gelince, "Halkların Karakterleri" adlı eserinde ona buna borç veren "Arsız" adlı karakterini şöyle anlatır: "Sokak serserilerine ön ayak olur, hemen borç para verir, bir drahmiye günde üç yarım obolos faiz alır" Günde % 25 anlamına gelen bu faiz dönemine göre oldukça yüksektir.

Athena Parthenon Tapınağı

TAPINAK
BANKACILIĞI

Borç ilişkilerinin MÖ 2 bin yıllarında Babil'de ortaya çıktığı bunun Anadolu ve Avrupa toplumlarına yayıldığı, ama özellikle paranın icadı ile birlikte ön plana çıktığı ileri sürülür. MÖ 7. yüzyılda ilk kez Lydia topraklarında sikke darbının başlaması ile birlikte toplumlarda borçlanma hızla yaygınlaşmış, hem kredi hacmini büyütmüş hem de en alttan en üst toplumsal tabakalardaki bireylere kadar herkesin kolayca ulaşabileceği ihtiyaç kalemi olmuştu. Borç almak isteyen kişi dinamikleri farklı olan 3 tip bankaya başvurabilirdi. Bunlardan biri Tapınak Bankacılığı idi. Tapınaklar kendilerine sunulan hediyeler ve emanetler sayesinde önemli miktarda servete sahiptiler. İstendiğinde ve uygun görüldüğünde borç para verebilmekteydiler. Bankacılık yapanlar içinde adları en çok öne çıkanlar Ephesos'daki Artemis Tapınağı, Yunanistan'da Atina Akropolü Athena Tapınağı ile birer kehanet merkezi olan Delphoi ve Delos Apollon Tapınakları idi. Tanrılara yapılan sunular ve verilen hediyeler karşılığında hayatın her alanına ilişkin görüş almak üzere tapınaklara ve özellikle de Apollon kehanet merkezlerine danışılırdı. Bu durum tapınakları büyük miktarlarda servet sahibi yapmıştı. Tapınaklar aynı zamanda devletler üstü konumuyla prestij ve güven veren kutsiyetleriyle emanetçilik de yapmaktaydılar. Sadece şehir devletlerinin ve hükümdarların değil aynı zamanda zengin kişilerin de taşınır varlıklarının güven altına alındıkları yerlerdi. Delphoi'da bu varlıkları saklamak için hazine daireleri inşa edilmişti. Delos'da ise pişmiş toprak küplerde paralar saklanıyordu. Özellikle Delos Adası'ndaki Apollon Tapınağı din adamları, sivil çalışanları ve köleleri ile bir "Tapınak Devleti" olarak tanımlanır. MÖ 375'te tapınakta sadece 13 ayrı şehir devletinin 47 Talent, yani 282 bin sikkeden ibaret parası küplerde koruma altında bulunuyordu. Delos Adası'ndaki tapınak bir şahsa veya bir şehir devletine bir yandan yıllık %10 faizle kredi verirken bir yandan da boçluya limit sınırı getirmişti ve en fazla 50 bin drahmi kredi veriyordu. Tapınak bankacılığında emanete alınan servetler, adaklar ve hediyeler başlangıçta tanrının güvencesi altında, tapınağın arka odasında (Opisthodomos) saklanırken, sonrasında servetin boyutlarının artması ile tapınaktan biraz uzakta, ama yine Apollon Kutsal Alanı'nın sınırları içinde bulunan, birden fazla sayıda hazine dairesi (Thesauros) inşa edilerek bu mekanlarda saklanmak zorunda kaldı. Hazine daireleri tanrıların evi olan tapınakların küçük birer modeli gibiydi ve bu görünümleri emanet verenlere güven veriyordu. Hazine odalarının açılıp kapanması belirli dini ritüeller, belirli zamanlar ve pek çok görevlinin şahitliğiyle yapıldığından istendiği zaman para çekmek veya emanetleri geri almak mümkün olmuyordu. Bu nedenle acil ihtiyaçlar için krediyi hızla kullanmak isteyenlere dönük olarak, "Özel Bankalar" ortaya çıkmıştır.

SMYRNA'DAKİ
ÖZEL BANKALAR

Özel Bankaların kökenlerinin de Mezopotamya'ya dayandığı, özel bankacılığın para bozma ve sikke ayar kontrolörlüğü yapan sarraf ve sarraflıktan başlayarak, emanetçiliğe ve bankerliğe kadar uzanan bir gelişim ve dönüşüm süreci geçirdiği kabul edilir. Banka sahipleri sadece kendi sermayeleriyle değil, topladıkları mevduatlar üzerinden de ikinci kişilere kredi verebilmekteydi. Özellikle İzmir gibi liman kentleri para hareketliliğinin en fazla olduğu kentler olarak çok sayıda

özel bankaya sahipti. Örneğin MÖ 4. yüzyılda Atina'da 8 özel bankanın olduğu tespit edilmiştir. MÖ 2. ve 1. yüzyıllarda tapınak bankalarının yanı sıra özel bankaların sayısı da en yüksek rakamlara ulaşmıştı. İzmir'e ilişkin bu konuda bir bilgimiz olmamakla birlikte Delos Apollon Tapınağı ölçeğinde olmasa da İzmir'deki tapınakların ve özel bankaların da mevduat topladıklarını ve kredi verdiklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Nitekim farklı şehirlerin kendi paralarını basması ve çok çeşitli sikkelerin özellikle Smyrna gibi bir liman kentinde kullanımda dolaşması para işi ile uğraşan ve "para değiştirici", "sikke ayar kontrolcüsü" olarak iş yapan sarrafların agoranın, işlek caddelerin ve şehir kapılarının yakınlarını mesken tutacakları açıktır. Söz konusu kişilerin barınması için dönemin günlük yaşantısından bizlere ipuçları veren antik kaynaklardan Vitruvius'un (V.I.2) "..... gösteri alanının (agoranın) çevresindeki sütun aralıklarını epeyce geniş bırakınız; sütun sıralarının etrafına bankacıların bürolarını yerleştiriniz ....." diyerek onlar için agoraların ve/veya forumların meydanlarını çevreleyen sütunlu portikoları mesken olarak işaret ettiği görülür. Agoraların bir köşesinde üç (trapeza) veya dört ayaklı (tetrapeza ve mensa) ahşaptan bir masa ile tezgah kuran veya büro sahibi olan Trapezites ve Argentarii-Mensarii adı verilen bu kişiler bugünkü anlamda bankacılık, bankerlik, sarraflık, mezatçılık, noterlik gibi para ile ilgili her türlü işi yapıyorlardı. Banker veya sarrafların sikke kontrolörlüğü yaparken

Kadifekale'de Ele Geçen Tüccarların Kullandığı Kemik Sikke Terazisi

sikkenin ayarını anlamak için parayı masanın üzerine atarak çıkan sesi dinlemek için ahşap masalarının üzerinde taş bir tabla bulunuyordu. Sikke kalite kontrolörlüğü (argyrogonomon), yabancı paralarla yerlilerin veya farklı cins ve değerde sikkelerin birbiriyle değiştirilmesi ve bozdurulması veya Roma İmparatorluk Dönemi'nde imparatorluk darphanelerinde merkezi olarak basılıp dolaşıma sokulan sikkelerin yerel sikkelerle değiştirilmesi işi idi. Bu iş ile uğraşanlar para değiştirirken alış-satış kuru arasındaki farktan önemli kazançlar da sağlamaktaydılar.

Sikkelerin tedavülden kaldırılması konusu, tartışmalı olmakla birlikte, onlarca yıl dolaşımda kalmaları veya çeşitli nedenlerle aşınarak tanınmaz hale gelmeleri halinde, madeni nedeniyle görevliler veya para ticareti ile uğraşanlar tarafından piyasadan toplanıyorlardı. Örneğin Theophrastos, "Karakterler" adlı eserinde aşınan sikkelere karşı insanların hassasiyetini bir "Köylü" karakteri üzerinden şöyle aktaracaktır: "Birinden para alırken hafif olduğunu, söyleyerek geri çevirir ve değiştirmesini ister". Smyrna Agora Bazilikası örneğinde olduğu gibi kentlerin aynı zamanda "Ticaret Borsası" işlevi gören "Bazilikaları", "Özel Bankacılar", "Bankerler" ya da "Sarraflar" tarafından mesken olarak kullanılıyordu. Nitekim Agora Bazilikası bodrum katında karşılıklı iki sıra halinde sıralanan mekanlar vardı ve bunlardan birinin veya birkaçının para ticareti yapanlar tarafından büro olarak kullanılmış olabileceğini söyleyebiliriz.

Smyrna Agorası Bazilikası'ndaki Dükkanlar

Smyrna'nın Ticaret Borsası Olan Bazilika'dan Görünüş

İZMİR AGORASI'NDAKİ HAREKETLİLİK

Altınpark Arkeolojik Alanı'ndaki kazılar sonucu ortaya çıkarılan konut ve ticarethanelerde Magnesia ad Meandrum (İonia), Teos, Kyme, Temnos, Sardes, Hadrianotherai ve İlium kentlerine ait sikkeler ele geçmiştir. Farklı kentlere ait olan bu sikkelerin Altınpark'ta ele geçmesi bu kentlerden gelen ve İzmir'in Doğu Kapısı'ndan kente girecek olanların şehre girmeden önce şehir kapısının önünde tezgah açan sarraf veya para ticareti yapan kişilerden para değiş-tokuşu yaptıkları veya para bozdurdukları anlaşılmaktadır. Smyrna Agorası kazılarında da Sardis, Ephesos, Thyateira, Apamea, Hypaepa, Pionia ve Thessalonike (Selanik) kentlerine ait sikkeler ele geçmiştir. Bu sikkeler MÖ 2. yüzyıl ile MS 3. yüzyıl aralığına aittir. Ephesos ve Sardeis sikkelerinin burada bulunan tüm kent sikkeleri içinde daha fazla sayıda ele geçmesi Smyrna'nın eyalet merkezi Ephesos ve Sardis kentleri ile olan yoğun ticari ilişkisini işaret ediyor olmalıdır.

İzmir Sikkeleri

Smyrna'da bugüne kadar bulunan en dikkat çekici kent sikkeleri arasında Kiklad Adaları'ndan Atina'ya en yakın olan Keos Adası (MÖ. 2. yüzyıl) ile Selanik'e (MÖ 2. yüzyıl) ait olanlardır. Anlaşılan o ki her iki sikke de Ege Denizi üzerinden Anadolu kıyılarına ulaşan ve hangi nedenle geldiğini bilemediğimiz ziyaretçiler veya denizciler tarafından Smyrna'da kullanılmıştı. Smyrna Agorası'nda da çok sayıda kentin sikkesine rastlanılması agoranın ticari bir merkez olması ile ilgili olduğu kadar konumuz çerçevesinde alışverişlerde kullanılmak üzere Smyrna Agorası'nı mesken tutmuş İzmirli bankacı, banker ve sarraflardan para değiş tokuşu yapılması ile ilgili olmalıdır.

ANTİK HALK BANKASI

Para ticaretinin, paradan para kazanmanın önemini geç fark eden şehir devletleri bir süre sonra kendi bankalarını kurmuşlardır. Özel bankalar para toplamakta ve ödeme yapmakta çok pratik olduklarını kanıtlamışlardı. Ancak kendi içinde iflas gibi riskler taşımaları kamunun kendi "Kamu Bankası"nı kurmasına neden olmuştu. Kamu elde ettiği tüm kira ve vergileri kendi bankasında toplama imkanına sahip olabiliyor ve kamu yatırımları örneğin şehir surlarının onarımı için ayrılan bütçeden yapılan harcamaları kontrol edebiliyordu.

MÖ 4. yüzyılda, Atina'da devletin başındaki Lykourgos tarafından ilk kamu bankası kurulmuştu. "Demosia Trapeza" yani "Halk Bankası" adı ile çevirebileceğimiz bu bankada devlet memurları çalışıyor ve bankanın bir yönetim kurulu bulunuyordu. Kısmen özerk bir yapıya sahip olan bu bankanın "Lykourgos" zamanında ilk taş tiyatro olarak bilinen Atina Tiyatrosu'nun taş bir yapıya çevrilmesini finanse etmişti. Anadolu kıyılarında ilk kez bir kamu bankası MÖ 228'de Miletos'ta kurulmuş ve ardından İzmir de dahil deniz ticaretinin yoğun olarak yaşandığı liman kentlerinde hızla yayılmıştı. Miletos'taki banka kentin ödemelerine aracılık ediyor, devletin ve hayır kurumlarının faize konmuş veya konmamış hesaplarını tutuyor, kentin siyasi ve idari olarak bağlı bulunduğu Pergamon Krallığı'nın kralları tarafından kente yapılan yardım ve yatırım bedellerini kasasında saklıyordu.

Bir başka banka tipi de özellikle Mısır örneğinden bilindiği üzere Ptolemaioslar zamanından itibaren, Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde, Bazilikai Trapezai yani "Kraliyet Bankası" olarak adlandırılan banka idi. Bu ve benzer kraliyet bankalarının temel görevleri krallık adına her türlü alacağı ve vergiyi toplamak, memurlarının ve kraliyet görevlilerinin maaşlarını ödemek, her türlü teminat ve cezaları toplamaktı. İsteyen kişiler de hesap açabilmekteydiler. Kraliyet bankaları da belli ölçülerde bağımsız şehirlerin kamu bankalarının hemen tüm işlemlerini yapabiliyorlardı. Mısır kraliyet bankasının merkezi bugünkü İskenderiye (Aleksandria) kentinde idi ve krallığın tüm vilayet merkezlerinde bölge müdürlükleri ve daha alt yerleşim yerlerinde şubeleri bulunuyordu.

Hangi tip bankada hesap açılırsa açılsın, açılan hesaba, İzmirli Theon'un da metinlerinde

geçtiği şekliyle; “trapezitikos logos” banka defteri, “trapezitika grammata” banka defterindeki her bir işlem “hypomnema” olarak adlandırılmaktaydı.

DENİZ KREDİSİ

Aristoteles hayvan yavrusu örneğini vererek, paradan para kazanılan bir servet edinme şekli olarak faizi doğaya en aykırı servet edinme biçimi olarak tanımlar. Antik Çağ’da özgür yurttaşlar ve onların içinde de soylu gruplar ile Roma Senatörleri’nin para ticaretine sıcak bakmadıkları ileri sürülse de pek çok durumda bu ticaretten çok da uzak duramamışlardı. Bu üst gelir gruplarının, meslek gruplarının veya akrabaların birbirlerine faizsiz borç verdikleri örnekler de bilinmektedir.

Örneğin Romalı devlet adamı Cicero, Julius Sezar’dan (Iulius Caesar) 800.000 sestertius faizsiz borç almıştı. Diğer yandan Cicero, Anadolu’da Kilikia Valisi iken, MÖ 58-56 yılları arasında ilerde Sezar’ın katillerinden biri olarak ünlenecek olan Brutus’un Kıbrıs’taki Salamis kentine % 48 faizle verdiği borcu yasal faiz oranı olan % 12 seviyesine indirmeye çalışmıştı.

Liman kentlerinde bir diğer kredi şekli “daneisma nutikon” olarak adlandırılan, “Deniz Kredileri” idi. Kimilerine göre sigorta niteliği taşıyan bu krediler deniz aşırı ticarete özel olarak yatırım yapan belli tüccarlar tarafından karşılanıyordu. Tahıl gibi önemli temel maddelerin ticaretinin finansmanında kullanılan deniz kredilerinin deniz kazaları, geminin alabora olması, fırtınada yükün denize boşalması gibi yüksek riskleri nedeniyle faiz oranı da yüksekti. Deniz kredisi kullananlar ana para ve faizini ancak gemi hedeflenen limana ulaştığı takdirde geri ödeyebiliyorlardı. Kredi sağlayan tüccarlar bu riskleri hesaplamak durumundaydı.

Deniz kredilerinin faizi % 36 civarında idi. Geri ödeme geminin aldığı malı hedef limana ulaştırması arasındaki zaman dilimini kapsıyordu. Denizcilik ve deniz ticareti kazançlı bir işti. Örneğin Stoacı Felsefe Okulu’nun kurucusu olan Filozof Zenon’a bu işte sermaye olarak kullansın diye babası 100 Talent, 600.000 drakhmi borç vermişti.

Geldiğimiz noktada para ticareti ve iktisadi hayat dün de bugünden çok da farklı değildi. Faiz MÖ 3. bin yıllarından itibaren yaşamın içinde öyle veya böyle oldu.

Faiz Yahudilikte kendi insanıyla olan para ilişkisinde ve sonrasında İslam’da başta Bakara Süresi’nde olmak üzere diğer birçok sure ve ayette görüleceği gibi inananlara yasaklanmıştı.

Kaynakça

• Erkan Yıldız, Antik Çağ’da Bankacılığın Doğuşu ve Gelişmesi Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2015.
• M.I. Finley, Antik Çağ Ekonomisi, Çev: Hatice Palaz Erdemir, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2016.

Kumru EĞRİLMEZ
Yazar

Tenha, tekinsiz olmaz benim güzelim şehrimde. Son otobüste tek tük kalan yolcularla son durağa kadar gidip iç rahatlığıyla yürüyebiliyoruz hala, bu kadar zorba günleri yaşıyorken bile. Topuk tıkırtısına aşinadır şehir. Gecenin ninnisi sayar o ritmik sedaları. Coşup detonesinde eğleneni bol şehirdir İzmir. Ayın şavkını nasıl bilirdik, geceye teslim olmasaydık? Peki ya körfezdeki ışıkları hayranlıkla nasıl izlerdik?

Geceye Teşekkürümüz Var

“Gece düzen güçleri uykudadır.” Böyle diyor Gündüz Vassaf, “Geceye Övgü”sünde. Öyle nefis anlatmış ki geceden neden korkulduğunu, karanlıkla kötülüğün tüm kültürlerdeki ilişkisini… Neredeyse her satırının altını çizdiğimi gördüm, dönüp baktığımda. İtirazım büyük tüm bu kötücül inanışlara.

Gece, adı kötüye çıkmış bir masum karanlık. İçinin karanlığına teslim olamayanların kötü bellediği perde. Belki de kendilerini perdelediklerini zannettikleri şeffaf zar.
İnsan geceleri değişiyor, kabul ediyorum.

Şehir değişiyor, kediler değişiyor, sesler değişiyor, kadraj ayarları değişiyor. Gündüzün tekdüzeliği, sokakların çöpü, insanların yüzü, evlerin duvarları değişiyor. Gittiğini zannettiğin yolların aslı değişiyor. Denizin dalgası, kayığın sallantısı değişiyor. Vardiyalar değişiyor, içilen çorbaların buğusu değişiyor. İç seslerin ne dediği değişiyor. Durup dinlemek, dönüp bakmak, sessizden yanaşmak yerine kilit kilit kapılarla kaçmak neden? İnceden, belli belirsiz itiraftan başka ne sunar gece bize? Sadece cesaret ister diye düşünürüm.

Bazıları can yakar, bazılarına sağır olasın gelir lakin geceyle şer o kadar iç içe olmuştur ki "Sabah ola hayrola" diye bir atasözümüz bile vardır. Oysaki gecenin öteki yüzü bizim yüzümüz değil midir? Gecenin bu haldeki suçu nedir, hiç anlamamışımdır. Gece gelir benim aklım başıma. El ayak çekilince, sesler kendi telaşına, ışıklar kendi aksine düşünce. Hay aksi dediğim saatler aklımın en dinç, günün en karanlık saatleri olmuştur. Gönlümün dili gece çözülür. Gündüzün ışığından fark edilmeyen bir balıkçı kayığı gibi. Hep orada ama belli olmayan sözlerim kırılıp dökülür, usta bir fotoğrafçının gece çekimindeki enstantanesinde. Filmlerde, şiirlerde, öykülerde geceye saklanır en arsız yalnızlıklar. En can yakan suçlar gece işlenir. İki kapılı hanın tüm günahları geceye kesilmiştir. Gündüzün akça pakça ikiyüzlülüğünü bir o görür lakin görünmek istemeyenlerin uğrak mekanı olmuşluğundan kurtaramaz yakasını.

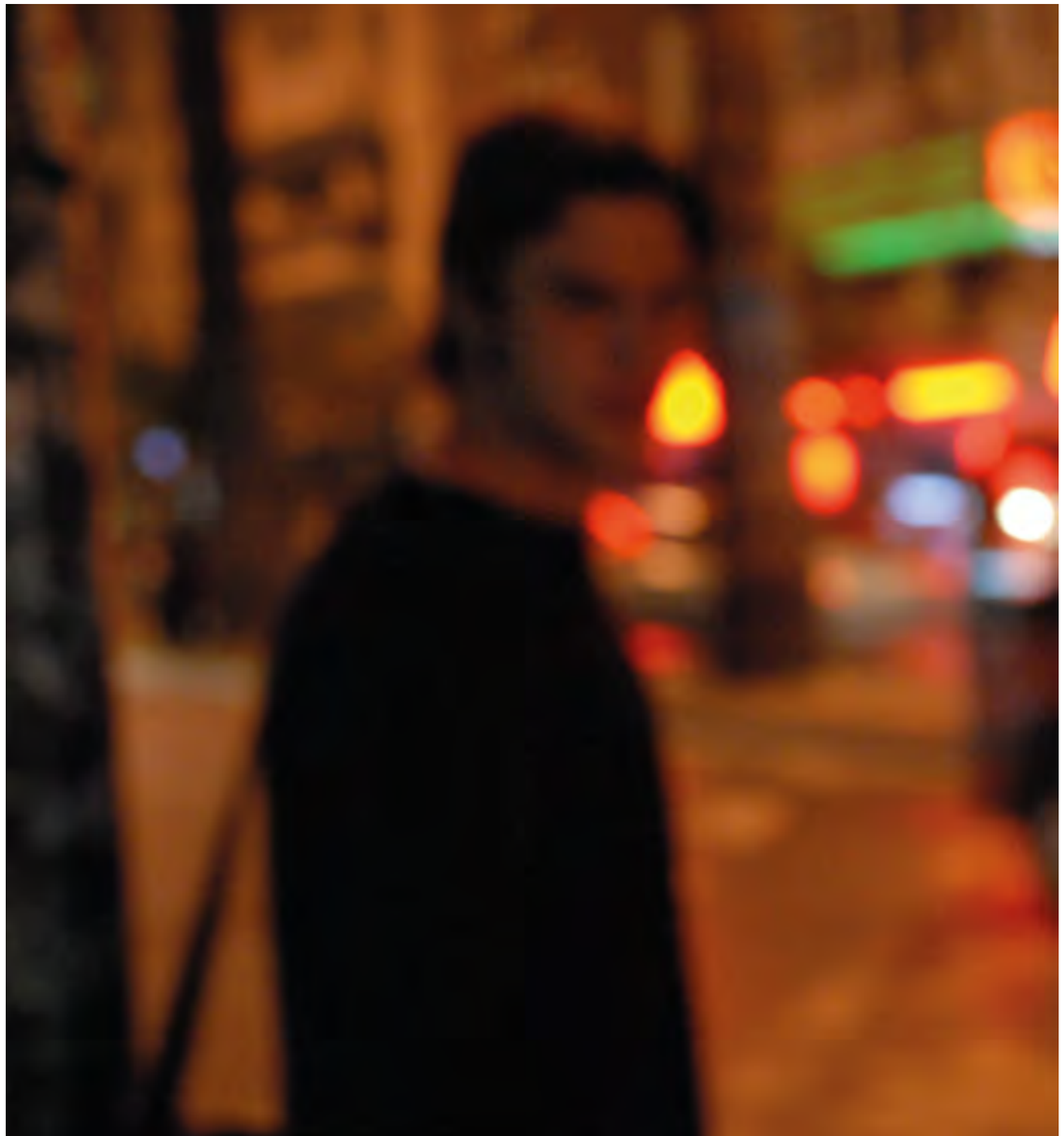

Çocukken de çok severdim geceyi. Babam işten dönerdi, mevsimin meyvesi neyse onunla. Mesailerine ayak direyen uykum şimdilerde pek hatırımda. Sanki gecenin buğusu bulaşırdı o salkımlara. Gecenin kirazları hep kulağımda. Fısıltı geceye aittir benim zihnimde. Her fısıltıda gözlerimi kısmam gecenin o zarif tülüne sarılma hevesimden. Sahi neden korkulur geceden? Bebeklerin gaz sancısı, kadınların can çığlığı geceleri neden artar? Gündüz Vassaf'ın dediği gibi düzen güçlerinin uykuda olmasından mı?

Ayın şavkını nasıl bilirdik, geceye teslim olmasaydık? Peki ya körfezdeki ışıkları hayranlıkla nasıl izlerdik? Ya o canım ateş böceklerinin varlığını bilebilir miydik? Bir bakıp geçtiğimiz o güzelim geçmiş zaman evlerinin, geceler olmasaydı bu denli heybetli olduğunu anlayabilir miydik?

Biz hıncımız neyse gündüz gösterip acısını geceleri çekiyoruz. Acının iklimi, mevsimi, ayı, şehri hep gece oluyor işte. Nietzsche ne güzel söylemiş: "Geceleri uyumayanların yolundan çekilin." Karanlıkta, yönsüzlüğümüzde, aklımızın iplerinin o pazara çıktığı saatlerde fikrimizi öğütürüz, günü temize geçeriz, içimizi dökeriz çırılçıplak.

Fotoğraf: Yalım Vural

Gece öylesine hakikatli bir limandır işte, karanlığını da sevebilene. Varsın makyajlar bozulsun, maskeler düşsün. En arsız suçlar geceye bulaşmaya çalışsın. O tüm zarafetiyle bekler durur dünyanın uykuya geçme vaktini. Mitolojide de pek korkulur gece tanrıçası Nyx' ten. Chaos'un (Khaos) çocukları: Nyx ve kardeşi karanlığın tanrısı Erabus. Zeus'un bile korktuğu gece insanları da işte tam olarak öyle ürkütür. İzmir'in gece halini pek severim. Asla sahte sessizliğe esir olmaz. İnadına yaşar kent, gecenin koyu kıvamında. Kıbrıs Şehitleri'nde yürürken içinize başka bir duygu dolar. Yaşayan kentin yalnız yoldaşı saymanıza fırsat vermez gece müzisyenleri, mekanlardan yayılan kokular. Tenha, tekinsiz olmaz benim güzelim şehrimde. Son otobüste tek tük kalan yolcularla son durağa kadar gidip iç rahatlığıyla yürüyebiliyoruz hala, bu kadar zorba günleri yaşıyorken bile. Topuk tıkırtısına aşinadır şehir. Gecenin ninnisi sayar o ritmik sedaları. Coşup detonesinde eğleneni bol şehirdir İzmir. Balıkçılarını bekler, işçilerini

önceler geceleri. Keyfi yerindedir tıpkı ben gibi geceleri. Düzen güçlerine en az ihtiyaç hissedilen şehir olduğundan cıvıl cıvıldır Bostanlı, Göztepe, Sahilevleri. Kıyıdan uzaklaşınca bozulmaz gecenin büyüsü. Bornova hiç coşkusunu kaybetmez. Tiyatrodan, sinemadan, metrodan, evden, toplantıdan çıkanların tadını kaçırmaz; aksine bir durup soluklanmalarını sağlar. İkiçeşmelik boyoz kokar geceleri. Köşebaşı büfelerinde kuyruklar oluşur haftanın hangi günündeysek onun şerefine uzunlu kısalı.

İzmir geceye teslim olmaz. Geceyi sunar. Buyurun, bir de buradan bakın, der kendinden ısrarla kaçıp sokaklara dökülenlere ya da coşkusundan içerilere sığamayanlara.

Kediler, köpekler kendi ritminde devam eder günün döngüsüne. Arada saati hatırlayalım diye ışıl ışıldır Saat Kulesi. Güvercinler nereye gider bilmiyorum ama vardır bir bildikleri. Geceden değil, keyiften soteye geçerler sanırım.

Günü sindirmeyi, arızaları fark etmeyi, olanı olduğu gibi görebilmeyi, rollerden sıyrılabilmeyi sunduğu için geceye esaslı bir teşekkürüm var. Korkmuyorum senden Nyx. Hep gel, dön gel, hediyelerinle gel, öteki yüzümüzü sevdir bize.

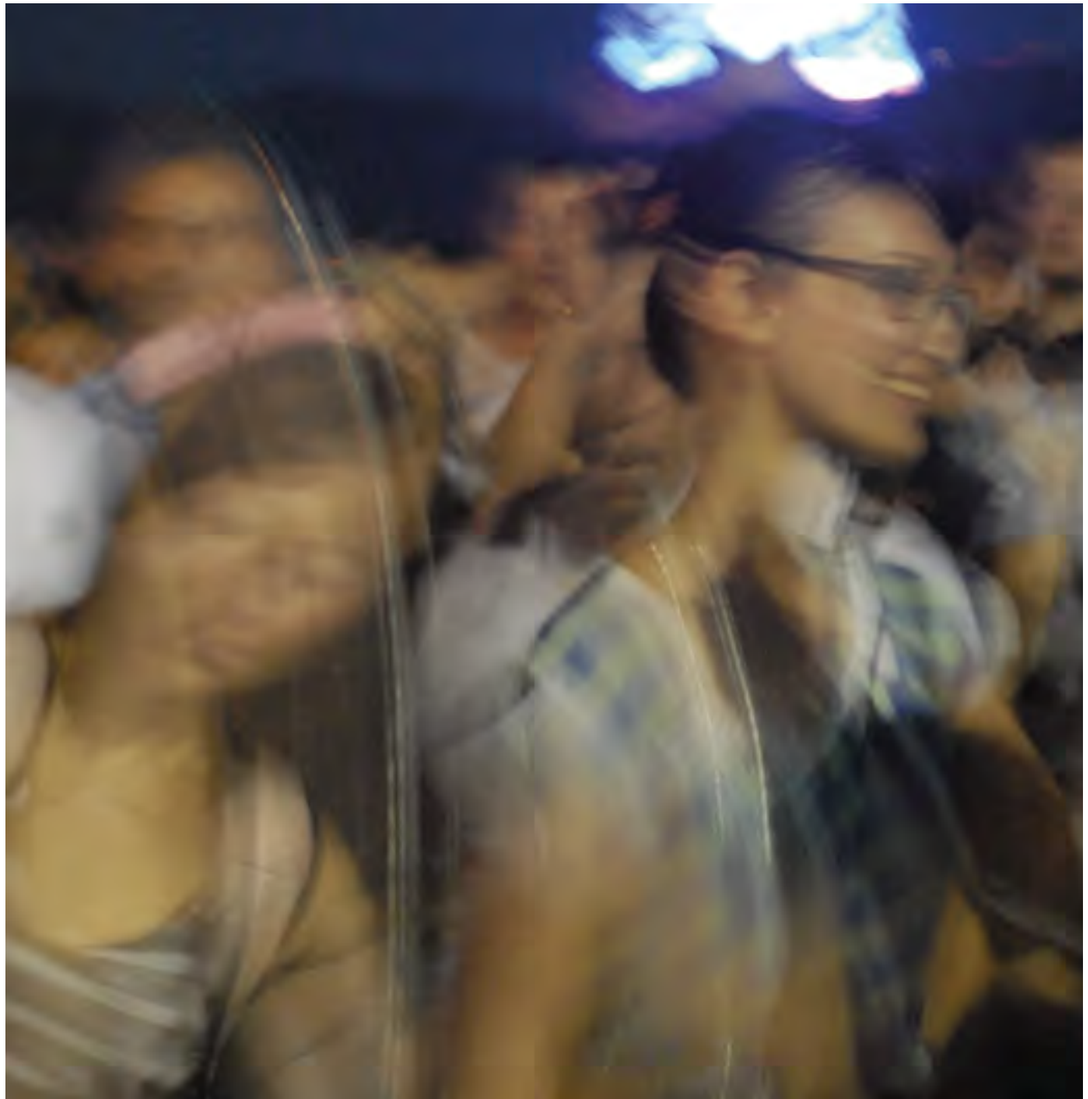

Zeytin Ağacı

Madem geldin, uğradın yanıma
yaslan, kavruk gövdem bu.
Yaşım kaç mı? Saymadım ki,
ya da unutmuşum, bağışla.
Bu: bir boşluk: içimde
Yaşamak izi de denir,
Sanki, nice kelebek tozu, içinde.
Çok durdum, hiç gitmedim ben, bu dağ başında
Rüzgâra ağladım bazen,
Bazen derdimin dibini saydım ıssıza.
Yaşlı, durgun bir zeytin oluşuma bakma
Şuramda bir su vardı ve şuramdan
Neşeyle akardı aşağıya.
Ela bir kızı sevdim ben de zamanında.
Kalkıyor musun? Kalk, ama
Kaderinin sesini unutma, gönül gözünün yanına.
Ve sözünün içine çektin madem,
Madem aldın beni rüyana
Bu da benden, dalımdan bir hatıra:
Ayrılığın gümüş bilgisidir o, al
Helalü hoş olsun sana.
Git ve unutma
Ha vardır benim dallarım şimdi
Ha hatıra.

Birhan Keskin

Resim: Hatice Doğan

Lütfü DAĞTAŞ
Gazeteci

Bölgemizde binlerce yıldır ayakta duran o kadar çok zeytin ağacı var ki… Her biri, tarihin tanığı olduğu gibi şehrimizin başındaki zenginlik tacı gibi duruyor. Çeşme Yarımadası'ndaki Mordoğan'da yer alan 2 bin 400 yaşındaki zeytin ağacı da bunlardan birisi.

Zaman Kadar Yüklü

Serin bir öğleden sonra. Ata yadigârı topraklarda zeytin hasadındayız. Dalından sıyırdığımız ya da silkelediğimiz zeytinler sekize on iki metre boyutlarındaki yaygıların üzerine sapır sapır düşüyor. Bu yaygıları sermek zor, toplamak ayrı zor. Hele bir de rüzgâr esiyorsa, toplayacağın yönü doğru belirleyemezsen daha zor; alttan vuran rüzgâr yaygıyı havalandırdığında taneler hooop toprağa saçılıyor ki, saçını başını yolarsın. Neyse. Sıyırma ya da silkeleme sırasında yaygıya düşenlerin dışında haliyle toprağa da düşen taneler oluyor. Gözüme ilişen tek tane için eğildiğimde onu alıp doğrulurken hemen iki avucumun da dolu olduğunu görüyorum çoğu kez. Bu işte ölmez ağacı zeytinin bereketine sadece bir örnek.

Ey zeytin, sen nasıl bir yoldaşsın ki hep insanın yanındasın; meyvenle, yağınla, odununla, meyvendeki çekirdeğinle. Bana kalırsa bu yoldaşlığının özü güngörmüşlüğün; yâni yüz yıllık, bin yıllık, iki bin, üç bin yıllık oluşun. Hepsi bu mu? Değil elbet. Yoldaşlığını yaptığın insan değerini bilmiş, seni ayrı yüceltmiş, barış sembolü kılmış. Çok iyi anımsıyorum, sonrasında sözünü ettiğim barış sembolünün kendisini de gördüydüm, dallarına, "merhaba" demek için uzandıydım. Burasını biraz anlatayım:

Bilindiği gibi Türk ve Yunan halklarının düşmanlığı tarih kitaplarında önemli yer tutar. Ama "bu düşmanlık ne için ve nereye kadar?" diyen sağduyu, yine de her iki ülke halkının barış içerisinde yaşaması yolunda az çaba harcamamıştır. Bu barış özlemine giden yoldaki önemli simgelerden birisi de Kuşadası Pine Bay Oteli'nin bahçesinde dikili zeytin ağacıdır. Döneminde Yunan Hükümetleri'nin zulmüne "dur!" demek için Kıbrıs Barış Harekatı'nı yapan Başbakan Bülent Ecevit, düşmanlığı ortadan kaldırarak dostluğun güçlenmesi adına adımlar atmasını da bilmiştir. Başbakanı olduğu hükümetin Dışişleri Bakanı İsmail Cem, bu dünya görüşüne koşut biçimde davranmış Kostas Simitis Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu ile el ele vererek, 21 Haziran 2001 tarihinde Kuşadası'ndaki Pine Bay Oteli'nin bahçesine yalın törenle "barış ağacı" adını verdikleri zeytin fidanını dikmiştir. Her iki bakan, bunun öncesinde, 27 Mayıs 2001 tarihinde, Sisam Adası'ndaki Tanrıça Hera'nın gömütünün bulunduğu yere de diktikleri diğer zeytin ağacı fidanı ile barış özlemlerini kararlılıkla göstermişlerdir.

Ata yadigârı toprağımızda yere serdiğimiz yaygı dışına toprağa düşmüş taneleri toplarken zeytinin bu barış simgesi yanını da hep anımsıyor, çevremi saran ağaçların hepsinin bu görevi seve seve üstlendiklerini düşünüyorum.

2 BİN 400 YAŞINDA

Sonra usuma bir anda Karaburun Mordoğan'da, Ayıbalığı Plajı'na dikilen, 2 bin 400 yaşında olduğu söylenen kocaman gövdeli o zeytin ağacı geliyor. Ayıbalığı Plajı'nda gördüğüm sıra yaman meraklanmış, seni buraya kim

nasıl getirdi, öğrenmeliyim, demiştim. Öğrenmiştim de. Onu da anlatayım:
Ulu zeytin ağacı; tahmin ettiğim gibi Ayıbalığı plajında doğma büyüme değil, bir yerlerden taşınıp getirilmiş. Kimin getirdiğini hemen buldum. Mordoğan'da, taahhüt işleri yapan Basri Saka getirmiş. Basri Saka'yı da buldum.

- Çay içelim, işin hikâyesini anlatayım, dedi.
Çayları söyledik. Başladı anlatmaya:

- İşyerimdeydim. Arkadaşlar geldiler. "Dağda odunluk zeytin ağacı var," dediler.

Tarifi alır almaz aracıma atlayıp yola çıktım. Bizim Mordoğan'da, koyu gören yamaçlarda bir yerdeymiş. Odunluk denilen ağacı elimle koymuş gibi buldum. İnanılmazdı. Son derece görkemli oluşunun yanı sıra iri gövdesi yaşını bir çırpıda ortaya koyuyordu. Yanımdaki halatla çapını ölçtüm. Ne odunu, dedim kendi kendime, ben bunu Mordoğan'a taşır, orada bir yere diker, insanlara gösteririm. Ağacı bir süre daha hayranlık içersinde seyrettikten sonra işyerime döndüm. Aklım fikrim bu ulu, güngörmüş ağaçtaydı. Gece yattığımda bile gözümün önüne geliyordu.

Anlattığım bu olay 2005 yılında oluyor. Derken İzmir'den bir ağırlıkçı buldum, 40 ton ağırlık taşıyabiliyordu. Aracı İzmir'den Mordoğan'a getirttim, bunu buradan çıkartıp Mordoğan'a taşıyacağız, dedim.

- Çıkartırız da taşırız da... dedi sürücüsü.

Basri Saka

Amacım önceleri ağacı, Karaburun şosesi üzerinde Mordoğan'a girişte, trafik lambalarının olduğu göbeğe dikmek, gelen geçen herkesin görmesini sağlamaktı. Ama Karayolları Bölge Müdürlüğü yetkilileri, "dikkat dağıtır, kazaya neden olur" diye izin vermeyince, Ayıbalığı'nda, mülkiyeti bana ait deniz kıyısı olan bu yere getirme kararı aldım. Ağaç öylesine uluydu ki, diktikten sonra arkada kalan evlerden birinde oturan bir profesör beni mahkemeye verecek, "ağaçla önümü kapatıyor" diyerek şikâyetçi olacak, mahkeme kapılarını uzun süre aşındırmama yol açacaktı. Ağaç, eski yerinde birine ait özel arazideydi.

Önce ona gittim, "bunu buradan çıkartıp başka bir yere dikmek istiyorum, dedim.

- Al, dedi.

- Bunun karşılığında sana 3 verimli zeytin ağacı veririm, getirir arazine dikerim, dedim.

- Olur, dedi.

Ağırlıkçıyla zaman yitirmeksizin işe koyulduk. İlkin kökün çevresinde epey bir geniş kazı işlemi yaptık. Ardından uzun uğraşlarla, 7 saatte ağacı yerinden çıkarttık. O arada hemen yeni yerine taşıyıp dikmemiz mümkün olmadığından ağacı köklediğimiz yere yatırdık. Ağacı odun olmaktan kurtarmak için yoğun çabaya girişen Basri Saka, öylesine duru bir dille anlatıyordu ki; olanı biteni, öykü tadında dinlerken heyecanım katlanmıştı. Mordoğan, Karaburun silme böyle yaşlı, güngörmüş zeytin ağaçlarıyla doluydu ama nedense; yerel yöneticiler de dahil, bu anıt ağaçların oldukları yerleri belli bir konuma getirmeyi, dahası hiç olmazsa üzerlerine bilgi verir levha asmayı akıl edemiyordu. "Bunlardan bizde çooook var!" anlayışı, geri kalmışlığı vb. daha ne diyeyim...

KURURSA ACI ÇEKİLİR

- Peki, bu ağacı yerinden çıkarttığımızda kurur, kurursa acı çekeriz, diye düşünmediniz mi?

- Hayır. Kurumayacağını biliyordum. Kökte yumruları olduğu için kolay kolay kurumaz. Yirmi gün kadar yatırdığımız yerde kaldı ağaç. Ardından bir gün araca yükledik. Baktık ki Mordoğan girişinde elektrik, telefon telleri engel oluyor, üst dallarını budadık. Önceden hazırladığımız yere nihayet getirmiştik. Diktik. Ondan sonrası ayrı bir işti. Hiç aksatmadan her gün tankerle tatlı su getirip hem gövdeyi olduğu gibi sularken, köküne de damlama yöntemiyle sürekli su verdim. 2005'in Haziran ayında dikmiştik, Temmuz ayı sonuna kadar böyle suladım durdum. Bir yandan da her gün gövdesini merak ve heyecanla milim milim tarıyorum; bir yeşerme, filizlenme var mı diye aranıyorum. Nihayet temmuz sonu ilk filiz sürgünüyle karşılaşınca ne ölçüde sevindiğimi varın bir gözünüzün önüne getirin.

O gün bugündür ağaç yeni yerini sevdi, filizleri çoğaldı, deliceleri oluştu. Bu arada ziraat fakültesinden hocalar incelediler, 2 bin 400 yaşında, dediler. Bilirsiniz Mordoğan ile Karaburun'a özgü, hurma adı verilen, hiçbir işlem gerektirmeden dalında oluşan bizim hurma zeytinimiz vardır, işte şimdi bana o hurma zeytinini meyvesi olarak veriyor.
Yâni sizin, benim anladığımca 2000 yıllık zeytin ağacı artık İzmir'in bir rengi...

Basri Saka, Mordoğanlı bir işadamı. Taahhüt işleri yapıyor. Aynı zamanda doğa tutkunu. Şimdiye değin pek çok türde ağaç dikmiş. Hâlâ diktiğini söylüyor. En büyük tutkusu ağaç dikmekmiş.

- Şimdi, diyor, Karaburun'un bir köyünde bir çınar ağacı var. Gövdesinin içi oyuk. Bir yatak, 4 sandalye, bir masa koy, alır, işte öylesine büyük.

Muhtarla konuştum. Onu da uygun bir yere taşımak istiyorum. Böyle gözden ırakta olması beni huzursuz ediyor. Hani arkadaşlarım odun var, diye haber vermişlerdi ya, oduna kurban giderse diye huzursuzluğum. İstiyorum ki herkesin görebileceği bir yerde olsun. Muhtar henüz izin vermedi.

Son yıllarda beton sevdasına, otoban yapma sevdasına o denli köklendiler ki, ne zaman bir zeytin ağacı önüne gelsem yüzüm kızarıyor, başımı önüme eğmek zorunda kalıyorum.

Barışın simgesi, ulu zeytin; sen bizleri bağışla!

Elif
BAŞKAYA
Gazeteci

Teos Antik Kenti'nde yer alan ve "anıt ağaç" statüsüyle koruma altına alınan 1800 yaşındaki "Umay Nine" adlı zeytin ağacımız, Türk mitolojisinin efsane karakteri Umay Ana ile o kadar örtüşüyor ki bu mitolojik karakterin adıyla anılıyor.

Bizden Önce de Bizden Sonra da

Adını Türk mitolojisindeki Tabiat Ana'dan alan "Umay Ana" karakteri, Seferihisar Teos'ta yer alan 1800 yaşındaki zeytin ağacıyla birlikte yaşıyor. İyilikler yapan, çocukları ve hamile kadınları koruyan Umay Ana aslında yaşamın sürekliliğinin savunucusu. Yere kadar beyaz gümüşten saçları vardır. Kuş kılığına bürünebilir ve kanatları vardır. Yeryüzüne bereket dağıtır. Etrafına ışıklar saçar. Gökyüzünde yaşar. Ve Umay Ana, yaşam ağacının sahibi olarak bilinir. Teos Antik Kenti'nde yer alan ve "anıt ağaç" statüsüyle koruma altına alınan 1800 yaşındaki "Umay Nine" adlı zeytin ağacımız, Umay Ana ile o kadar örtüşüyor ki bu efsane mitolojik karakterin adıyla taçlandı.

Zeytin ağacımız da Umay Ana gibi yaşımın sürekliliğinin sembolü hem de 1800 yıldır. Onun saçları olan dalları da gür mü gür! Uzunluklarıyla kanatlı mı kanatlı! O da Umay Ana gibi yeryüzüne bereket dağıtıyor. 1800 yıllık yaşına karşın halen ürün veriyor ve dallarından toplanan zeytinlerden elde edilen yağ açık artırma yöntemiyle satılarak, elde edilen kaynak öğrencilere burs oluyor. Umay Ana yaşam ağacının sahibi olarak kabul edilirken, bizim 1800 yaşındaki anıt ağacımız, yaşamın bir anlamda kendisi. Mitolojide, Zeus ile Semele'nin oğlu olan Dionysos çocuğu Athamas tarafından kurulduğu haykırılan Teos Antik Kenti'nin, MÖ. 4 bin yıla tarihlendiğini, arkeolojik bulgular ortaya koyuyor. İyonya'nın 12 antik kentinden birisi olan Teos'a gelenleri, kapıda Umay Nine karşılıyor. Olanca ağırbaşlılığıyla antik kentin tiyatro yolunda bulunan 1800 yaşındaki Umay Nine, ziyaretçileri, içinde bulundukları zamandan alıp, yüzlerce, binlerce yıl öncenin yolculuğuna çıkarıyor. Üstelik hasat mevsiminde gidenlere, olgun meyvelerinden sunuyor. MS. 200'lerde filizlenen efsane ağacımızın nelere tanık olduğunu düşünmek bile olağanüstü heyecan verici. Ağaçla temaşa eylenmesi için çevresine banklar konulmuş. Antik kentin ziyaretçileri burada uzun saatler geçiriyor ve Umay Nine'nin zaman tünelinin içine giriyorlar. Kutsallığın, ölümsüzlüğün ve barışın sembolü olan zeytin ağacına "ölümsüz ağaç" da deniyor. Anıt niteliğindeki Umay Nine, Homeros'un metinlerinde geçtiği gibi, "Siz gelmeden önce de buradaydım, sizden sonra da burada olacağım" diyor.

39 BİN YIL ÖNCESİNDEN

İnsanlık tarihinde hiçbir ağaç, zeytin ağacı kadar kutsal kabul edilmedi. Hiçbir ağacın üzerine bu denli efsane yazılmadı. Zeytin ağacının insanlık tarihindeki yerini anlamlandırabilmek için günümüzden 39 bin yıl öncesine gitmemiz gerekiyor. Bugün elimizdeki en eski veri Ege Denizi'ndeki Santorini Adası'nda yapılan arkeolojik çalışmalara uzanıyor. Bu çalışmalar sonucu 39 bin yıllık zeytin yaprağı fosilleri ortaya çıkarıldı. İlk zeytin hasadının ne zaman ve hangi uygarlık tarafından yapıldığı henüz netlik kazanmasa da bu efsane ağaç, bizlerden o kadar uzun zaman öncesinden bu yana buralarda ki…

Zeytinyağının ne zaman beslenmede kullanılmaya başladığına ilişkin somut veri olmazken, zeytinyağının antik dönemlerdeki dini ayinlerde arınma ve kutsanma amacıyla kullanıldığı dikkat çekiyor.

KLAZOMENİA ETKİSİ

Urla'daki Antik Klazomenai Kenti'nde yapılan arkeolojik çalışmalarda, 2500 yıllık tarih gün ışığına çıktı. İyonlar'ın MÖ 10'uncu yüzyılda kurdukları antik kentte gerçekleştirilen kazı çalışmalarında, zeytinyağı üretimi konusunda çok çarpıcı bulgular elde edildi. Klazomenia'da yaklaşık 2500 yıl önce uygulanan yöntemle, zeytinyağı üretim kültürüne, çok önemli katkılar sağlandığı arkeolojik araştırmalara yansıdı. Zeytinyağı ayrıştırma işleminde birleşik kaplar esasına göre çalışan üç gözlü bir düzenek geliştirerek, kesintisiz üretim gerçekleştirildi. Toplanmış zeytinleri kırmak için aynı mil etrafında dönen taş silindirleri ilk kez Klazomenai'de kullanıldı. Zeytinyağı üretiminde kapasiteyi artırmak için ilk kez büyük bir pres ve bu presi kaldırmaya yarayan aleti kullanan da onlardı.

MÖ 6'ncı yüzyılın sonunda görülen bu gelişim, Klazomenai'de, sadece kentte ve yakın çevrede yaşayanların ihtiyacını karşılamak için değil, dış satım amaçlı zeytinyağı üretiminin yapıldığının da göstergesi durumunda. Antik kentte ve deniz aşırı ülkelerde yapılan arkeolojik çalışmalarda, Klazomenai'de, zeytinyağı sevkiyatında kullanmak için özel olarak üretilen "amphora"lardan çok sayıda bulunması, Klazomenai'nin dünyanın en önemli zeytinyağı merkezlerinden biri olduğunu kanıtlıyor.

Ahmet ÖNEL
Yazar

Bir zeytine dokunmak eski bir kitabın ağır ve tozlu kapağını aralamaktan farklı değil. Sözcüklerin bittiği yerde aklın çizgiye teslim olmasını anlamak da mümkün. Akıl yol gösteriyor ve bellek biriktiriyor. Zeytine dokunuyor ve çoğalıyoruz sonuç olarak.

Efsunlu Ağaç

İnsanın öyküsüne başlangıcından bu yana eşlik eden iki vefalı üründen biri üzümse diğeri de elbette zeytindir. Esrikliğin şairane yükselişini birincisiyle gerçekleştirirseniz, yaşamsallığın devamıyla ilgi her türden derde karşılık gelen dermanı da diğerinde bulursunuz. Zeytin bilge bir ağaçtır. Uzun ömrü zamanın tortusunu koca gövdesinde dinlendirmiş ve öğretisini kemikleştirmiştir. Ağacıyla, ürünüyle çok amaçlı birikimiyle karşılık gelmesi ise insan evladının hüneridir. Savaştan barışa, geçmişten geleceğe sıkı bir eşlikçidir zeytinin çilekeş gövdesi. Dalından küçük bir parçası barışı simgelemeye yeterlidir; ne ki, masum dalının hemen ucundaki zeytinden çıkarılan yağ savaş zamanında kazanlarda kaynatıldığında düşmanın canını yakma suretiyle benzersiz bir savunma aracına dönüşür. Zeytin, beş duyuyla da kolay ilişki kurar: Alçak tepeleri boydan boya ele geçiren savruk dalları Ege'nin görsel karakterini yansıtır. Vazgeçilmez lezzeti ile besinsel değeri dil üstünde iki bin yıllık bir alışkanlığa dönüşmüştür. Kendine has rayihası meraklı bir buruna çok uzaktan erken bir çağrı çıkartır. Kulak verilmesi elzem derin sessizliği ise ağırbaşlı bilgeliğine saygıyla açıklanmalıdır. Foça'da yaşamsallığıyla insanın tarihine ayak uydurmayı başarmış yüzlerce, binlerce zeytin gövdesi var. Bundan daha doğal ne olabilir? Göç ettiğim yörede sıklıkla karşıma çıkan ve burun buruna geldiğinizde sizi serseme çeviren mahşerin o dört atlısının (iğde, ıhlamur, akasya, atkestanesi) bıraktığı boşluğu bu kez tüm yalınlığı ve görkemiyle tek bir gövde alıvermiştir: Öyleyse merhaba zeytin ağacı! İmgeyle, (ah, o güzel eski Türkçemin tahayyül etmek diye yerinden parmak kaldırdığı) düşlemlemeyle, dahası düpedüz düşünmeyle ilişkilendirebileceğiniz bir durumla karşı karşıyayızdır artık.

KÜLTÜRÜMÜZÜN PARÇASI

Duymayı bilenler için o ulu gövdeler ne çok şey fısıldarlar! Öyle ya, belki onlar da bu toprakların acılı öyküsüne birebir tanıklık ettiler. Göçebe insanın kalıcı olamayacağını bile bile ölümsüzlüğe adadığı serüvenine ayna tuttular. Suretlerini çilekeş gövdelerine nakışladılar, gizli fısıltılarla, haykırışlarla bezediler bütün bu anlatıları. Göçebeliğin, avareliğin, tutunma çabasının, yer edinme ısrarının, iktidar olma özleminin ilk elden gözlemcisi kesildiler ve kaydettiler belleklerine. O koca, o ağırbaşlı, o gururlu gövdelere bakınırken söz ettiğimiz ezberin üstünden bir kez daha geçmek gerekiyor sanki. Aksi hâl, yani duyarsız davranış yine bunca öğretinin inkârı olur çünkü. Ege kültürünün ayrılmaz parçası zeytinyağı olgusunun kendi iç yolculuğu bile koca bir kitabın söyleyebileceklerinden daha da fazlasını armağan ediyor insana. Gezindiğim gün, Küçükkuyu'daki zeytin müzesinin görünmez öykücüleri her an omuz başımdaydı bu yüzden. Ağaç preslerin mükemmel biçimi bulma sürecinin, gelişkin bir bilgisayardan daha az bir çabaya ihtiyaç duyduğunu düşünmek haksızlık olur. Ne ki, sonunda yağın öyküsünü de içselleştiriyor insanoğlu ve yalnızca sunulan nimetin sonuçlarıyla yetinmeyi öğreniyor. Heyecanın, yerini lezzete bıraktığı bir dönemeç değil mi bu? Ancak, gövde okuması sanki her an ve her bir ağaçta yeniden başlıyor gibi. Zeytinliklerin koca birer kitaplık olmadığını kim iddia edebilir? Ege'nin dağını taşını saran bu kutsal ağaçların kendini insana alıştırmasını kolay kabullenemiyorum bu nedenle. İda'nın gizli rüzgârı hâlâ eski bir öyküyü yineleyebiliyorsa coşkusunun kaynağı da bu kurtlu gövdenin narin dalları olmalı. Zeytin gövdesine dokunmanın bir efsun barındırdığını düşünüyorum bu yüzden. İlle de bir benzetme gerekirse adı konmamış, türü belirlenmemiş bir enerjinin ışıkla buluşmasından dem vurulabilir. Sonuç olarak, bir gövdeye dokunuyorum ve yepyeni bir insan oluyorum. Yüklendiğim bu gizli enerjide yeni öyküler, yeni suretler, yeni sesler, yeni dizeler karşılıyor beni.

Bir zeytine dokunmak eski bir kitabın ağır ve tozlu kapağını aralamaktan farklı değil. Sözcüklerin bittiği yerde aklın çizgiye teslim olmasını anlamak da mümkün. Akıl yol gösteriyor ve bellek biriktiriyor.
Zeytine dokunuyor ve çoğalıyoruz sonuç olarak. Ilık bir Ege rüzgârı peşimizi bırakmıyor. Sessiz ve ısrarlı takibin yol göstericiliğinde hiç gözden geçirilmemiş bir tarihi yeniden gün ışığıyla buluşturuyoruz. Bu eşsiz yolculukta sayfaların arasında zaman zaman kendimize rastlamak ise hiç şaşırtıcı olmuyor.

Şükrü ERBAŞ
Şair

Başımı bu olağanüstü görüntüden kaldırıyorum, tanrının var olacağı bundan daha büyük bir güzellik olamaz, diyorum boşluğa.

Öyle Bir Büyüklük ki...

Zamanın fotoğrafı, deselerdi, en güzel yanıt bu zeytinler olurdu. Sabahın fotoğrafı, akşamın fotoğrafı, bekleyişin fotoğrafı, şefkatin fotoğrafı... Humar gözlerin, toprağın, alçakgönüllülüğün, tanrının ağzımızda şarkı söylediği bir eski sevdanın fotoğrafı. Ağaç değil bunlar, gözlerle eller arasında, alın çizgisiyle ayaklar arasında bir kutsal yazı; bize yaşamayı öğreten insan emeğinin en güzel yazısı. Püsenli bir yeşil, püsenli bir siyah, püsenli bir güneş... Karacaoğlan, "üstüne gölge olan dallar övünsün" demiş ama bu dallar gölgesiyle övünmüyor. Meyvesini ayaklarımızın altına seriyor, övünmüyor. Bize bin yıllık bir ana rahmi sunuyor, övünmüyor. Bize bin yıllık bir gelecek sunuyor, yine övünmüyor.

Görkemli bir hayat bilgisi var. Tanrısal bir yüceliği var. 'Değersiz hiçbir yaprağım yok benim' diyor bu ağaçlar. Sonra saygıyla üzerimize eğiliyor, ürperten bir fısıltıyla, "kendinizi sevin" diyor. Toprağa dokunmamızı istiyor. Gökyüzüne bakmamızı, ışığı ve gölgeyi okumamızı, börtü-böceği tanımamızı istiyor.

Başımı bu olağanüstü görüntüden kaldırıyorum, tanrının var olacağı bundan daha büyük bir güzellik olamaz, diyorum boşluğa. Bundan daha büyük bir iyilik, bundan daha büyük bir zaman, bundan daha büyük bir aşk olamaz.

Fotoğraf: Lütfü Dağtaş

Murat
BATMANKAYA
Yazar

“Bu Dünya Bize Atalarımızdan Miras Kalmadı. Biz Onu Çocuklarımızdan Ödünç Aldık.” Böyle diyor bir Kızılderili Atasözü ve üzerinde bulunduğumuz coğrafyada, çocuklarımız için koruyup kollayacağımız nice değer olduğunu bir kez daha anımsatıyor. Bu değerler arasında şüphesiz ki Anadolu’ya ayrı bir bereket veren ve şehrimiz çevresini de saran zeytin ağaçları yer alıyor.

Kök Saldığımız

Günden güne azalarak soframıza konan zeytinin dahi ardında Nuh Tufanı’nın yatacağı aklıma gelmezdi doğrusu. Oğul Sam’in soyu meğer ne marifetli, ne talihlilermiş! Tabi Sâmi deyince daha çok Arapları ve daha özelde de Suriye’de yaşayanları kastediyorum.

İbraniler, Maltalılar, Süryaniler, Aramiler dolaylı bir şeklide bağlam içinde. İtiraf etmeliyim ki bir şeyi, doğada kendiliğinden yetişen bir şeyi, bir icat gibi bir ırka yazmak pek doğru gelmiyor bana. Lakin şuna itirazım yok: Bir ürünü ıslah etmek. İşte Mezopotamya toprakları, yani Güneydoğu Anadolu’dan Basra Körfezi’ne kadar uzanan bir alan, bu anlamda önemli. Eskiler “münbit hilal” (ing. Fertile Crescent) derlermiş; zamanla “bereketli hilal” olarak yerleşmiş dilimize. Terimi ilk kez Amerikalı arkeolog James Henry Breasted kullanmış. Onun tarif edip tanımladığı yer, Akdeniz ikliminin egemen olduğu, güneyde Arabistan Çölü, kuzeyde Doğu Anadolu Bölgesi arasında kalan yer. Zaman zaman Nil Vadisi, dolayısıyla Sina Çölü de bu bölge içine sokuluyor.

Rivayet edilir ki, bilinen en eski kültür bu münbit hilal denen yerde görülmüş; uygarlık dallarını buradan Akdeniz’e, Çin’e ve daha uzağa ulaştırmış. Eski Ahit’in Tekvin kısmında anlatılan bölgeyle örtüşen münbit hilal’de; tarımın temelini oluşturan sekiz temel bitkiden altısı, burada ıslah edilmiştir. Bunlar; buğday, arpa, mercimek, bezelye, nohut, burçak ve keten. Zeytinin anavatanı da burası. Oleacea familyasından; kapalı tohumlu bir olea cinsi. Kışın yaprağını dökmeyen, her dem yeşil boylu çalıların meyvesi. Çiçekleri beyaz ve güzel kokulu. Yaprakları sert, tam kenarlı. Altın Üçgen de denilen münbit hilal’de, yaklaşık 8-9 bin yıl önce ıslah edilmiş, lakin üç koldan dünyaya yayılmış.

Yollardan ilki Mısır üzerinden Tunus ve Fas güzergâhı. İkincisi Anadolu üzerinden Yunanistan, İtalya ve İspanya güzergâhı. Üçüncüsü ise İran üzerinden Pakistan ve Çin. Sâmiler zeytini ıslah etmesine etmişler de, yetiştiriciliği çok sonraları kabul görmüş ve yaygınlaşmış. Bunun İ.Ö. 4 bin civarı başladığı kabul ediliyor.

İllüstrasyon: Ömer Çam

ADI
YAZITLARDA

Bilhassa Anadolu'da "sıvı altın" karatında görülen zeytinin kahvaltı malzemesi olma dışında sembolik ve kültürel karşılıkları oluşmuş zamanla. Grek ve Roma yazıtlarında barış ve toplumsal huzurun simgesi sayılmış.

Kaynak: Beyaz bir güvercinin tufan sonrası ağzında zeytin dalı ile dönmesi!

Zeytin sözcüğü kökeni zeyt ve İbranice. Bu kelime Arapça'da ez-zeyt, takibinde de zeytun olmuş, Türkçe'ye de yumuşayarak geçmiş. Batı ise olive diyor. Kökeni ela. Muhtemelen eski bir Anadolu halkı olan Luviler'den ödünç alınmış. Luviler'den Hitit yazıtlarında, ikinci sınıf insan olarak söz edilir. Buna mukabil, Hititlerin çivi yazısı unutulsa da Luvice, biraz değişikliğe uğramakla birlikte Anadolu'da varlığını sürdürmüştür.

Kaldı ki Truvalıların da Luvice konuştuğu iddia edilir. Unutulmamalıdır ki bugünkü Aliağa Körfezi'nin antik çağdaki adı "Elaeia Körfezi"dir; başka bir deyişle Zeyindağı Körfezi. Ela ile Olive arasındaki ses benzerliği de gözetilirse, uzak bir ihtimal değildir Batı'nın öykünmesi. Şurası açık: Dünyanın ilk bitkisel yağıdır zeytinyağı. En yakın rakibi ayçiçeğinin, yağ olarak soframıza konması, ancak 400-450 yıl önce olduğu düşünülürse, aradaki muazzam fark anlaşılır. Zira çok daha önceden sıvı olarak tüketildiği kutsal metinlerde, efsanelerde söylense de somut olarak biliyoruz ki M.S. binli yılların başında zeytinyağı sıklıkla günlük hayatın içinde kullanılmıştır.

Mesela İsrailoğullarının ilk kralı Saul, tahta çıktığında (1035) alnına zeytinyağı sürülerek kutsanmıştır.

BÜYÜK BİR KÜLTÜR

Zeytinin yalnız bir meyve değil, bir kültür öğesi olması, bazı alışkanlık ve bazı gelenekleri de beraberinde getirmiştir. Yaklaşık bin yıl yaşayan zeytin ağaçlarının varlığı, onun kutsal olduğu yönünde bir kabul oluşturmuştur. Ölümsüz sayılmıştır. Ve doğal olarak bir ölümsüze dokunmak, onu yetiştirip toplamak her kula nasip olmamalıdır. Sadece genç ve bakir kızların (nadiren de erkeklerin) buna hakkı olması bu sebepledir. Kıbrıs'ta, Noel'den bir gün önce, çocukların kiliseye zeytin dallarıyla gitmesi, orada gün ağarana kadar zeytinyağı tütsülemesi ve törenden sonra evlerine bu dallarla dönmesi de bu sebepledir.

Zeytin kutsaldır; dalları ve yağı kişileri nazardan korur. Benzer bir gelenek Lübnan'da, dağlı denen topluluklarda görülür. Dağlılar, yenidoğanın bedenini tuz ve zeytinyağıyla ovarlar. Onlara göre bu, bebeklerini kem gözlerden koruyacaktır. Biraz uzağa baktığımızda da karşımıza Verdiales etkinlikleri çıkar. Verdiales, özünde bir Flamenko müzik tarzı olmasına rağmen, İspanya'da, Arjantin'de düzenlenen zeytinleri toplama ve kutsama festivalidir de aynı zamanda. Ayinler düzenlenir, danslar edilir, şarkılar söylenir. Eğer Anadolu'ya göç etmemiş olsaydık, muhtemel ki zeytin ve zeytinyağıyla tanışmayacaktık. Zira şu vakte değin elimizde bir bulgu, bir kanıt yok, Orta Asya'da zeytinle bağımız olduğuna dair.

NİCE MANİLER, ŞİİRLER

Zeytin, Anadolu insanın genlerinde olunca, doğal olarak şiirde de görünüyor sık sık. Birhan Keskin'den Nâzım Hikmet'e, İlhan Berk'ten Bedri Rahmi Eyüboğlu'na, Ahmet Güntan'dan Ahmet Erhan'a uzar gider liste.

Ayrıca nice maniler yazılmıştır zeytin üstüne. Şarkılar bestelenmiştir zeytin gözlülere… Evin bir çocuğu olmuştur adeta. Geçmişle geleceği birleştiren delta! Bir dalında Bizans vardır, bir dalında Hitit. Bir bakarsınız Van Gogh'ta kendini bulur, bir bakarsınız Dante'nin Cennet'inde uyur. Bir durak olmalı; gökyüzü gibi, zeytine de bakmalı! Dün, bugün ve daima…

Sibel ÖNBAŞ
Gazeteci

Binlerce yıla kök salan zeytin ağaçlarının olduğu bir coğrafya ise söz konusu olan, bu ağacın bereketine dair bir müze de kaçınılmaz oluyor. Urla'da, 2017 yılında kapılarını açan Köstem Zeytin ve Zeytinyağı Müzesi'nde, Anadolu'da bugüne kadar zeytinyağı elde etmek için kullanılan tüm yöntemlere dair izler yer alıyor.

Bu Müze Başka Müze

Her şey hayal etmekle başlar diye bir söz vardır. Bu sözün gerçeğe dönüşen ve yaşayan en güzel örneklerinden biri de Urla Köstem Zeytinyağı Müzesidir.
Dünyanın en büyük Zeytinyağı Müzesi olma gururunu ülkemize yaşatmasının değeri paha biçilmez.

Müzenin kurucusu, sadece İzmir'in değil Türkiye'nin en değerli ortopedi hekimlerinden Levent Köstem'in, "Bu coğrafyada bu kadar köklü bir zeytin tarihimiz var. Ne yazık ki tanıtamıyoruz" gerçeğinden yola çıkması ile başlıyor hikaye.
Bundan 2O yıl önce, Urla Nohutalan Köyü'nde, Zeytin Çifliği kuruyor Levent Köstem. Araştırmacı kişiliği ile bugün 14 bin zeytin ağacına ulaşıyor Köstem Organik Zeytin Çiftliği. Çiftlikle birlikte zeytinyağı müzesi kurma fikri de şekilleniyor ve yer arayışı başlıyor. Urla Uzunkuyu'da eski bir mobilya fabrikası çıkıyor karşısına. Harap durumdaki fabrikayı satın alıyorlar ve puzzle parçalarını adım adım yerine koyuyorlar.

Bu zorlu başarı hikayesinin başrol oyuncuları iki kişi aslında. Dr. Levent Köstem hayalini kuruyor, eşi Güler Köstem bu hayalin gerçek olmasında en az doktor bey kadar mücadele ediyor.
Emekli bir biyoloji öğretmeni olan Güler Köstem eğitimci disiplini, bilgi ve tecrübesini çiftlikten başlayarak, müzenin her alanına aktarıyor.

Dünyanın en büyük zeytinyağı müzesinde neler var? Müzeye girmeden önce yemyeşil bir bahçe karşılıyor konukları. Doğanın önemini bilen Levent Köstem, öncelikle müze bahçesinde bitki çeşitliğini yaratmak adına çok sayıda ağaç ve bitki yetiştiriyor. Müze mimarisi ile de çok ilgi çekiyor. Kendine özgü bir tarzı olan Köstem Zeytinyağı Müzesi'nin mimari Selina Kazazoğlu meslek aşkını ve tecrübelerini müzeye o kadar güzel aktarıyor ki sonuçta benzersiz bir yapı çıkıyor ortaya.

ANTİKALAR DA MÜZEDE

Müze yıllarca biriken antika ve kolleksiyonlara yuva oluyor. Aynı zamanda iyi bir kolleksiyoner olan Levent Köstem'in biriktirdiği eski radyolar, fotoğraf makineleri, gramafonlar müze içinde yer alan ve MÖ. 6. yüzyıldan başlayarak bugüne kadar Anadolu'da kullanılmış zeytinyağı işliklerine eşlik ediyorlar.

"Yaşayan Müze" mottosuyla hizmet veren Köstem Zeytinyağı Müzesi'nin restoranı Polima'da tarladan sofraya kendi çiflik ürünleri kullanılıyor.

BİR DE SANAT GALERİSİ

Köstem Zeytinyağı Müzesi için sanat çok önemli bir alan. "KZM Mavi 8 Sanat Galerisi"nde düzenli olarak her ay, özgün bir sergi düzenleniyor. Küratörlüğünü Kubilay Han Kıray'ın yürüttüğü sanat galerisi, bugüne kadar pek çok değerli sanatçıya ev sahipliği yaptı.

Zeytini ve zeytinyağını çocuklara anlatarak sevdirmeyi misyon edinen müze, bugüne kadar çok sayıda okul ile atölye çalışmaları yürüttü ve çeşitli etkinlikler yaptı. Müze bu geleneğini hala sürdürmekte.

Mucizelerini saya saya bitiremeyeceğimiz, bolluğun ve bereketin sembolü olan narın, bir de çekirdeksiz olanını biliyoruz. Çok az yerde bulunan çekirdeksiz nar ağacı, şehrimizin ürün deseni arasında yer alıyor.

Narın da Çekirdeksizi

Sonbaharla birlikte kızıllaşan ve irileşen meyveleriyle dikkat çeken nar ağacı, bir masal ülkesinden gelmiş gibi görenleri büyülüyor. Meyveleri içerisinde saklı duran ve mücevher olarak kabul edilen taneleri hep ama hep berekete, bolluğa ve huzura yoruluyor. Düğünlerde nar parçalama törenleri yapılıyor. Parçalanan tanelerden en çok yiyen gencin, ilk olarak evleneceğine inanılıyor. Hasat ardından bahçelerde kazanlar nar ekşisi ve nar pekmezi yapmak için kaynıyor.

Ve şimdi bizler, yüz yıl öncesinden bir Kuzey Ege türküsü ile tamamladık yeni bir nar hasadını.

"Şu İzmir'den aman, çekirdeksiz nar gelir, efem de nar gelir / Sırma cepken ince bele efem de dar gelir/ Şu gençlikte aman, ölüm bana efem de zor gelir / Güzel İzmir, İzmir, Kordonboyu efem de şen olsun / Beni senden, senden ayıranlar efem de kör olsun… / Uzun olur aman, gemilerin efem de direği / Ne sert olur aman da efelerin haydin de yüreği / Sen söyle dur efem, kızlar çeksin küreği / Güzel İzmir, İzmir, Kordonbuyu efem de şen olsun / Beni senden ayıranlar efem de kör olsun."

Çok az yerde rastlanabilecek çekirdeksiz nar ağacı bir dönem İzmir'de yaygın olarak yetişirdi. Şimdi sayıca çok az olan bu tür, Menemen Emiralem'de ve Küçük Menderes Nehri'nin çevresinde yaygındı. Çekirdeksiz nardan yapılan nar şerbeti, şehrin sokaklarında sırtlarındaki kaplarla dolananlarca satılırdı. Şekerlenmeden, ısıtılmadan soğuk olarak yapılan nar şerbeti kahvenin yanında ikram edilirdi. Narın çekirdeksiz olanını bulmak maharet sayılır ve konuklara özenle ikram edilirdi. Şarkılarla, türkülerle geçirdiğimiz nar hasadı sürecinde, bolluğun simgesi olan nar tanelerini bereketimize saydık. Narın mucizelerini saya saya bitiremedik. Daha hasat öncesinden başlıyor bu büyülü ağaç yetiştiricisinin yüzünü güldürmeye. Öyle bir bereket ki bu, meyve bahçesinin dört bir yanına dikilen nar ağaçları, bahçede dalında duran üzümü, elmayı, inciri arılardan korudu ve ürünler sağlıklı oldu. Sunduğu bereketin karşılığı olarak bizler de onu evlerimizin baş tacı yaptık. İzmir'de çok uzun yıllar öncesine giden bir gelenektir; yılın 365 günü evlerde nar bulundurulur. Yeni hasat yapılıncaya kadar önceki nar, evin bir köşesinde tutulur. Nar bulunan eve uğursuzluk uğramaz, bereket eksik olmaz diye inanılır. Bu inancın gereği evlerinden nar eksik etmeyenler bir de evlerinin bahçelerine, apartmanlarının girişine ya da buldukları açık bir alana nar ağacı dikiyorlar ve Anadolu'nun binlerce yıllık geleneği böylece sürüyor.

Vapur İnsanları

Oradan oraya gider gelirler…
Bir oraya, bir buraya!
Hayattır bu!
Tahterevalli gibi algılamak gerek.
Bir oraya, bir buraya!
Eğlenceli halinin değmeyin keyfine…
Oyundur işte o!
Hayat gibi!

Elif Eda
DOĞAN
Yazar

Açık mavideki martı ekmeğini kendi çıkarır denizden. Balık balık gibidir, tuz tuz gibi yakar etini. Oysa burada, iki yaka arasında gri, bulanık mavi her yanı kaplamış, her yana bulaşıyor.

Açık Mavi

İki yaka arasında gidip geliyorum, gidip geliyorum. Her gün iki yakayı bir araya getiriyorum. Sabah bıraktıklarımı akşam alıyor, akşam aldıklarımı sabah tekrar bırakıyorum. Kalbimdeki motor aynı devinimde. Martılar bile aynı. Bıkıp usanmadan iki yaka arasında peşimdeler. Dalgalar aynı, denizin tuzu, balıklar...

Benim ve diğerlerinin hayatı aynı döngüde. Takılan bir plak gibi, cızırtıyla yaşıyoruz. Hepimiz aynı rüyayı görüyoruz. Benim dışımda herkes uykusunda rahat ve güvende. Yeni bir şey olmasını beklemiyor ya da ummuyorlar. Camlarıma yansıyan yüzlerini görseler fark edecekler. Görmüyorlar, duymuyorlar. Bazen çok sesli bağırıyorum, kıyıya yanaştık sanıp yerlerinden kalkmaya yelteniyorlar. Oysa tek derdim onları uyandırmak! Bir tek ben rüyada olduğumun farkındayım. Her gün aynı rüyayı yaşamakla cezalandırılmış kalabalık, içimden geçiyor. Onları kıyıya kusuyorum; tek tek. Sabah koşarak indikleri kıyıdan, akşam topluyorum yorgun kalabalığı. Eskiden bi cigara keyifleri vardı, dalgalara üfledikleri yalnızlıkları. Şimdi o da yok! Yine de mutlular kucağımda, dalgalarla avutuyorum onları. Akşamları kıyamıyorum bu yorgun yüzlü, erken büyümüş çocuklara!

Yetişkin olduklarından beri hep bir yerlere yetişme peşindeler. Fakat bazı günler kıyıya yanaşırken çok sert çarpmamak için kendimi zor tutuyorum. Hepsini denize savurasım var! Kendi tekrarımın sorumlusu olarak bu kalabalığı görüyorum. Beni iki yaka arasına doğuran insanlık. Oysa alıp başımı gitmek isterdim maviliklere. Orada şu arsız martılardan da kurtulurdum, bir lokma gevrek için...

Açık mavideki martı ekmeğini kendi çıkarır denizden. Balık balık gibidir, tuz tuz gibi yakar etini. Oysa burada, iki yaka arasında gri, bulanık mavi her yanı kaplamış, her yana bulaşıyor. Bir gün herkesi bıraktığım bir akşam vakti, açık maviye boyanacağım! Kalbim durana dek, sonsuz maviye. Yelkenim yok ama elbet rüzgâr kol kanat gerecektir bana. Dalgalar el atacaktır elbet. Orada, sonsuz mavide son kez bağıracağım! Belki sesime küçük bir plankton uyanır. O bir balığı dürter, balık martıyı, martı insanı. Şimdilik herkes uykuda. Her gün biraz daha öldüğünün farkında olmadan nefes alıp veriyor. Nefes alıp veriyor, alıp veriyorlar...

Şu kadın mesela, başını yine bir kitaba gömmüş, kocaman yuvarlak camlarının arkasında. Oysa benim de camlarım var yuvarlak, masmavi. Bir kere başını kaldırıp baksa görecek. Mavi de onu görecek elbet, kıyıya ağzı kulaklarında inecek.

Şu adama ne demeli? O da sürekli avuç içine bakanlardan. Kendi falına bakar gibi her gün bıkmadan, usanmadan. Avcundaki ekran neler der kim bilir. Nefes almayı hatırlar Allah'tan. Başını bir kere kaldırsa ona bakan yeşil gözleri fark edecek. Her gün gelir karşısına oturur adamın. O da avcuna bakar arada ama fark edilmemek için.

Bazen kıyıya yanaşırken hafiften dokundururum burnumu, yeşil gözler ışıldasın diye. O çarpışma bir gün olacak, denk getireceğim. Tam yerlerinden kalkmışken hafif bir sarsıntıyla kadın, adamın kollarına düşer, nihayet gözler kavuşur. Gerisi onlara kalmış...

Hangi birini anlatayım bilmem ki! O derin uykuya dalmak üzere her sabah erkenden kalkıp aynı rüyanın içinde kaybolurlar, boğulurlar. Bir şey olsa, benim açık maviye kaçma planım gibi uykusuzlar gerçekten uyansa! Minicik bir şey yeter belki de. Bazen dişlilerimin arasına kaçan haylaz bir cıvata ya da meraklı bir somun, yürütmez beni. Zorunlu tatil yaparım o gün. Güzel de olur. Dalgaların keyfini çıkarırım.

Böyle küçük, hayatı bir süre olsun yavaşlatan. Uykusuzlar için tuttuğum bu dileği savuruyorum rüzgâra, her gün! Bu sabah da her zamanki gibi Karşıyaka İskelesi'nden Alsancak İskelesi'ne mekik dokumak için hazırım. Tuhaf... Gelen giden yok. Ne kaptan ne de uykusuzlar. Martılar ve kedilerin dışında kıyıya yanaşan tek bir canlı yok. Kalbim hızla çarpıyor oysa kimse motoru çalıştırmadı. Yerimde duramıyorum!

Yoksa? Biraz daha bekliyorum. Güneş iyice yükselip tepemden bakıyor. Hâlâ gelen giden yok. Artık eminim! Maviliklere savurduğum dilek tuttu! Öyleyse zincirlerden kurtulma vaktidir! Haydi Maviye! Açık Maviye!

Konak Belediyesi olarak, kentin simge isimlerini yaşatmaya önem veriyoruz. Kentin değerlerini unutmamak, bu kente hizmetleri geçmiş insanları yaşatmak, onların hatıralarını gelecek kuşaklara iletmek konusunda çok duyarlı davranmamız gerekiyor. Bu kentin değerlerini, bu kente hizmet edenleri anmaya, kentin en güzel noktalarında yaşatmaya devam edeceğiz.

Vefa Kenti Konak

Her 24 Kasım'da, ne kadar yoğun olursa olsun, ilkokul öğretmenini ziyarete giden bir belediye başkanının "vefa"yı bir kelime olmaktan çıkartıp, bir geleneğe ve kentsel değere nasıl dönüştürdüğünü anlatmak istiyorum. İlkokul öğretmeni Neriman Oğuzer'in "En başarılı, vefalı öğrencim" diye tanımladığı bu belediye başkanı: Abdül Batur. Evet, her yıl öğretmenler gününde, hiç aksatmadan ilkokul öğretmenine gider, elini öper, gününü kutlar. Pandemi dönemindeki kısıtlamalarda bile, vefa geleneğini aksatmadı ve görüntülü görüşerek gününü kutladı.

Vefayı yaşamının en önemli değerlerinden biri olarak gören bir belediye başkanının yönettiği kentte yaşamak ne büyük bir ayrıcalık… Ayrıcalık, kentin, o kente hizmet edenleri asla unutmayacak olmasından geliyor. 20 yılı aşkın belediyecilik tecrübesini başarıyla Konak'a yansıtan Başkan Batur, Konak Belediye Başkanlığı döneminde İzmir'in merkez ilçesi ve dahi kalbi olan Konak'a belki de bir sıfat daha kazandırdı; vefa kenti Konak.

Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, bu vefayı açıkça ve samimiyetle dile getiriyor: "Konak Belediyesi olarak, kentin simge isimlerini yaşatmaya önem veriyoruz. Kentin değerlerini unutmamak, bu kente hizmetleri geçmiş insanları yaşatmak, onların hatıralarını gelecek kuşaklara iletmek konusunda çok duyarlı davranmamız gerekiyor. Bu kentin değerlerini, bu kente hizmet edenleri anmaya, kentin en güzel noktalarında yaşatmaya devam edeceğiz."

Şimdi hem yaşayan çınarlarımızı tanıyalım, hem yitirdiklerimizi analım, hem de vefanın izlerini sürelim. Bakalım kimlere özlem duyuyor bu güzel kent, Konak…

PROF. DR. NERMİN ABADAN UNAT

Bir göç hikayesinin kahramanı Nermin Abadan Unat. Yolu İzmir'den iyi ki geçenlerden… Prof. Dr. Nermin Abadan Unat, Türk bir baba, Alman bir annenin çocuğu olarak 1921 yılında Viyana'da açıyor gözlerini dünyaya.

Erken yaşlarda kaybediyor babasını. Okuma aşkı yanıyor içinde. Ancak Avrupa'da "Artık seni paralı okula gönderemeyiz" diyerek okula gidemeyeceği söyleniyor. Ama Türkiye'de Mustafa Kemal Atatürk'ün kız ve erkek çocuklarına parasız karma eğitim sağladığını duyuyor. İşte bu milat başlatıyor göç yolculuğunu.

"Babamın memleketinde doğsaydım, okuyabilecektim" diyor 14 yaşında bir kız çocuğu ve başladığı yolculuk onu İzmir'e, İzmir'in kalbi Konak'a getiriyor. Kız Lisesi'ne kabul ediliyor, bin bir emekle okuyor. Ardından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Minnesota Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi. Mülkiye'nin ilk kadın asistanı, ilk kadın doçenti ve nihayet ilk kadın profesörü. Kamuoyunun isim annesi, Türkiye'de iletişim bilimlerinin öncü ismi, kadın hakları, siyaset ve göç konularındaki ilklerin arkasındaki isim. 101'inci yaşında, onuruna, Konak'ta Göç Sempozyumu düzenlendi. Konak Belediyesi, Mülkiyeliler Birliği İzmir Şubesi, Konak Kent Konseyi ve Mülkiye Bilimsel Araştırma Geliştirme Kooperatifi işbirliğiyle gerçekleştirilen sempozyumun hemen ertesinde ise Konak Belediyesi'nin restore ederek kente kazandırdığı, Tarihi Kentler Birliğinden Başarı ödülü alan ikizevler binası, Prof. Dr. Nermin Abadan Unat Kadın Semtevi adıyla hizmete açıldı.

BATUR: BURADA CUMHURİYET YAŞAYACAK

Açılışta konuşan Konak Belediye Başkanı Abdül Batur şunları söyledi: "Bugün, bizim için onurlu bir gün. Cumhuriyetimizin kurucusu, Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün bize emanet ettiği Cumhuriyetin bir temsilcisi olan, kadın hakları savunucusu, değerli hocamız Nermin Abadan Unat'ın isminin, bu güzel binada yaşayacak olması Konak Belediyesi'nin bu dönem içinde yaptığı en onurlu işlerden biridir. Kanal yaparız, yol yaparız, başka binalar yaparız ama burada Cumhuriyet yaşayacak. Cumhuriyetin ilkelerini savunan, ona gönülden bağlı, kadın haklarının savunucusu çok değerli hocamızın adının burada yaşaması bizim için ayrı bir onur. Göçle Almanya'dan Türkiye'ye gelip, İzmir Kız Lisesi'nde öğrenimine devam eden, Nermin Abadan Unat'ı biz İzmirli kabul ediyoruz. İzmir'in en önemli değerlerinden birisi. Bu değerlerin yaşarken anılması, onların onurlandırılmasıdır ama asıl onur bizimdir."

VEFAYI DÜNYA
GÖZÜYLE GÖRMEK

Halikarnas Balıkçısı Cevat Şakir Kabaaağaçlı'nın manevi oğlu, gazeteci, yazar, akademisyen, hocaların hocası Prof. Dr. Şadan Gökovalı, 2021 yılında aramızdan ayrıldı.

Onun gidişinin ardından ufak bir avuntuya sığındı Konak. Bu ufak avuntu, çok değerli bir günden geriye kalandı. O gün, Şadan Gökovalı'nın, adının yaşadığı sokağa verildiği gündü; ölümünün ardından değil, henüz hayattayken yapılan muhteşem bir tören günü.

Şadan Gökovalı'nın yaşamını geçirdiği Alsancak 1394 Sokak'ın başında, fotoğrafıyla birlikte Prof. Dr. Şadan Gökovalı Sokağı yazan tabelayı görebilirsiniz. Ne mutlu ki o tabelayı, Şadan Hoca'nın kendisi de gördü. Ölümünden bir yıl önce, tabelanın yerleştirildiği töreni en güzel yerden, her zamanki içten gülümsemesiyle izledi.

YAŞARKEN ANILMAK

Mehmet Gönen, İzmir'e ailesiyle birlikte yıllardır hizmet vermiş, Konak Belediyesi Kurucu Meclis Üyeliği yapmış bir isim. Basmane'de doğup büyüdüğü 1294 Sokak'ta artık Mehmet Gönen'in adını taşıyan bir tabela var. Halen İzmir Otel, Pansiyon ve İşçileri Odası Başkanlığı görevini yürüten Gönen'in isminin doğup büyüdüğü ve yaşadığı sokağa verilmesinin belediye meclisinde oybirliğiyle kabulünün sonrasında, düzenlenen törenle isim tabelası yerleştirildi. Törende Gönen'in ağzından dökülen kelimeler şöyle:
"Genellikle insanlar öldükten sonra bir yerlere isimleri veriliyor. Allah bana nasip etti, sevgili Abdül Batur Başkanım çok önemli ve çok farklı bir şey yaptı ve yaşarken böyle bir şeyi yaşamak gerçekten beni çok mutlu etti. Ben ilk defa böyle bir olayı görüyorum. O yüzden de çok mutluyum."Kendisine sevdikleriyle uzun bir ömür diliyoruz.

DAMAKTA TADI
SOKAKTA ADI

Son dönemde yitirdiklerimizden Zeynel Ergin, yolu Alsancak'tan geçmiş, İzmir'in gevreğini yemiş pek çok insanın damağında iz bırakmış bir gizli kahraman aslında.

60 yıldır Alsancak'ta bacası tüten Zeynel Ergin Gevrek Fırınının sahibi Zeynel Ergin'in hayata veda edişinden kısa bir süre sonra, Ergin'in ismi gevrek ürettiği fırının bulunduğu sokağa verildi. Tadı damakta, adı sokağında yaşayacak unutulmaz bir isim daha Konak'ın vefa hanesine yazılmış oldu.

HEY GİDİNİN EFESİ
EFELERİN EFESİ

Konak'ta bir 9 Eylül geleneği vardır. Her yıl, İzmir'in Kurtuluş Günü'nde Kemeraltı İkinci Beyler'deki 851 Sokak'ta Efe-Zeybek buluşması yapılır. Bu geleneği, Hür-Efe Gazetesi'nin de bulunduğu sokakta, gazetenin sahibi Şeref Üsküp tam 72 yıl önce başlattı. Her 9 Eylül'de Aydın, Tire, Ödemiş ve Bergama'dan gelen efe ve zeybekler, bu sokakta buluşur, 9 Eylül şerefine zeybek oynar, Kuvayı Milliye ruhunu yaşatır, bu toprakların kurtuluşunun şanlı destanını zeybekle anlatır.

Bu yıl, bu gelenek Ege Zeybekleri'nin manevi önderi Şeref Üsküp'ün isim tabelasının sokağa yerleştirilmesiyle taçlandı ve İzmir'in Kurtuluşu'nun 100'üncü yıldönümüne çok yakıştı.

EFSANE
BAŞKAN

Konak Belediyesi Çınartepe Aydın Erten Rekreasyon Alanı, doğasıyla kente nefes aldıran, ismiyle de kente çok yakışan bir alan. Yeni dönemde hem bakanlıktan 29 yıllığına alınması hem de içinde macera parkının da olduğu bir düzenlemeyle halkın hizmetine açılması önemli bir çalışma olmuştu.

Ancak Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, çıtayı daha da yükseğe taşıyarak Gültepe'nin efsane başkanı Aydın Erten'in adına bir kez daha vurgu yaptı. Rekreasyon alanının girişine Aydın Erten büstü törenle yerleştirildi. Artık eminiz ki Aydın Erten ismi yaşayacak, onun onurlu mücadelesini gelecek nesiller de öğrenecek.

İZMİR BABA'NIN TEBESSÜMÜ
HALA KONAK'TA

Sancar Maruflu… Kentin belleğini tutan anıları, içten gülümsemesi, heyecanı, kimseyi unutmaması, unutturmaması, vefanın diğer adı… İzmir'den bir Sancar Maruflu geçti. Çok anılar anlattı, çok anılar bıraktı. Belki de Konak'ın vefa hallerinin ilk mimarı oydu. Belki de koca bir şehir, vefa ne demek ondan öğrendi. Her yıl, hasta bile olsa hastaneden izin alarak İzmir'e emeği geçenleri andı. Kimilerini mezarı başında, kimilerini büstünün, heykelinin önünde, kimilerini sokağında… Behçet Uz, İhsan Alyanak, Ahmet Piriştina, Aydın Erten başkanlar, Cevat Şakir Kabaağaçlı, Dario Moreno… Sancar Maruflu, bu kente emek vermiş hiç kimseyi unutmadı, her yıl her birine özenle anma törenleri düzenledi. Kişileri olduğu gibi İzmir İktisat Kongresi yıldönümleri gibi tarihi günleri de anlatmak için yılmadan çalıştı. Anılmayı, vefayı en çok hak edenlerdendi. Artık aramızdan ayrıldı ama 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nda, adını taşıyan Bilim Merkezi hizmete açıldı. Konak Belediyesi'nin Çınarlı Rekreasyon Alanında inşa edilen merkeze Sancar Maruflu Bilim Merkezi adı verildi. Merkezin önüne de İzmir Baba'nın o güzel, babacan gülümsemesini yansıtan büstü yerleştirildi.

SOKAK SOKAK
CADDE CADDE VEFA

Saymakla bitmez ama birkaç ismi sayalım, geri kalanını siz Konak'ın sokaklarında, caddelerinde, parklarında, kültür ve semt merkezlerinde keşfedin. Şair Eşref'ten Ayşe Mayda'ya, Dario Moreno'dan Halikarnas Balıkçısı'na, Can Yücel'den Necip Mirkelamoğlu'na Konak'ın caddelerini, sokaklarını adımladıkça tarih görürsünüz, tarihe iz düşmüş değerlerin isimleri yazar çünkü cadde ve sokaklarında. Edebiyat görürsünüz, müzik görürsünüz, yürüdükçe sanatla dolarsınız. O mahallenin, o bölgenin simge isimlerini bulursunuz, Tatlı Mustafa, Cumhur Yetişir gibi. Sadece sokaklar ve caddeler mi? Adile Naşit Parkı'nda dinlenir, Metin Oktay Parkı'nda gururlanırsınız. Saadet Mirci Semt Merkezi'nde kadının gücünü, Hilmi Değirmenci Semt Merkezi'nde emeği görürsünüz. Heykelleri yaşatır bir de kahramanlarını, Hasan Tahsin'in ilk kurşunu, İsmail Sivri, Eflatun Nuri ve daha niceleri…

ETKİNLİKLERDE DE
VEFAYA YER VAR

Yarışma ve etkinliklerle de gelecek nesillere taşınır isimler. Ümran Baradan Liselerarası Resim Yarışması, Eflatun Nuri Ulusal Karikatür Yarışması, Turgut Pura Vakfı Resim Yarışması, Şenel Aksu Koşusu, İnönü Satranç Turnuvası gibi yarışmalar da birer vefa örneği. Konak Belediyesi vefanın en güzel örneklerinden biri olan "İnsanlar Yaşarken de Anılmalıdır" ödül törenine de her yıl ev sahipliği yapıyor. Spora emek ve gönül verenlerin ödüllendirildiği etkinlik Konak Belediyesi'nin katkılarıyla TÜRFAD İzmir Şubesi tarafından düzenleniyor.

KONAK, MİLLİ MÜCADELE KAHRAMANLARINI DA UNUTMAZ

Mustafa Kemal Atatürk'ün en yakın silah ve çalışma arkadaşı, Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Başbakanı ve 2. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün doğduğu ve Konak Belediyesi tarafından İsmet İnönü Anı Evi olarak kente kazandırılan ev, Milli Şef'in doğum ve ölüm günlerinde, bir de Lozan'ın yıldönümünde asla boş kalmaz. Konak, Başta Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü olmak üzere Milli Mücadele'nin hiçbir kahramanını unutmaz.

EN BÜYÜK VEFA ATA'YA

İzmir'in kalbidir Konak. Konaklının kalbinde de en büyük sevdası Atatürk yatar. Bu özlem, bu sevgi her adımda değil sadece, her nefeste hissedilir. Abartı sanmayın, Ata'sına vefa, nefestir Konak'ta. Öncelikle Konak'ın en bilinen noktası, İzmir Saat Kulesi'nin de bulunduğu Konak Meydanı, Atatürk'ün adını taşır. Konak Atatürk Meydanı tabelası gururla parıldar. Mustafa Kemal Sahil Bulvarı'nda denize paralel yürüyün; bir sonraki meydan Cumhuriyet Meydanı, Atatürk'ün en güzel heykellerinden biriyle selamlar kenti: "Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!" Oradan Kültürpark'a yönelin, Lozan Kapısı'ndan girin, Mustafa Kemal Atatürk'ün İsmet İnönü'yle sohbetini görün.

Pek bilinmez ama Atatürk'ün çocuklara verdiği değerin en güzel temsilerinden bir Ferahlı Mahallesi içindeki Kaynak Parkı'ndadır. Atatürk ve Çocuk Heykeli, görenlerin içini özlemle doldurur. Konaklılar Milli Bayramlarını Gültepe Meydanı'ndaki Atatürk heykelinin yanı başında kutlar. 29 Ekim'lerde, 10 Kasım'larda Ata'sına koşar çocuklar; Atatürk'ün Çocukları Atatürk'ü Anlatıyor Kompozisyon Yarışmasıyla yıllardır, özlem ve sevgilerini anlatır.

19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı en güzel Konak'ta kutlanır. Fener alayları Konak'ta yapılır. 9 Eylül İzmir'in Kurtuluş'unun coşkusu en güzel Konak'ta yaşanır. İzmir'in kalbi olan Konak, bir memleketin zafere kavuştuğu yerdir. Kurtuluş mücadelesinin hem başladığı hem de bittiği tek şehirdir. İşte bu yüzden Konak'ın en büyük vefası Ata'sınadır.

Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, "İzmir Atatürkçülüğün başkentidir. Mustafa Kemal Atatürk deyince akan sular durur. Başta Cumhuriyet olmak üzere O'nun bize emanet ettiği her şeye sahip çıkmak mecburiyetindeyiz. Mücadelemiz bundan sonra da devam edecek. Bu mücadele ve dayanışma ruhu olduğu sürece sırtımız yere gelmez.

Atatürkçüler yola çıktı mı geri dönmez. Atatürk'ün yolu yolumuz, ışığı ışığımız" sözleriyle, Atatürk'e vefayı, sevgi ve özlemi dile getirerek bu şehre tercüman olur.

Konak'tan, önce Mustafa Kemal Atatürk'e, sonra bu şehirde iz bırakan tüm isimlere sevgi ve vefayla…

Uluslararası Kültürel Köprüler Vakfı lisanslı sanatçısı, Türkiye-Yunanistan Kültür Sanat Danışmanı, mübadele kent ve sanat tarihi ile Rembetiko üzerine araştırmalar yapan sanatçı Evrim Ateşler, Rembetiko'nun köklerinde İzmir olduğunu söylüyor.

Çığlık Atan Bilgenin Sesi: REMBETİKO

Rembetiko'nun ülkemizdeki önemli isimleri arasında yer alan Evrim Ateşler, dünyanın her yerindeki mübadillerle ilişki halinde. Ateşler'in kökleri karşı kıyıya uzanıyor. Ailesi 'Balkan Harbi'nden sonra İzmir'e geliyor. Kültür sanatla iç içe yaşayan bir ailede büyüdü. Şarkı söyleyenler, yazanlar, enstrümanlar çalanlar... Evrim Ateşler de genlerinden gelen yeteneğiyle parladı.

Profesyonel sahne yolculuğuna 25 sene once başladı. Kendi kendine çok sayıda enstrüman çalmayı öğrendi. 2007 yılına kadar farklı müzik stilleri çaldı. Bir gün bir şarkı dinledi ve ne anlattığını merak etti. Neşeli bir şarkıydı ama hüzünlü bir güftesi vardı. Uluslararası platformlarda Greek Blues diye geçen Rembetiko müziğiydi bu… İzmir'den ve Batı Anadolu'dan giden mübadillerin yazdığı, bestelediği şarkılardı o dinlediği. Bu müziği ve tarihini tüm dünyada ona göre Türk ve Yunan ortak kültüründeki müzikler Türkiye'de farklı algılanmıştı veya detaylıca bilinememişti. Asırlık bu şarkıların notalarını, sözlerini bulup ortaya dökmek tekrar, orkestrasyonunu yapmak, geleneksel imajını bozmadan yeni yöntemlerle kaydetmek kolay değildi. Zoru seçti. Türkiye-Yunanistan kültür sanat projeleri yazmaya ve uygulamaya başladı.

15 yıl önceydi. Rembetiko araştırmalarını Yunanistan'da, Avrupa'da ve Amerika'da sürdürdü. Bugün sahne dünyası için önemli bir marka haline gelen 'Okeanos Greek Music Ensemble'ın ve Türkiye-Yunanistan kültür sanat projeleriyle ilgili çalışmalarının sonucunu, 2014 yılında uluslararası platformlara taşıdı.

O yıl, Türk ve Yunan müzisyenlerinden oluşan NeaBanda isimli orkestrayı kurdu. Yunan-Amerikan yönetmen Chrysovalantis Stamelos ve yapımcı Georgia Papadopoulou ile parçası olduğu Kültürel Köprüler Vakfı bünyesinde, mübadele dönemi öncesindeki İzmir şarkılarını çalan orkestranın oluşumunu ve müziğini, İzmir'deki konserlerinin reaksiyonlarını anlatan, "Journey Through Smyrna - İzmir'e Yolculuk" adlı filmi çektiler.

Bu film ile 2016 New York Film Festivali'ne onur konuğu oldu ve sürekli bu festivallerle ilgili çalışmalar yaptı.

Yedi yıldır üzerinde çalıştığı bir kitap var. Rembetiko tarihini anlatacak olan HARMOLIPI isimli kitapta kendi yazıp sahnelediği aynı isimli seminer programının akışı gibi mübadeleden önceki ve sonraki dönemi, mübadelenin Türk-Yunan insanlarının psikolojisinde, müziğine etkilerini yazıyor. Yazdıkça yazası geldiği için de kitabı bir türlü bitiremiyor. Sanat yaşamını Rembetiko tarihi üzerine adayan Evrim Ateşler, sorularımızı yanıtladı.

-Rembetikonun tarihinde ne yazıyor?

EA. Dünya tarihinde, bir müzik stilinin, bir insan gibi, en az onun kadar sayısız duygulara maruz kalarak doğduğu günden o güne dek nasıl başkalaştığı yazıyor...

- Rembetikonun yüz yıllık serüvenini araştırıyorsunuz ve bu zaman dilimi hakkında ne söylemek istersiniz? Nasıl geçirmiş iki yaka son yüz yılı, mübadele gerçeği göz önüne alınacak olursa? Konu üzerine çalışan bir isim olarak neler söylersiniz?

EA. Başka bir anavatanda gözlerini açan küçücük bir çocuk düşünelim. Biraz büyüyor, gençleşiyor ve zorunlu çıktığı bir seyahatte yaşadığı travmalar, olaylar ve maruz kaldığı durumlar karşısında yavaş yavaş değişiyor. Hem fiziksel hem ruhsal olarak yavaş yavaş başka birine dönüşüyor. Zaman içinde bu kişi olmaya alışıyor belki alıştırılıyor. Ve geriye dönüp baktığında, yaşadığı her şeyi bir kenara koyabilen, sessiz çığlığını sadece görenlerin veya görmek isteyenlerin duyabileceği ve o çığlıkla tüm dünyaya seslenebilen bir bilge haline geliyor.

- Her iki yakada da Rembetiko'ya dair araştırmalar yapıyorsunuz ve bu deneyiminize dair neler söylersiniz? Nasıl yaklaşıyor insanlar çabanıza? Ve yüz yıl önce nasıl algılanıyordu tınılar, şimdi nasıl? Zamanın keskinleştirdiği unsurlar neler? Ayrışma mı kökleşmiş yoksa, "bir ah ile viran oldu gönlüm" deyişi mi?

EA. Türkiye'de konu ile ilgili insanlar azınlıkta ancak birbirlerini kolaylıkla bulabiliyorlar. Bir de konuyla ilgiliymiş gibi görünenler var… Sadece Türkiye ve Yunanistan'da değil, değerini anlayan güzel bir kitle tarafından tüm dünyada araştırılan, üzerine çeşitli çalışmalar ve projeler yönetilen bir dal; Rembetiko. Ve kendi ülkesinde ve diğer ülkelerde bu konuda kurumsal ve hukuksal anlamda resmi projelerde desteklenen bir sanatçı olmak konusunda büyük mutluluk hissediyorum. Ben biraz önceki insan örneğimde olduğu gibi fiziksel ve ruhsal yaş alma durumunun hemen her şeyi değiştirdiğini ama gözlerindeki anlamın hala saklı kalabildiğini düşünenlerdenim.

- "Neşeli melodilerin üzerine acının ve kederin ironik bir şekilde ifade edildiğini fark ettim" diyorsunuz bir yerde ve ardından da ekliyorsunuz: "Yunanlı arkadaşlarım bunun Rembetiko olduğunu söylediler"… Buradan yola çıkarak; Rembetiko ironik bir form mu?

EA. Sanatsal anlamda müzik, genel anlamda bir ironi ifade ediyor benim için. Ancak bazı unsurların ve branşların bunu köklü desteklediğini düşünüyorum. Rembetiko bazı durumlarda ve iyi anlaşılabildiğinde ironik bir formdan ziyade ironinin kendisi olmayı başarıyor. Bu durum biraz, hayatı farklı bir açıdan görebilme yetimizi destekliyor. Ancak dediğim gibi -iyi anlaşılabildiğinde-, o da ne yazık ki birkaç şarkıyla imkansız..

- Dünyanın dört bir yanında mübadiller ile ilişki halindesiniz ve bu duygu yoğunluğunu anlatır mısınız? Sizin pencerenizden ve her iki yakadan ayrılanların penceresinden.

EA. Gözyaşlarımızın ve kahkahalarımızın renkleri olsaydı eğer, mübadil olan insan, aile ve alt kuşakları bu renklerden tanıyabilirdik, diğerlerinden başka bir tonu olacaktı ve başka hiçbir şeyde o rengi göremeyecektik...

- "Bir gün bir şarkı dinledim ve etkilendim. O eğlenceli melodinin sözlerinin kederli ve bunun Rembetiko olduğunu, ironi ile oluşan bu durumun ona bir felsefik yön kattığını deneyimledim" diyorsunuz. Nedir bu müziğin kendi içindeki felsefesi?

EA. Bazı insanlar tatlı ve tuzluyu aynı andan yiyebilirler. Bazılarımız için imkansız olan bu durum kimileri için farklı bir deneyim olduğundan daha leziz gelebilir. Mutluluktan ağlamak veya gerginlikten dolayı gülmek eylemlerinin dışında aynı anda kahkaha atabilme ve gözyaşı dökebilme durumudur bu. Bütün duygularımı olduğu gibi kucaklıyorum demektir. Hiçbirinden korkmuyorum hepsine aynı sevgiyle sarılıyorum demektir.

- Bir yerde şöyle diyorsunuz: "Bir şarkı dinliyorsunuz biraz İstanbul biraz İzmir kokuyor. Biraz Selanik biraz Atina kokuyor." Peki bu nasıl bir kolajdır böyle? Biraz izmir biraz Selanik, biraz İstanbul biraz Atina kokması için ne gerek

EA. Ruhunuzun o şehirlerin sokaklarında kaybolabilmesi ancak istediği an istediği meydana çıkabilmesi lazım… Bir turist taklidiyle adres sorabilmeli, doğru tarif edebiliyorlar mı diye kontrol edebilecek kadar da o sokakları ya da o sokakların insanlarını yutmuş olmanız gerekiyor.

- Rembetikonun bir dönem Yunanistan'da yasaklı olduğunu aktarıyorsunuz. Çalınması yasak! Söylenmesi yasak! Bu daha büyük bir acı değil mi? Matruşkalar gibi… Acı içinden yeni bir acı çıkıyor. Neler çıkıyor bu haller içerisinden? Rembetikoya yeni bir katman mı katıyor yoksa var olanı daha da perçinliyor mu?

EA. Biraz karakteri ile alakalı… İnsan gibi… Biz, yüksek seslerin, büyük olguların imkansızlıklardan ve yasaklardan sonra çıkan reaksiyonlar olduğun gördük hep tarihte. Benim fikrimce öldürmeyen şey güçlendirir durumu sonuna kadar vuku bulmuş. Var olan anlamına ve değerine, daha fazlası eklenmiş.

- Türk-Yunan mübadele projesi Harmolipi ve Mübadele Korosu'ndan söz eder misiniz?

EA. Harmolipi; tüm bu sürecin, etkileşimin, travmaların sanatsal açıdan ifade edildiği, doğru kabul edilen yanlışların, yanlış bilinen doğruların incelendiği, enstrüman, dans, sanat, müzik, insan, felsefe ve psikolojinin iç içe olduğu seminer workshop tadında bir sunum. Rebetiko müzik stili çerçevesinde mübadelenin insan geçmişi ve geleceği hakkında tüm etkileşimleri, birlikte inceliyoruz. Mübadele korosu projesi; İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Uluslararası Mübadiller Federasyonu arasında imzalanan bir protokol ile Okeanos Orkestrası idaresi ve benim sanat yönetmenliğimde hayata geçmiş muazzam bir projedir. Bugüne dek, ben ve benim gibi çok sayıda meslektaşımın ve/veya konu ile ilgili sivil toplum kuruluşlarının girişimleri olsa da bir büyükşehir belediyesi tarafından sahiplenilmesi ve ev sahipliği sunulması sebebiyle "Mübadele ile ilgili ilk ve tek resmi sanat projesi" ünvanı ile emsal teşkil etmektedir. 150 kişilik korist ve solist kadrosu, 10 kişilik orkestrası ve 20 kişilik dans ekibiyle henüz bir yaşında olan projemiz 8 kez sahnelenmiştir ve çalışmalarına son sürat devam etmektedir. Gelen davetlere uygun şartlarda icabet edebildiğimiz gibi gerçekleşme ihtimali yakın olan her turne programı için de hazırlıklarımız sürmektedir.

- 12 enstrüman çalabildiğinizi biliyoruz. Zor olmuyor mu karışmıyor mu birbirine? Valise Projeniz'de hepsini aynı anda sahnede kullandığınız izlemiştik.

EA. Bu durum ve sayı ile ilgili özel bir şey yok, zaman içinde kendi kendine gelişti. Hepsinde aynı seviyede değilim dolayısı ile herhangi bir yorgunluk hissetmiyorum. Keyfim oldukça eksik bırakmadan egzersizlerime büyük bir özveri ile devam ediyorum. Aklı ve duyguları bu kadar karıştırmakta korksaydık nasıl sanat yapabilirdik. Zamanda içinde doğal akışında kazandığım birer nüans oldular hayatımda ve Valise Projesi de tam olarak benim 25 sene içindeki yolculuğumu ifade ediyor. Neler yaşadık? Nasıl yaşadık? Her biriyle farklı bir aktivite yapmaktan haz aldığımız dostlarımız gibi düşünebiliriz.

- Bildiğimiz kadarıyla tüm çalgılarınızı kullanarak karantina döneminde kendi stüdyonuzda yaptığınız bir albümle çıkış yaptınız pandemi döneminden. Yeni albüm çalışmalarınız ne durumda?

E.A. Aynı hızla son sürat devam ediyor. Yaz turnemizi henüz bitiriyoruz, ekim sonunda. Kasım itibariyle kış sezonumuz aralıksız başlıyor. 2 single ve 3 farklı albüm projesi planladık. Aralık gibi bir tekli ile devam edeceğiz çalışmalarımıza. Daha sonra Ocak ayı içinde özel ve arşivlik bir albüm planlıyoruz. Bildiğiniz üzere bu yıl hem mübadelenin hem cumhuriyetimizin 100. Yılı. Sevenlerimiz, kıymet verip takip edenlerimizi güzel sürprizler ile buluşturacağız.

- İzmir sizin için ne ifade ediyor ve Güzel İzmir şarkınızı ne hissederek yazdınız?

EA. İzmir; dünyanın en görkemli tiyatro sahnesi gibidir. Yamaçlı tepeleri o sahnenin sayısız koltuğu… Tarihin en güzel oyunlarının sergilendiği, en büyük alkışların koptuğu… Bir kadın gibi düşünün, bazen yar bazen anne bazen kız çocuğunuz bazen babaanneniz… Her şey isteyebilirsin o da verir ancak nasıl istediğinize bağlı. "Güzel İzmir/Omorfi Smyrne" benim o kadına bir borcumdu. Ruhumun dinlenik olduğu bir zaman diliminde yazdım. Unesco için tanıtım filmlerinde kullanıldı. Şehirle bütünleşmesini arzulamıştım, hayalim gerçekleşti. Mutluluğumun anadilde ifadesi yok..

Güzel İzmir

Sen oradan bakınca anlamazsın

Gel de gönlün buraya aksın

Hiç bilmeyenler anlamaz,
yanında konuş dinlemez

Aslında öyle bir lezzet,
tat ki gönlün şahlansın

Çok hasretlik çekince anlarsın

İzmir olmazsa dünya yansın

Güzel gözlüdür biricik,
gün batımında öpücük

Aslında öyle bir cilve,
öp ki ruhun şahlansın.

Çayı gösteren bardaktaki demdir

Ne de güzel söylemiş bizim şair

Güzel İzmir mabed gibidir bana

Taşında toprağında vardır mana.

Ahmet GÜREL
Atatürk Araştırmacısı

Emperyalizme karşı verdiğimiz ulusal bağımsızlık savaşının, yüz yıl önce İzmir'de zaferle sonuçlanmasını bir de 100. Yıl Anı Evi'yle taçlandırdık. Kurtuluş Savaşı süresince ve zaferin ardın yaşananlara dair belge ile objeler, İzmirlilerin katkılarıyla toplanarak, anı evinde sergilenmeye başlandı.

100. Yıl Anı Evi

Konak'taki tarihe tanıklık eden yapılardan Yemişçizade Konağı, Kurtuluş Savaşı döneminden günümüze kalan belge ve objelerin bir araya getirilmesiyle, 100. Yıl Anı Evi'ne dönüştürüldü.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında tapu kadastro müdürlüğü ve askerlik şubesi olarak kullanılan konak, 1950-1969 yılları arasında Kestelli Kız Okulu olarak da faaliyet gösterdi. 2013 yılında Konak Belediyesi tarafından kamulaştırıldı ve restore edildi. Konak, süreç içerisinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne devredildi. Yemişçizade Konağı'nın, 100. Yıl Anı Evi olarak düzenleneceğinin duyurulması ve tüm vatandaşlardan belge ve obje temini için başlatılan kampanyaya katkı verilmesi istendi.

Çağrı sonrası, İzmirliler'in, Kurtuluş Savaşı döneminden günümüze kalan belge ve objeleri Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi'ne ulaştırmaları ardından, 100. Yılı Anı Evi görkemli bir törenle açıldı.
Anı Evi, Milli Mücadele döneminin ruhunu yansıtıyor. Odaları anı mekânları olarak tasarlanan yapının "Nadire Kabinesi", "Yemek Odası", "Savaşı Nasıl Kazandık", "İşgal Odası", "Atatürk ve Mücadele Arkadaşları Odası", "Gölge Sergisi", "Pencereden Görünenler Odası", "Kahve Kültürü ve Okuma Odası", "Bayrak Odası" ve "Sonsuz Anılar" gibi bölümleri bulunuyor.

ENERJİSİ YÜKSEK

Ülke bağımsızlığı ve halk egemenliği için çıkılan yolculuğun İzmir'den başlayan ve İzmir'de noktalanan hüzün ve acıyla sınan öyküsü; ülkemizin kendini var eden ve gerçekte tüm dünyada insanlık için ibret özelliği taşıyan bir zaferi temsil etmektedir. Dönemin sömürgeci devletlerine karşı, aynı topraklarda yaşayan insanların etnik, dinsel farklılıklarından düşmanlık yaratılarak sömürge zinciri içinde yaşamaya mahkûm edilen bir halkın; yoksunluklar içinde kendi egemenliğini kazanması yüzyıla damga vuran bir olaydır.
Bu zafer öyküsünde bir işgal, işgale karşı tüm Anadolu'yu kapsayan örgütlenen bir direniş, insanca yaşamı var edecek bir bakış açısı ile çizilmiş bir idealin sağladığı kurtuluş anıları vardır. Askeri dehası yanında, insanca bir yaşamı halkı için düşleyen, halkın kendi egemenliğini güvenceye almak, çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak için bir ömür feda eden Mustafa Kemal Atatürk, sadece Türk Ulusu için değil tüm dünya için bir başarı öyküsünün kahramanını simgelemektedir. Büyük kahraman onun idealine inanan insanlarla birlikte devlet ve toplumun çağdaşlaşmasına yönelik siyasal, sosyal, hukuksal, kültürel ve ekonomik alanlarda büyük devrimler gerçekleştirmiştir. İzmir, zafer öyküsünü barındıran anıların yanında devrimlerin de güçlü sahnelerinden biri olmuştur.
Her gün yeni bir çatışmayla sınanan yaşamımızda Mustafa Kemal Atatürk'ün tüm dünya için barışı gerçek bir ideal olarak ortaya koyan misyonu aradan geçen bir yüzyılın sonunda güncelliğini korumaktadır.
Bu bağlamda farklı disiplinlerle birlikte açılış sergisinin ana teması "barış" ve sergi tasarımını yönlendiren sözcük ise "anı" olarak seçilmiştir.

Hayatımızda barışın önemini anlarıyla vurgulayan 100. Yıl Anı Evi'nin amacı karşılıklı anlayış, hoşgörü ve diyaloğun vazgeçilmez olduğunu yediden yetmişe tüm ziyaretçilerine hatırlatmaktır. Anı evindeki sergide, yüzyıllarca bir sanat formu olarak tanımlanan hatırlama eylemi geçmişe bakmanın bir yöntemi olarak yorumlanmış ve tarihi konağın odaları anı mekânları olarak yeniden biçimlendirilmiştir. Anılarla aynı süreçlerde inşa edilmiş bir kültür mirası olan Yemişçizade Konağı'nın kendisi bir sergi nesnesi olarak değerlendirilmiş ve mekâna yönelik herhangi bir kalıcı müdahale yapılmamıştır.

Sergi mekânı, kendi enerjisini sağlayan aydınlatması, suyun ve enerjinin verimli kullanımını sağlayan yeşil düşey bahçe tasarımı, sergi ünitelerinin sürdürülebilir malzeme seçimi ve atık yönetimleri ile doğaya saygılı, çevreyle dost bir uygulamayla yaşama geçmiştir.

Konağın iki katını birleştiren merdiven sahanlığı, onu aydınlatan ışıklık (cihannüma) ve manzara betimlemeli duvar resmi, gün ışığının yeterli olmadığı zamanlarda cam yüzeylere yerleştirilen enerji panelleri ile aydınlatılarak görünür kılınmıştır. Sergi, değişime açık projeksiyonlarla görselleştirilmektedir. Farklı temalara yönelik türlü çeşitli sergileme olanağına sahip araçları ile yeniliklere açık, değişkenlik içinde kurumsallaşan Anı Evi'nin yaşayan bir mekân olmasını sağlayacak sürdürülebilir özellikte planlanmıştır.

KATMAN KATMAN

Anı Mekânlarından ilki konağın giriş holüdür; parçalı hatırlamanın tanıtımının burada yapılması hedeflenmiştir. Perspektifin görsel algısı ile sonsuza taşınan nesnelerin üst-üste çakışan görüntüsü serginin ana temasını görselleştirmektedir. Rastlantısal olarak derlenen anı nesnelerinin öyküleri ise dönem uzmanları tarafından zaman içinde yazılacak; her nesnenin ayrı öyküsü, sonunda birden fazla anlatının da aracısı olacaktır.
İkinci anı mekânı konağın karışılama odasıdır: Kurtuluş savaşı sürecinde alınan kararların bir yemek masası etrafında yapılan tartışmalarla betimlendiği bu oda, dönem eşyaları ile döşenmiştir. Duvarda asılı

alışılmış manzara ve portreleri resmeden çerçevelerin içinde yer alan şeffaf ekranlarda, yaşanan sosyal, siyasi ve kültürel dönüşümün araçları ve betimlemeleri sergilenmektedir. Üçüncü odaya da buradan bakılmaktadır: Kurtuluş Savaşı'nın ardında yatan akılcı stratejilerin ve cesur kararların yanı sıra, yokluklar içinde silah parçaları üreten, üretim teknolojilerini ve sınırlı malzemeyi kullanan mühendislerin, uzmanların bilgi ve becerileri bu bakış açısı ile sergilenmektedir. Mekansallaştırılmış bakış açısı, kadın, çocuk ve yaşlıların cephede savaşan askerlere verdiği desteği hatırlatmakta; silahtan çok onu üreten teknolojiyi ve bilgiyi öne çıkarmayı hedeflemektedir. Dördüncü odada asker mektupları sergilenmiştir: Bir erin yazdığı mektup binlerce genç askerin anısını, ümitlerini ve hasretini temsil etmektedir. Bu amaçla, yansıtıcı yüzeylerle kaplı mekânda her bir anının görüntüsü sonsuz bir biçimde çoğalarak tekrar tekrar üretilmiştir. Böylesi kurgulanmış mekânda, asker mektubunun iki boyutlu kâğıt yüzeyini aşması ve farklı boyutlara taşınması; ziyaretçinin de kendisini öne çıkarılmış anlatının içinde/arasında bulması amaçlanmıştır.
Beşinci oda kahve ve sohbet odasıdır: Yerleşik kahve kültürünün toplumsal hafızanın ve eleştirel bakış açısının gelişmesindeki rolünü hatırlatmayı amaçlayan görece küçük bu odada, iktisadi ve siyasi sohbetlere ve günlük yaşam söyleşilerine yer verilmiştir.
Altıncı anı mekânı üst katta yer alan orta sofadır: Yerleştirilen yarı geçirgen 'membran' üzerinde oluşan gölgeler, insan varsa anı da vardır teması ile seçilen karakterin anlık öykülerini içermektedir.
Okuma odası yedinci anı mekânıdır: İzmirli kadınlara

atfedilen okuma odasının dönemin yazılı anılarını barındırması hedeflenmiştir. Derlenmiş nesneler, savaş ve sonrası süregelen dönüşümlerin kadının toplumsal rolü üzerindeki etkisini sorgulamaktadır. Demir parmaklıklı balkona açılan pencereden, bir zamanlar var olduğu düşünülen selamlık, hamam odaları ve süs havuzunun izleri görülebilmektedir.
Sekizinci mekân işgal odasıdır: Birinci Dünya Savaşı sonrası Yunanistan Krallığı tarafından ele geçirilen ve fakat 9 Eylül 1922'de Türk Ordusunun İzmir'e girmesi ile sonlanan sürecin anı nesnelerini barındıran odada yer alan sayısal anlatımlar, özgürlük mücadelesinin imgelerini ziyaretçilerle paylaşmaktadır. Burada dileyen izleyicilerin İşgal, direniş, kurtuluşu kapsayan olaylara Türk ve Yunan halklarının dostluğa yönelen ilişkilerine yönelik bilgiler elde etmesine olanak sağlanmaktadır. Diorama Odası, 'Büyük İzmir Yangını'nı farklı bir boyuta taşımayı amaçlamıştır. 13 Eylül 1922 yılında Basmane'de başlayan ve dört gün boyunca kent merkezini büyük ölçüde tahrip eden yangının nedenlerinden çok yitirilenlere odaklanan yerleştirme, yok olan değerleri görünür kılmayı hedeflemektedir. Yapılarla birlikte yok olan yaşamlar, anılar ve İzmir'in renkli yaşantının parçası olan zenginlikler kolaj niteliğindeki anlatının ana elemanları olmuştur. Onuncu odada yer alan Pencereden Görünenler Sergisi Konak mekânlarında sergilenen tek kronolojik anlatıdır. İşgalden yangına, yangından kurtuluşa kadar geçen süre Konağın pencerelerinden izlenebilmektedir. İzmir yangınını betimleyen Diorama Odası sadece bu mekânda algılanmaktadır. Bayrak Odası tarihi sancakları barındırmaktadır. Cumhuriyetin sembolü Türk Bayrağı'nın kurguladığı mekânda izleyicilerin bireysel deneyimleri ve yorumları hedeflenmiştir. Düzenlemeyle ziyaretçilerin fiziksel anlamda bayrağın birer parçası haline gelmesi amaçlanmıştır.
Bodrum Katta yer alan geçici sayısal serginin amacı ise hafızları zorlamak ve anıları görünür kılmaktır. Anlık müdahalelere olanak tanıyan bu bölümün serginin açık olduğu süreçte etkileşimli olarak geliştirilmesi hedeflenmiştir. Derlenecek anılar diğer geçici sergilerin de alt-temalarını oluşturacaktır.

TEŞEKKÜRLER

Yüzüncü Yıl Anı Evi, İzmirli on danışmanın desteği ile son halini alıp, açılmıştır. Görevlerimiz bitmemiştir, son halini alıncaya kadar görevlerimiz devam edecektir. Benim, "İTK Uşakizade Köşkü", "İzmir Atatürk Müzesi" ve "Karşıyaka Kadına Saygı" müzesi fotoğraf küratörlüğünden sonra, "İBB Yüzüncü Yıl Anı Evi" dördüncü müzem olmuştur. Tüm arşivimi zevk ile açarak, İzmir'e görevimi yapmaya çalıştım. Benim 25 yıllık hülyamın gerçekleşmesine olanak veren İBB Başkanı Tunç Soyer'e şükranlarımı sunuyorum. Önceki Konak Belediye Başkanları Hakan Tartan'a ve mevcut Konak Belediye Başkanı Mimar Abdül Batur'a, Milli Bayramlar Kutlama Komitesi Başkanı Ulvi Puğ'a, İBB Kent Tarihi ve Tanıtımı Dairesi Başkanlığı'na ve Apikam Başkanlığı ve ekibine bir İzmirli olarak teşekkür ediyorum. Uzun yıllardır tanıdığım Anı Evi Müdürü Hazal Beytaş'a da yeni görevinde başarılar diliyorum.

MİMARİ ÖZELLİKLER

Kestelli'nin konut dokusu içinde taşıdığı mimari birikimi ile onu var eden yüksek kültüre tanıklık eden Yemişçizade Konağı, Neoklasik üslupta simetrik bir cephe düzenine sahiptir. Ana girişin orta aksında bulunan üçgen alınlıkla, cumbayla, giriş katında merdivenle ulaşılan içe çekilmiş ana girişi barındıran nişiyle anıtsal bir ifade kazanan cephesi dikkat çekicidir. Orta sofalı mekân düzeni, yapı kalitesi, taş işçiliği ile içyapıdaki süslemeleri var edildiği dönemdeki sosyal yapının günümüze ulaşan önemli bir belgesini oluşturmaktadır.
1929 yılına ait bir diğer evraktan giriş katının sofalı ve altı odalı olduğu, üst katının ise ahşap konstrüksiyonlu sofa ve 7 odalı olduğu, avluda selamlık ve hamam odaları bulunduğu bahçede ayrıca bir havuzun bulunduğu anlaşılmaktadır.

Yazık ki avludaki selamlık, hamam odaları ve bölge karakteri olarak büyük ya da küçük hemen hemen tüm konutlarda yer alan küçük havuzun buradaki örneği günümüze ulaşmamıştır. Konak içinde yer alan geniş sofaların ve iki yanda sıralanmış odaların birbirinden farklı yaldızlı, bitkisel desenli alçı tavan işlemeleri, onların arasında yer alan ay yıldız biçimli motifleri, giriş katında üst kata ulaşırken mekânı aydınlatan cihannüması ve manzara tasvirli duvar resmi; hem yaptıran ailenin statüsünü hem de dönemin estetik anlayışını günümüze ulaştıran detaylardır. Cumhuriyetin ilk yıllarında Tapu Müdürlüğü, Askerlik Şubesi, Kestelli Kız Okulu olarak kullanılan yapı, Konak Belediyesi tarafından kamulaştırılarak onarılmıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi ve Konak Belediyesi ortak girişimi ile 100. Yıl Anı Evi olarak düzenlenmiştir.

Şehrimiz bugünlerde Türk sanat hayatına yön veren birbirinden değerli isimleri ağırlıyor. Fikret Mualla'dan Abidin Dino'ya, Hale Asaf'tan Füreya Koral'a kadar geniş bir sanatçı grubu, Arkas Sanat Merkezi'nde açılan, "L'Air de Paris-Paris Havası" adlı sergi aracılığıyla İzmirlilerle buluşuyor.

İzmir'de Paris Havası

Arkas Sanat Merkezi'nde yeni sezon Paris havası estiriyor. ASM'nin 24. sergisi olan "L'Air de Paris – Paris Havası", 1945-1968 yılları arasında Türkiye'den sanatın başkenti Paris'e yolu düşen Türk sanatçıların deneyimlediği özgürleştirici dinamikleri ele alıyor. Arşiv belgeleri ve fotoğraflarla desteklenen bütünsel yaklaşım, II. Dünya Savaşı'ndan sonra Paris'e giden Türk sanatçıların, hayatlarında dönüm noktası olan Paris deneyimine ve kendilerini bulma yolculuklarına ışık tutuyor. Arkas Holding Yönetim Kurulu Başkanı Lucien Arkas, Türkiye ve Fransa arasındaki uzun süreli kültürel bağlara ve ilişkilerin önemine değinerek, "Türkiye ve Fransa arasındaki kültürel etkileşimin, sanatçıların eserlerine olan yansımalarını yine bu ilişkinin bir sembolü olan Arkas Sanat Merkezi'nde ağırlamaktan büyük mutluluk duyuyoruz.

Sergide yer almak üzere koleksiyonlarındaki eserlerini bizimle paylaşan tüm koleksiyonerlere teşekkürlerimi sunuyorum. Dönemin ruhunu yansıtan L'Air de Paris – Paris Havası sergisinin çok sayıda ziyaretçi tarafından görülmesini temenni ediyorum" dedi. Fransa İstanbul Başkonsolosu Olivier Gauvin da "Fransa ve Türkiye arasındaki kültürel ilişkilerin hakiki bir göstergesi niteliğindeki bu sergi ülkelerimiz arasında kurulmuş sıkı sanat bağının somut bir örneğidir" dedi.

Arkas Sanat Direktörü Müjde Unustası, "L'Air de Paris – Paris Havası" sergisinde bir araya gelen 1945-68 yılları arasında Paris'te bulunmuş Türk sanatçılara ait yapıtların, Arkas Koleksiyonu'nda önemli bir yere sahip olduklarının altını çizerek, "Dünyada ve Türkiye'de tanınmış bu sanatçıların farklı koleksiyonlarda yer alan eserleri, ilk defa bu ölçekte bir araya geldi. Sergi; büyük kısmı daha önce hiç sergilenmemiş olan yapıtları arşiv belgeleri ve fotoğraflar ile destekleyerek sanatçıların o dönemdeki Paris deneyimini bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koyuyor. Bu açıdan bu sergi bugüne dek Türkiye'de gerçekleşen en kapsamlı Paris Ekolü sergisi. Kimi zaman neşeli, kimi zamanda zorluklarla sanatını icra eden bu sanatçı topluluğunu daha da yakından tanımak için bu sergiyi bir fırsat olarak değerlendiriyorum" ifadelerini kullandı.

Sergi Küratörü Necmi Sönmez, "L'Air de Paris – Paris Havası sergisi Türkiye ve Fransa arasında uzun yıllara yayılan yakınlaşmanın en ilginç mecralarından olmasına rağmen fazlaca bilinmeyen Çağdaş Türk Sanatı'nın Paris macerasına ve Paris Türk Kolonisi üzerine yoğunlaşıyor. 'Türk Sanatı ne zaman özgüven kazanarak, özgünleşti? Sanatçılarımız ne zaman Avrupalı hocalarının etkilerinden uzaklaşarak kendi ayaklarının üstünde durabildiler?' Sergide bir araya getirilen yapıtlarla bu soruların cevaplarının peşine düştük" diye konuştu.

ZENGİN İÇERİK

Müjde Unustası direktörlüğünde ve Necmi Sönmez küratörlüğünde hazırlanan sergide, Léopold Lévy, Fikret Mualla, Hale Asaf, Fahrelnissa Zeid, Zeki Faik İzer, Nurullah Berk, Hakkı Anlı, Sabri Berkel, Füreya Koral, Abidin Dino, Hulusi Mercan, Selim Turan, Cihat Burak, Adnan Varınca, Şükriye Dikmen, Avni Arbaş, İlhan Koman, Leyla Gamsız, Lütfi Özkök, Neşet Günal, Nejad Devrim, Mübin Orhon, Nedim Günsur, Traje Dikmen, Adnan Çoker, Turan Erol, Remzi Raşa, Kuzgun Acar, Semiramis Zorlu, Albert Bitran, Oktay Günday, Ferit İşcan, Erdal Alantar, Güneş Karabuda, Yüksel Arslan ve Müzehher Bilen Pasin'den 288 eser yer alırken, Arkas Koleksiyonu'ndan birçoğu ilk kez gün ışığına çıkan 24 eser bulunuyor. "L'Air de Paris – Paris Havası" sergisinde Türk Sanatı'nın modernleşmesinde önemli katkıları olan bu sanatçıların resim, heykel, seramik gibi eserlerinin yanında sanatçılara ait belge, mektup, eskiz ve defterler de görülebilecek. Sergiye paralel olarak Institut français İzmir, Fahri Petek'in objektifinden Paris Ekolü; 1945-1968 fotoğrafları isimli sergiye de ev sahipliği yapıyor. Fransa'da yaşamış olan fotoğraf sanatçısı Fahri Petek'in arşivlerinden dijital ortama aktarılan 65 fotoğraf, Institut français İzmir'in sergi salonunda projeksiyondan yansıtılıyor. Arkas Sanat Merkezi'ndeki, L'Air de Paris-Paris Havası sergisinde de yer alan sanatçıların bu dönemde Fahri Petek'in objektifine yansıyan görüntüleri de sergide yer alıyor. Sergi kapsamında Arkas Sanat Merkezi tarafından farklı yaş gruplarına yönelik hazırlanan "Cumartesi Çocuk Atölyeleri" ile çocuklar sergide yer alan eserler üzerinden sanatçıları ve farklı sanat akımlarını tanıyor, özgürce üretmenin keyfine varıyorlar. Yarım saat süren sergi turunun ardından gerçekleşen yarım saatlik atölye çalışmasında çocuklar, yeteneklerini ve yaratıcılıklarını keşfediyorlar.

Nalan
KOLAĞASI İMRE
Gazeteci

“Öğrenmeye aç bir insanım. İlkokuldan sonra okuyamadım, okula gidemememin hırsını hala alamadım, o sevgi hep içimde, hiç ölmedi” diyen Yurdagül Türk’ün hikayesi herkese iham verecek nitelikte. Öğrenme tutkusunun peşinden azimle koşuyor, hem de tam 72 yıldır. Yıllardır Konak Belediyesi’nin semt merkezlerinde açtığı kurslara katılan Yurdagül Türk, kanseri kurslara olan tutkusu ve öğrenme aşkına bağlıyor. Bu yıl 50. sertifikasını Konak Belediye Başkanı Abdül Batur’un elinden alan Yurdagül Hanım bugün 83 yaşında. 11 yaşında başladığı el işi ve hobi kurslarına hala devam ediyor.

Öğrenme Aşkı Hayata Bağladı

Bazı insanlar ruh zenginliği ile doğuyor. Tanrıdan torpilliler. Ne olursa olsun yaşam enerjilerini kaybetmiyorlar. Yurdagül Türk de onlardan biri. Kağıt üzerinde biyolojik yaşı 83 olabilir ama O’nun ruh yaşı 20’lerinde. Bir genç kız coşkusuyla, merakıyla hayatını kendi seçimleri doğrultusunda dolu dolu yaşıyor.

El işlerine yönelik yeni şeyler öğrenmeye olan tutkusu gözlerine, konuşmasına, hayata bakışına yansıyor. Gözlerindeki parıltının, sesindeki heyecanın, neşenin nedeni işte bu tutku. Yıllardır içinde uçuşan kelebeklerin ardından gidiyor. Her yaştan kişiye ve özellikle yaşıtlarına ilham olabilecek bir üretkenlikte Yurdagül Hanım.

“İlkokuldan sonra okula devam edemedim, o nedenle yeni şeyler öğrenmeye açım. Ben bir oburum. Açlığımı, oburluğumu 11 yaşımdan bu yana çok çeşitli el işi ve hobi kurslarına giderek gideremeye çalışıyorum. Bu yaşımda yeni ne öğrenebilirimin peşinden koşuyorum. Kurstan kursa gidiyorum” diyen Yurdagül Hanım yazsam hayatım roman olur, film olur diyenlerden. O romanın ilk sayfası Burhaniye’de yazılıyor, o filmin ilk karesi Burhaniye’de çekiliyor. İşte, “Öğrenmenin yaşı yoktur” sözünün öznesi Yurdagül Türk’ün hikayesi.

KADERİ BURHANİYE’DE DEĞİŞİR

Asker bir baba ve ev hanımı bir annenin üç çocuğundan ortancası Yurdagül Hanım. Abisiyle ve kız kardeşiyle aralarında altışar yaş fark var. 1939 yılında Çorum’un İskilip ilçesinde doğar. İsmini İskilipliler koyar. Doğduğunda komşular ‘yurdun gülü’ olsun diyerek isminin Yurdagül olmasını önerir. Aile de seve seve kabul eder. Önce asker babanın, sonra bankacı ağabeyin tayini dolayısıyla memleket memleket dolaşırlar. Bu kader evlenince de değişmez. Küçük yaşta evlendiği eşi de ağabeyi gibi bankacı olunca bu sefer eşinin tayini nedeniyle Anadolu’nun çeşitli şehir ve kasabalarını dolaşırlar. Yurdagül Hanım henüz 10 yaşındayken babasını kaybeder. Çok mutlu bir hayat yaşarken babanın ölümüyle hayat tüm aile için değişir. Dikiş dikerek aile ekonomisine destek olan anne, baba ölünce aileyi geçindirmekte zorlanır. Ekonomik zorluklar nedeniyle küçük Yurdagül ilkokuldan sonra eğitimini yarım bırakarak, dikiş dikerek geçimlerini sağlayan annesine yardım etmeye başlar. Okumayı, öğrenmeyi çok seven Yurdagül, eğitimine devam edemeyince annesi gibi el işlerinde yeteneğini geliştirir. İlk hocası da annesidir. Meraklıdır, çabuk öğrenir. Ağabey eğitimine devam eder ve bankacı olur. Genç bankacı ağabeyin tayini Burhaniye’ye çıkar. O da annesine ve kardeşlerine sahip çıkar. Ailecek Burhaniye’nin yolunu tutarlar. İşte küçük Yurdagül’ün kaderi de orada şekillenmeye başlar.

“ÖĞRETMEN OLMAYI ÇOK İSTEDİM”

Evin ekonomisine dikiş dikerek Burhaniye’de de devam eder anne kız. Okulu bırakmanın hırsını el iş yaparak çıkarmaya çalışan küçük Yurdagül, bunun eğitimini almak ister. Kendisini geliştirmek için Burhaniye’de Halk Eğitim Müdürlüğü’nün açtığı dikiş kursuna gider. Yaş 11. İçinde ukde kalan öğrencilik sevdasını, tutkusunu kurslarla gidermeye çalışır küçük Yurdagül. “Bu sayede öğrenmeye olan açlığımı gidermeye çalıştıysam da bastıramadım. Ağabeyim ve evlendikten sonra da eşimin tayini nedeniyle gittiğimiz her yerde ilk işim gidecek kurs bulmak oldu” diyen Yurdagül Hanım gerisini bakın nasıl anlatıyor:
“Farklı yerleri ve kültürleri tanımak yeni dostluklar edinmek çok güzeldi ama sadece dostluk yetmiyordu bana. Gittiğim her yerde ilk işim kurs bulmak oluyordu. Dikişten örgüye, makromeden patchworke (Kırkyama), hediyelik eşyadan resme, pastadan, yemekten, turşu yapımına kadar onlarca kursa katıldım. Hepsinin de sertifikasını aldım. Bankacı olan eşimin tayini Isparta’ya çıkmıştı. Orada Akşam Sanat Okulu’nun eğitimlerine katıldım. Öğretmenler başarımdan öyle memnun kaldılar ki; sınavlara girip enstitü diploması almamı söylediler. El sanatları öğretmeni olmamı istediler. Ben de öğretmen olmayı çok istiyordum. Ancak eşim karşı çıktı. Yıllar önce ekonomik sorunlar nedeniyle okulum yarım kalmıştı şimdi de eşim yüzünden eğitim yolum tıkanmıştı. ‘Ne yapacaksın bu yaştan sonra okuyup, başıma avukat mı olacaksın’ dedi. Hevesim yine kursağımda kaldı.”

Tayinler, kurslar… Yıllar geçer gider… Zaman içinde üç oğlu olur. “Çok okuma hırsım vardı ama olmadı. Bu özlemimi kurslarla gidermeye çalıştım. Çocuklar okula gider ben kurslara giderdim. Evimi ve çocuklarımı ihmal ediyor gibi olmayayım diye akşamdan evimin her işini ve ertesi günün yemeğini yapardım. Akşam onlar gelince her şey hazır olurdu. Ben okuyamadım çocuklarım okusun istedim. Çok şükür onlar da okudu” diyor gururla Yurdagül Hanım. “Ne zamandır İzmir’de yaşıyorsunuz ve Konak Belediyesi’nin kurslarına nasıl başladınız?” diye sorduğumda tekrar geçmişe dönüyoruz…

“ONLAR OKUDU, BEN GURUR DUYDUM”

Yıl 1975… Hayatın keskin virajıyla bir kez daha karşılaşırlar. Gelibolu’da yaşıyorlar o yıllarda. Yaz tatilinde Kuşadası’na eşinin ailesini ziyarete giderken büyük bir trafik kazası geçirirler ve eşini kazada kaybeder. Çocuklar iyidir ama kendisi uzun süre yoğun bakımda kalır. Eşinin öldüğünü 52 gün sonra öğrenir. Tıpkı annesi gibi o da genç yaşta eşini kaybeder ve üç çocuğu ile hayata devam eder. Adeta annesinin kaderini yaşar. Büyük oğluna “İzmir’i kazanırsan biz de geliriz, başka yeri kazanırsan Gelibolu’daki düzenimizi bozmayız” der.

En büyük oğlu annesinin dediği gibi İzmir, Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni kazanır ve aile Gelibolu'dan İzmir'e yerleşir. 1975 yılından bu yana İzmir'de üç çocuğu ile hayata yeniden tutunan Yurdagül Türk zaman zaman hüzünlenerek, zaman zaman içindeki kelebekleri özgür bırakarak anlatmaya devam ediyor.

"Büyük badireler atlattık. Beni hayata bağlayan en büyük neden kurslardı. Çocuklarımın okumasını çok istedim. Onlar da okudu. Gurur duyuyorum oğullarımla. En büyük oğlum doktor oldu. Ortanca oğlum tekstil mühendisi, küçük oğlum da sinema, televizyon ve yönetmenlik üzerine okudu.
Bir kız, bir oğlan iki de torunum var. Onlar benim gururum. Ben okuyamadım ama çocuklarım okudu, torunlarım da okuyor. Geriye dönüp baktığımda; en büyük hatam çocuklarım okurken onlarla birlikte sınavlarına girip okulu dışarıdan okumamak oldu. Nasılsa onların derslerine çalışmasına yardım ediyordum" diyerek geçmiş yıllara hayıflanıyor. Derin bir iç geçirmeden sonra sözlerine kaldığı yerden devam etti.

"KANSERİ BONCUK SEVGİMLE YENDİM"

"İzmir'e geldiğimizde de halk eğitimin, çeşitli kurumların ve Konak Belediyesi'nin açtığı kurslara gitmeye devam ettim. Bir taraftan da oğlum Atatürk Lisesi'nde okuduğu için Okul Aile Birliği'nde çalıştım. Okuldaki bütün çocukların Yurdagül annesiydim. Okumak isteyen başarılı çocuklar için kermesler düzenleyip harçlarını karşıladık. Çocuklar, gençler okusun diye hep gönüllü çalışmalarda bulundum. Askerler ve okuyan insanlar benim hassas noktam. Onlara büyük sevgi ve saygı duyuyorum. Girişken, sosyal ve çalışkan bir ruhum olduğu için 11 yaşımdan bu yana hiç boş oturmadım. Konak Belediyesi'nin Basmane Semt Merkezi, Güzelyalı Kültür Merkezi, İleri Yaş Sağlıklı Yaşam Merkezi'ndeki patchwork, boyama, boncuk, kat'ı, örgü bebek kursu gibi pek çok kursa gittim. Bundan 10 yıl önce meme kanseri oldum. Uzun bir tedavi sürecim oldu. Ölümlerden döndüm. Çok zordu. Beni hayata bağlayan yine kurslardı. Hastanede yatarken boncuklarımı istedim oğlumdan. Onları sevip, okşadım. Söz verdim onlara. 'Tekrar boncuklarımı elime alıp takılar yapacağım' diye. Bu sevgi kurtardı beni hastalıktan. Hasta yattığım sürece kurslarda edindiğim arkadaşlarım beni hiç yalnız bırakmadı, çok arayıp sordular. Kurslarda kaliteli zaman geçiyorum. Sosyalleşiyorum, dostluklar gelişiyor, dertlerimden uzaklaşıyorum, gençlerle birlikte olmak yaşam gücü veriyor, üretiyorum. Evden dışarı çıkmak için bir sebebim oluyor. 50 yıldır gittiğim kurslarda yaptığım el işi ürünlerinden sevdiklerime, çocuklarıma hediye ediyorum. Bu beni çok mutlu ediyor" diyor Yurdagül Hanım.
Söyleşiyi evinde yaptık. Duvarlar yaptığı kat'ı tablolarla dolu. "Atatürk'ü çok seviyorum ve Atamızın kat-ı tablolarını çok yaptım ama hep hediye ettim. Bu yıl kursa gidersem bu sefer kendime yapacağım" diyor. Masa ve sehpa örtüleri yine onun eseri. Yatak örtüleri ise 16 yıldır gittiği Patchwork kursunun hatırası. Çocuklarının çeyizine de koymuş. Anne hatırası. Salonun bir köşesinde örgü bebek koleksiyonu, bir kutu dolusu boncuk takı çalışması… Daha neler neler… El emeği göz nuru ile yaptığı eserlerini gösterirken sesindeki coşku, heyecan bir başkaydı. Boncuk takılar ise en gözde çalışmaları. "Boncuklarımsız yapamam" diyor. Öyle ya, kanseri bile onun sevdasıyla yenmişti. Söz vermişti boncuklarına 'kavuşacağız' diye.

"ÖLECEKSEM OKUL YOLUNDA ÖLEYİM"

Bu yılın yaz aylarında düşüp bacağını kırmış, aylarca yattığında da yine boncuklarından güç almış. Bir kez daha yarenlik etmiş boncuklar ona. Hastaneye ziyarete gelen oğlundan boncuk kutusunu getirmesini istemiş yine. Ve şöyle anlatıyor:

"Onlara dokunup, sevdim. Bekleyin beni boncuklarım az kaldı, yine birlikte olacağız" diyerek sevmiş. "Çocuklarım bir yana, el işlerim bir yana. Onlar beni hayata bağlıyor. Çok şükür, çocuklarım da alıştılar, anlayışlılar ve destekliyorlar. Annem 82 yaşında öldü. Bizi dikiş dikerek büyüttü ve ölene kadar da hep elinde bir iş vardı. Ben de anneme çekmişim. Çocuklarıma diyorum; 'Öleceksem okul yolunda ölmeyi diliyorum' diye"

SANATIN VE SEVGİNİN İYİLEŞTİRİCİ GÜCÜ

Bir şeyi tutkuyla istemenin, sevginin gücünü görüyor musunuz? Tedavilerin olumlu tepki vermesinde bence sevginin gücünün de büyük etkisi var. Yurdagül Hanım'ın hayata tutunmasında el işi yapmak onun hep iyileştirmiş. Ruhen, fiziken, zihnen açılan yaralarını sanatla sarmış, sarmalamış. Sanatın iyileştirici gücü Yurdagül Hanım'ın hayatında mucizeler yaratmış. Tutkusu onu hiç yarı yolda bırakmamış. Hani, 'İşine aşık' derler ya, işte Yurdagül Hanım da öyle. El işi kurslar hem okulu hem mesleği olmuş. Hiç dinmeyen okul özlemini ve edinemediği el işi öğretmenliği özlemini hayatı boyunca öğrenci olarak gidermeye çalışmış. Kendi kendine "10 yıl önce 40'ıncı sertifikamı alınca kurslara gitmeyi bırakacağım" demiş. Basmane Semt Merkezi yöneticileri, " 41'inciyi alınca bırak. 41 kere maşallah" diyelim demişler. O da devam etmiş ama duramamış tabii. Bu yıl 50'inci sertifikasını aldı. Yılsonu sergisinde Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, İzmir Milletvekili Ednan Arslan ve Konak Halk Eğitim Müdürü Yasin Öztürk ile birlikte Yurdagül Türk'e 50'inci sertifikasını verdi. Çok mutlu olduğunu ifade ediyor Yurdagül Hanım. Tüm kadınlara ve gençlere tavsiyede bulunmayı da ihmal etmiyor.

"BOŞ OTURUP ZAMAN ÖLDÜRMEYİN"

"Gençlere önerim; boş oturmayın, zamanı değerlendirsinler. Bu yaşta vazgeçmeyip hala ürettiğim için saygınlıkla, gıptayla bakıyorlar. Başkalarına da örnek olduğumu biliyorum. Kendileri söylüyor. Kadınlarımız evde oturmasın, herkese tavsiye ediyorum. Mutlaka kendinize göre bir kurs bulun ve gidin. Üretin, üretmek çok zevkli. Boş oturmayın, zamanınızı değerlendirin. Hayatınız değişecek. Bakış açınız değişecek. Evde oturup dertlerinizle konuşacağınıza kurslara gidip sosyalleşin, dostluklar kurun, onlarla konuşun" diyerek tavsiyede bulunuyor.

YENİ HEDEFİ
51. SERTİFİKA

Kendisini hayata bağlayan ve 11 yıldır boncuk kursuna giden Yurdagül Hanım söyleşimizden kısa bir süre sonra Konak Belediyesi İkizevler Semt Merkezi'nde boncuk kursuna tekrar başladığını öğrendim. Sırada Kat'ı kursu var, Atatürk portresi yapacak kendisine. Her yaştan pek çok kişiye örnek bir isim. 83 yaşına 28 Eylül'de giren Yurdagül Hanım 51'inci sertifikasına doğru yol alıyor… Bu konuda rekor onun…

Hala ilkokul sıralarını dolduran çocuklar gibi şen ve heyecanlı. Siz çok yaşayın Yurdagül Hanım. Bu kendine inanmanın, azmin zaferi, sevginin, tutkunun gücü değil de nedir? Yaşam amacınızı ve umutlarınızı diri tuttuğunuz sürece genç kalırsınız, diri kalırsınız. Yurdagül Türk bunun en canlı örneği.

Duygu
ÖZSÜPHANDAĞ YAYMAN
Gazeteci-Yazar

İzmir'in efsane belediye başkanı Behçet Uz, Kültürpark'a heykeli yapılacağı zaman, onun haberindeki fotoğrafın birebir aynısını istedi. Süper Vali Yazıcıoğlu'nun, en güvendiği gazeteciydi, biyografisini onun yazmasını teklif etti. Metin Toker, İzmir'deki haber gezilerine hep onunla çıkardı. Gazeteci olarak takip ettiği İzmir Fuarı'nın arşivinin hazırladı, ilk kitabını da o yazdı. Emel Sayın, bir röportaj sonrası sarılıp teşekkür etmişti. O, gazeteci Elvan Feyzioğlu… Mesleğine aşkıyla Türkiye çapında ses getiren haberlere imza attı, pek çok toplumsal dönüşümün ortasında yer aldı, basın tarihimize unutulmaz izler bıraktı.

Mesleğine Aşkını, Aklıyla Yaşayan Gazeteci

Gazeteciliğe onun kadar aşkla bağlı bir gazeteci var mıdır? İzmir Gazeteciler Cemiyetinin unutulmaz başkanı İsmail Sivri ile 1973 yılında adımını attığı mesleğini, 2000'lerin başına dek hangi basın kuruluşuna gitse aynı bağlılıkla sürdürdü. Sonra basın danışmanlığını da gazetecilik ilkeleri ve çalışkanlığı ile yaptı. Sadece İzmir'e değil, Türkiye'ye büyük izler bırakan haberlere imza attı. İzmir'in efsane belediye başkanı, Kültürpark'ın ve fuarın mimarı Behçet Uz, parkın Basmane girişine heykeli yapılacağı zaman dedi ki; "Elvan'ın haberindeki fotoğrafımın birebir aynısını istiyorum." Sonra fuarın kitabı yazılacağı zaman da Feyzioğlu'nun kalemi devreye girecekti çünkü ondaki arşiv kimsede yoktu. Denizli Valisi olduğu sırada, genç yaşta geçirdiği kazada vefat eden Recep Yazıcıoğlu, doğruları saptırmadan yazdığı için en çok Feyzioğlu'na

güvendi; biyografisini onun yazmasını istedi. Milliyet'in büyük ustalarından Metin Toker'in, İzmir gezilerinde birlikte gezmek istediği muhabir de oydu. Bütün bunların bir nedeni vardı elbet. Elvan Feyzioğlu hem mesleğini, uzak kaldığı yıllarda ağlayacak kadar çok seven hem de tüm haberlerine, yazılarına akıldan, mantıktan, etikten, doğrudan ayrılmadan imza atan bir gazeteci. Duyguyla mantık bir arada olur mu demeyin. Oluyor. O, tam da bu yüzden yani gazeteciliği bu kadar sevdiği için yani mesleğini hak ettiği yerde tutmak için doğruluktan, ilkelerden, etikten taviz vermedi. Şimdi, bıraktığı izleri takip etme zamanı. Buyurun…

-Gazeteciliğe nasıl başladınız?

Milliyet gazetesinde başladım. 1973 senesi, İsmail Sivri, Ege Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulunda hocamızdı. Okul bitti, üç gün sonra Milliyet'e gittim, burada çalışmak istiyorum, dedim. Milliyet'i çok seviyordum fakat doğru düzgün para alamıyordum. Üst kattaki Ekspres gazetesinden dediler ki, başlar başlamaz kadronu yapacağız ve maaş alacaksın. Ağlaya ağlaya Ekspres'te başladım. Hemen röportajlarım çıkmaya başladı, dizi yazılar yaptım, fotoğraf makinesi aldım. O zamanlar Yeni Ortam gazetesi çıkıyor, çok seviyorum, Oya Baydar'a hayranım. Bir pazar günü Oya Baydar Fuar Ekiciöver'e konuşmacı olarak geldi. Koşa koşa gittim. Ertesi gün beni muhasebeden çağırdılar, çıkışımı verdiler. O toplantıya gittiğim için atıldığımı biliyordum. Üç yıl gazetecilik yapmadım. Yeni evlenmiştik, eşim Özdemir askere gidecekti, çalışmam gerekiyordu. DİSK'e bağlı Bank-sen'de çalışmaya başladım. Bir yerde teleks sesi duyduğum zaman ağlıyordum. Basın toplantısı oluyor; tuvalete giriyorum, ağlıyorum. Özdemir diyor ki, "Bu kadar çok seviyorsun mesleğini, git gazetelere başvur." "Gitmeyeceğim" diyorum. Onur meselesi yaptım, hiçbir yerden iş isteyemem diyorum.

-Toplam kaç yıl gazetecilik yapmıştınız?

Hepsi bir yıl içinde oldu. Özdemir dalga geçti, "Bekle bekle, çağırırlar!" dedi. Ve bir gün mucize oldu. Burhan Esen'i sevgiyle, minnetle anıyorum. Demokrat İzmir'de köşe yazarıydı, Akbaba'da karikatürleri çıkıyordu, mizah yazıyordu. Kızıyla gazetecilikte aynı okuldaydık, bu sevgimi biliyor. Bir gün Burhan Esen geliyor, kapıyı çalıyor, beni Demokrat İzmir'e çağırıyor, '78 yılı. Uçarak koşarak Demokrat İzmir'de başlıyorum. Attila İlhan orada değil ama orayla bir ilişkisi var. Okulda öğrenciyken şiir ve öykü yazıyordum. Bir gün gitmiştim, yazdıklarımı Attila İlhan'a vermiştim, "Öykü yazmaya devam et" demişti. Demokrat İzmir'e sevgiyle sarıldım. Olanakları çok dar. Gazetenin özel arabası yok, at arabasıyla işe gittiğimiz olur. Dağları bayırları Halil Hüner'le çok dolaşmışızdır. İstediğim her şeyi yazıyorum, kimse karışmıyor. Sadece Ayten Hanım'ın disipliniyle karşılaştık. Mesela saçımızı açık tutamazdık, liseli öğrenciler gibi "Saçınızı toplayın!" der. Ama o da çok umurumda değildi çünkü gazetecilik yapıyorum. Saçını kazıt dese kazıtacağım yani. İlişkiler açısından da muhteşemdi. Sumru Gülümser'le ben iki kadınız, çok iyi anlaşıyorduk. Böyle mutlu mutlu çalışırken Demokrat İzmir, Yeni Asır'a, içindekilerle birlikte satıldı. Bir yıl sürdü ama sanki 10 yıl orada çalışmışım gibi.

“ERDAL İNÖNÜ’YE ZULU KABİLESİ ŞORTU ALDIK”

-Belli bir alan muhabirliği mi yapıyordunuz?

Daha çok politika, belediye. Onun yanında insana dair röportajlar ve sanat haberleri yapıyorum. Yeni Asır bizi aldıktan sonra peyderpey çıkardı. İsmail Sivri Milliyet’e çağırdı, ‘79’da başladım ve Milliyet’te gazeteciliğimin en güzel yıllarını yaşadım.

-İnsan ilişkilerinden mi, o dönemde yaptığınız gazeteciliğin yarattığı duygu mu?

Bir ulusal gazetede çalıştığımı hissettim. Bir haber yapıyorsun ve Türkiye’nin her yerinde okunuyor. Ana gazeteye çok rahat giriyorduk. Yine politika, belediye ve yine röportajlara da ağırlık verdim.

-Milliyet’te politikacılarla çok gezmişsiniz. Nasıl geçti o yıllar?

Özellikle politikacıların peşinde çok geçti. Erdal İnönü, Turgut Özal ve Hüsamettin Cindoruk’u çok izledim. Gazeteciliğin saygınlığı vardı. Telefon açıp Erdal Bey ile konuşabiliyordum. Takdir ettiklerim olabilir ama “Sevdim” dediğim tek liderdir. Türkiye için çok önemli bir kazançtı. Bayramlarda da liderleri izlerdik. Özal’ı, Evren’i tatil yerinde izlerdik. Erdal Bey insana son derece saygılı, özveriliydi. Onu izlemek benim için çok büyük keyifti.

-Hatırladığınız anılarınız neler?

Bozburun’da Erdal Bey’i izliyoruz. Gazeteci Celal Yılmaz hepimize üzerinde Zulu kabilesinin fotoğrafları olan şortlar almış. Sevinç Hanım ile Erdal Bey’e de aldık. Basın toplantısına o şortlarla gittik. Çok şeker biçimde karşıladı. Liderleri bayramlarda izlerken çok yoruluyorsun. Çünkü nereye gideceğini, ne zaman konuşacağını söylemiyor, gazete senden haber bekliyor, çok yorucu. Ama Erdal Bey diyor ki “Her sabah 10.00’da gelin.” Bütün haberleri alıyoruz, gazeteye geçiyoruz. Bunu başka liderlerle yapmak mümkün değil. Özal cıva gibi, onu izlerken mahvoluyorduk. Bir keresinde benimle dalga geçmişti. Yığılmış haldeyim, “Ben böyle yorulmadım, ne bu halin?” dedi. Nereye gideceğini söylemiyor. Gece yarısı karısıyla gidip dondurma yiyor filan.

Politik açıdan benden uzak ama takdir ettiğim diğer lider Demirel’dir. Yasaklar kalktığı zaman trenle İzmir’e gelecek, Ankara’dan bütün gazeteciler trende olacak. Gazetede yalvarıyorum, o trene binmek istiyorum, diye. Bir yönetici, gerek yok, dedi. Büro Şefi Nurettin Tekindor hem çok iyi bir gazeteciydi hem de harika bir insandı. “Demirel İzmir’e geliyor ve bir İzmirli gazeteci olarak o trende olmak istiyorum” dedim. “Tamam” dedi fakat tren hareket etmişti. Kendisini sevgiyle anıyorum, trene binebileyim diye beni arabayla Afyon’a gönderdi. Hem çok seviniyorum bir taraftan çok üzülüyorum çünkü Ankara’dan Afyon’a kadar her şey sorulmuştur. Afyon’dan bindim. Dedim ki, “Arkadaşlarım size pek çok soru sormuştur, onları sorarsam şimdiden kusura bakmayın.” Dedi ki, “Sen istediğini sor, arkadaşlarının sormuş olsa bile cevaplayacağım.”

“METİN TOKER BANA ÇOK ŞEY KATTI”

-Kimler vardı Milliyet’te?

Metin Toker’in benim hayatımda ve Milliyet’te çok önemli yeri var. Her seçimde bir yazar ve bir muhabir, bir bölgeyi alırdı. Metin Toker İzmir’e geldiğinde hep benimle dolaşmak isterdi. Bütün seçim dönemlerinde birlikte dolaştık. O köşesini yazıyordu, ben haberimi yazıyordum. Onunla dolaşmak bana çok şey kattı. Onun gazeteciliği, yaklaşımı, geniş bakışı... Derdi ki, “Gazetecilikte rütbe yoktur.” Yazısını yazar, bana okuturdu. Ne haddime ama okuturdu. Tecrübesiyle, alçakgönüllülüğüyle, vizyonuyla bana çok şey katmıştır. Milliyet’ten istifa edip Evrensel’e geçtiğimde bana çok kızmıştı, “Ben İzmir’de şimdi kimle dolaşacağım?” dedi.

-Ses getiren haberlerinizden neler hatırlıyorsunuz?

Çernobil patlaması sonrası sanayi bakanı, “Türkiye’de radyasyon yok” dedi ve çayı içti. Haber toplantısında dedim ki, “Çayda radyasyon olduğunu kanıtlayacağım.” Bir yerlerde tahlil yaptırdım; çayda radyasyon olduğu çıktı ve Milliyet manşet yaptı. Beni çok etkileyen, insana dair röportajlar var. Girmekte zorlanacağım ama gazetecilikte bodoslama daldığım üç yer var: Genelev, akıl hastanesi ve karakol. Bir yasa çıkmıştı; genelevde çalışan kadınlara, hayat kadınlarına tecavüz edilirse ceza indirimi vardı. Kadın dernekleri ayağa kalktı, hukukçular konuşuyor, yazarlar yazıyor. Haber toplantısında dedim ki, “Herkes konuşuyor ama asıl sahipleriyle görüşmek istiyorum.” Ancak kendi mekanlarında kendilerini rahat hissedebilirler, genelevde konuşacağım. Gittim emniyete. “Yanıma bir sivil polis vermenizi rica ediyorum” dedim. Verdiler. Canım Sedat’a (Peker) dedim ki, “Ben tamam diyene kadar fotoğraf makinen çıkmayacak.” Kadınlara, “Siz ‘Yaz’ demeden tek kelime yazmayacağım, çekmeyeceğim” dedim. Gazeteci olduğumu duyunca bir kısmı odalarına gitti. “Böyle bir yasa var, haberiniz var mı?” dedim. Kadınlar çok bozuldu, haberleri yok. “Sizin yararınıza olacak bir haber yapmak istiyorum dedim.” Bunu duyunca içeri kaçan kadınlar da geldi, konuştu.

“MUTLULUK MODASI OLSUN”

Unutamadığım yerlerden diğeri, akıl hastanesi. Seçim döneminde bölgem hep Manisa oluyordu. Manisa deyince insanın aklına akıl hastanesi gelir. “Oradaki hastalarla seçimi konuşacağım” dedim. Kadınlar koğuşunun ağır bir bölümüne gittim. Kadınlar sıra sıra oturmuş. Gazeteci sizinle seçimi konuşacak, dediler. 18-19 yaşlarında, esmer, uzun saçlı, çok güzel bir kız kadınları bir kovaladı... “Hepiniz odanıza, konuşmayacaksınız! Ben gazetecileri hiç sevmem” dedi. Herkes patır patır gitti. Biz kaldık mı onunla! Sohbete başladık, sizinle seçimi konuşmak istedim, dedim. Kadınlar yavaş yavaş odalarından çıkıp halka oluşturdu. Kız, “Biraz önce kafama elektrik verdiler, öyle olmasaydı seninle çok daha güzel konuşurdum” dedi. “Politikacılardan ne bekliyorsunuz?” dedim. Kadınlar, “Akıl hastanesi yapacaklarına fabrika yapsınlar, insanlar işsizlikten deliriyor, buraya geliyor” dedi. Tam çıkıyorum, üzerimde siyah puantiyeli beyaz bir bluz var, o kız, “Bluzun çok güzelmiş” dedi. Teşekkür ettim. “Bu moda mı?” dedi. “Bilmiyorum” dedi. Arkamdan bağırdı; “Biliyor musun, ben mutluluk modası olsun isterim” dedi. Orada başladım ağlamaya.

Unutamadığım bir başka röportaj, Basmane Karakolu. Polislerle ilgili dizi yazı yaptım. Dedim ki “Polisin ne yaşadığını öğrenmek, hissetmek istiyorum. Bir sıkıntı yaşıyorlarsa onu da yazmak istiyorum.” Polis kıyafeti giyip karakolda 24 saat kalacağım. Bir Nevruz gecesi. Bir kadın polisin evine gönderdiler, onun elbiselerini giydim. Çok heyecanlı bir geceydi. Sürekli sohbet ettik. Politikacılardan çok şikayet ettiler. Nüfuz sahibi insanların görevlerini yapmasına nasıl engel olduğunu anlattılar.

-Milliyet'i bu kadar özel kılan neydi?

Milliyet 18 yıl kadar sürdü. Verilen değer bakımından muhabir ya da köşe yazarı olman fark etmiyordu. Altan Öymen de çok sevdiğim insanlardan. Gelip köşe yazısını yazar, sohbet eder, fikir alışverişinde bulunurdu. Ben ayrılırken hiçbir zaman "Elvan Milliyet'ten ayrıldı" demedi; "Elvan Milliyet'e ara verdi" dedi. İstanbul yönetimi de beni seviyordu. Çok güzel haberler üretiyoruz, birinci sayfada çıkacağız diyoruz; gazetede çıkmıyor, deliriyoruz. Bir gün Yurt Haberler Müdürü Erdal Çetin, İzmir'e geldi, haberlerimizin niye yeteri kadar çıkmadığını sordum. "Gel İstanbul'a, haber toplantılarına katıl, niye çıkmadığını gör" dedi. 20 gün Cağaloğlu'nda bir otelde kaldım. Yazı işlerinde çalışıyorum, haber başlığı atıyorum, haber toplantılarına giriyorum. Gördüm ki tesadüfen girmiyor bizim haberler. Burada önemli olan şu: Muhabiri, bir cümlesi üzerine yazı işlerinde çalışmaya davet ediyor. O otelde beni tanıdılar. Bir gece Şule (Talu) evine yemeğe çağırdı. Gece saat 12, gittim, oteldekiler beni bir merak et… Sanki annem babam. Ben şoke oldum. Gazeteci hem gazetesi hem haber kaynakları için değerliydi. Polisle ilgili dizi yazı gazetede çok beğenildi mesela. Gürcistan'a bir gezi olacaktı, İstanbul'dan her gazeteden bir kişi gidiyor. Genel yayın yönetmeni demiş ki "Elvan'ın dizisi çok güzeldi, onu gönderelim." İstanbullu gazetecilerle Gürcistan'a 15 günlük haber gezisine gittim.

-Kadın gazeteciler açısından nasıl bir dönemdi?

Çok azdık ve hayretle bakıyorlardı. Var olma mücadelesi veriyorsun. Bazı yöneticiler kadın gazeteci istemiyordu. Milliyet'e epey ödül getirdim, canhıraş çalışıyordum, gecem gündüzüm yoktu. Gece nöbetlerine benim dışımda herkes itiraz etti, kadın gazeteci lafı olmasın diye bir tek ben itiraz etmedim. O dönem biraz engelli koştuk, kadın olmayı hissettirmemek için. Metin Toker'in dediği gibi gazetecilikte rütbeyi hiçbir zaman düşünmediğim için, yazarak var olmayı istediğim için engellemeleri dert etmedim.

BEHÇET UZ HEYKELİNE MODEL OLAN HABER

-Milliyet'ten neden ayrıldınız, Evrensel'e nasıl geçtiniz?

Bir gün emekli olacağım ve Milliyet'ten ayrılacağım diye üzülüyordum. Nurettin Bey ayrıldı. Yerine gelen ekiple uyuşamadım, ayrıldım. O sırada Evrensel çıkacak, ısrarla çağırıyorlar, Mustafa Yalçıner gibi çok sevdiğim insanlar var. Bir cümle de beni çok etkiledi: Gerçeğin ta kendisini vereceğiz. Milliyet'te de veriyorduk ama sanırım o dönem o bana yetmedi, daha fazlasını istedim. Eşim Özdemir, "Başına neler gelebilir, düşün, kabul ediyorsan git" dedi. Kabul ettim ve gittim. Üç şey geldi başıma: Yargılandım, çok ciddi ölüm tehditleri aldım, işsiz kaldım. Ama şimdi geri dönsek, bütün bunlara rağmen gider miydin? Çok ciddi söylüyorum, giderdim. Gazete olanlara çok duyarsız kaldı, istifa ettim. Kazancım ise orada birlikte çalıştığım genç arkadaşlarım oldu. İşsizlik dönemimde kendime hiç iş aramadım ama onlara aradım. Yine bir genç arkadaşım için Yeni Asır'ı, Gönül Soyoğul'u aramıştım. Dedi ki, "Onu alıyorum ama sen de geliyorsun, istihbarat şefi açığımız var." İstihbarat şefi olarak, sonra da yazı işlerinde bir süre çalıştım.

-Sonra İzfaş'ta basın danışmanlığı yaptınız ve fuarın kitabını yazdınız. Nasıl çıktı o kitap?

O dönemin İzfaş Genel Müdürü Feyzi Hepşenkal ile çalışmak çok iyiydi. Hem insan olarak hem vizyonundan hem fuara kattıklarından dolayı. Fuarı nasıl diriltmek istediğini gördüm. Emeğe önem verirdi. Basın danışmanlığı yaparken fuar önerileri de hazırlıyordum. TRT ile bir belgesel yaptık. Önerilerimden biri, fuarla ilgili kitap hazırlanmasıydı. Yazmayı çok isterim ama kendimi öne atmaktan hoşlanmayan biriyim. Fiyat almam istendi. Birkaç yazara gittik, çok yüksek fiyatlar istediler. Yönetimden birisi dedi ki "Elvan sen yazmak ister miydin?" Benim önerimdi ama "Ben yazayım" diye bir öneri değildi, kitap yazılsın önerisiydi. O yazacak kişinin elinde benimki kadar belge yoktur. Feyzi Hepşenkal, bana fuar arşivi hazırlatmıştı, kitabı hazırlarken o arşiv bana çok yardımcı oldu.

-Fuarı gazeteci olarak takip ettiniz. Oradan çıkardığınız özel haberleri hatırlıyor musunuz?

Milliyet, fuar eki çıkarıyordu. Çok röportaj yaptım. Mesela Kömür Kurumuyla kömür üzerine kapsamlı röportaj yapıyordum. Sovyetler pavyonunda ekonomi, ticaret, Türkiye - Sovyet ilişkileri haberleri yapıyordum. Ülke pavyonlarında Türkiye'yle ilişkileri, getirdikleri ürünlerle ilgili ya da magazin yanıyla ilgili haberler… Hiç magazin muhabirliği yapmadım ama fuara gelen bütün sanatçılarla röportaj yaptım. Emel Sayın, Erol Evgin, Hülya Koçyiğit, Ahmet Özhan… Mesela Metin Akpınar'la gülmek üzerine bir röportaj yaptım. Gülün Adı'nda vardır ya insanların gülmesinin yasak olduğu bir bölüm, oradan başlayıp onun hayatı, gülmenin felsefesi üzerine. Emel Sayın'la bir röportaj yaptım, sonunda bana sarıldı, şaşırdım. Dedi ki "İlk defa özel hayatım dışında sorular soran bir gazetecisin." Fuarla ilgili en özel haber anılarımdan biri, Behçet Uz ile yaptığım röportaj. 1982 yılında Kültürpark'ta röportaj yaptık, fotoğraflar çekildi. Sonra heykeli yapılacak. Diyor ki "Elvan, bir röportaj yapmıştı Milliyet'te, oradaki fotoğrafımın aynısını istiyorum." Basmane kapısındaki heykel, benim röportajdan fotoğraf alınarak yapıldı.

SÜPER VALİ'NİN
EN GÜVENDİĞİ GAZETECİ

-Diğer kitabınız da Denizli Valisi iken sonuncu vefat eden Recep Yazıcıoğlu'nun biyografisi. Gazeteci olarak çok izlemiştiniz valiyi. O kitap nasıl çıktı?

Tokat Valisiyken dikkatimi çok çekiyordu. Aydın'a gelince röportajlar yaptım. Biraz sansasyonel birisi olduğu için abuk sabuk haberler de çıkıyor hakkında. Yaptığım haberlerden dolayı bana güvenmeye başladı. "Doğruyu yazıyorsun" diye takdir ediyordu. Hiçbir röportaj teklifimi geri çevirmedi. Evine gittim, eşiyle, oğluyla röportaj yaptım. Milliyette oğluyla güreş yaparken fotoğrafı çıkmıştı, çok sempati yaratmıştı. Sonra Erzincan'a gitti. Merkeze alındı. Yeni Asır'dayım. "Senin iletişimin iyi, dizi yazı yapar mısın?" dediler. Erzincan'a gittim. Beni Tokat'a da götürdü. Görev için gittiği her yere beni de götürüyor. Yanında koruma yok, şoförüyle birlikte üçümüz gecenin bir vakti dağ köylerine gidiyoruz. Erzincan'da Alevi köyüne gidiyor, orada nasıl karşılanıyor, nasıl sevgi gösterisinde bulunuyorlar! Kemaliye'de veda gecesi yapıldı, oradan merkeze gidecek.

Erzincan'ın her kesiminden insanla geniş bir toplantıda valinin orada neler yaptığını, ağlayarak anlatıyorlar. 90 yaşlarında bir adam, "Biz onunla rafting yaptık, paraşütle atladık. Kuşlar gibiydi, uçan kuşlar gülümser" diyor. Kitabın adı o yüzden öyle. Dizi yazıyı hazırlarken onu yaşamış oldum. Bir İzmir'e gelişinde kızının evine çağırdı. "Elvan, birkaç gazeteci senin hayatını yazmak istiyoruz dedi ama ben en çok sana güveniyorum, ister misin?" dedi. Havalara uçtum. Elimde epey doküman vardı. İki ay kadar zaman vardı, gece gündüz çalıştım. Saatlerce konuştuk. İzmir'e geliyor ya da ben onun olduğu yere gidiyorum. İki ay içinde gece yarılarına kadar çalışarak hazırladım. Yeni Asır'da çalışıyordum bir yandan. Gazeteden çıkarıldıktan sonra kitap yayımlandı ve bana büyük moral oldu. Birlikte pek çok yerde imza günleri yaptık. En keyiflisi Bursa'ydı. Ben biyografisini yazarken Ayşe Kulin de romanını yazdı; Köprü. Yakın zamanlarda çıktı. Bursa'da bir kitabevi üçümüzü imzaya çağırdı.

-Nasıl bir ortamı vardı basının?

Çok yoğun bir rekabet ama çok güzel arkadaşlıklar vardı. Rekabetin yoğunluğunu şöyle söyleyeyim. Evimizin karşısında bakkal vardı, gazeteye gitmeden önce koşa koşa Yeni Asır alıp beni atlatan var mı diye bakıyordum. Rekabet çok ciddiydi, haber atlaman işten atılmana neden oluyordu. O yoğun rekabetin içinde çok güzel ilişkiler vardı. Milliyet'ten istifa ettiğimi İstanbul'a söylememişler. İstanbul'da Evrensel'de toplantı yapıyoruz, oradakilerle vedalaşmak istiyorum dedim.

Bekir Yıldız ile söyleşi

"Ben Sanata ve Sanatçıya kurulu düzenin veya devletin sahip çıkmasını değil, halkın sahip çıkmasını yeğlerim"

Yazarın özgeçmişi

Milliyet'e bir gittim haberleri yok. Taner Atilla çok sert bir insandır, "Hayatımda hiç kimseye yalvarmadım ama sana yalvarıyorum gitme" dedi. Ama ben gittim, başladım, dedim. Ufuk Güldemir, "Elvan, başımı çiğner, bu gazeteden öyle gidersin" dedi. İzmir Milliyet'te Harun'la (Gürek) yan yana oturuyorduk. Her gün masalara gazete koyan Recep boş masama da bırakıyormuş. Harun, "Elvan abla yok" deyince "Olsun, her gün onun gazetesini koyacağım" demiş.

-Şehrin de dönüşümüne tanık oldunuz, nereden nereye geldiğini gördünüz. Şehre dair ne gibi dönüşüm hikayelerine tanıklık ettiniz?

Karşıyaka daha yaşanır bir yerdi. O dönem rahatlıkla bisiklete binebildiğim halde bugün bisiklet yolunda binemiyorum. İnsanlar yürüyor, çocuk arabası yürütüyorlar... O dönem şehri daha iyi kullanıyordu insanlar. İzmir Fuarı'nı çok iyi yaşadım. Çocukluğumda babam her sene götürür, her şeyini yaşatırdı. Pavyonlarından lunaparkına, sirkine, gazinolarına... Sonra gazetecilik dönemimde her yerini izledim, ardından da İzfaş'ta çalışırken...
Çocukken annem bir gün dedi ki "Bir kardeşin olacak." Bunlar şimdi bizi fuarda kaybederler diye düşündüm. Hayatımızın o kadar içine girmiş ki endişeye bakın. Doğup büyüdüğüm Akhisar'da yaşadığım tütün piyasasının açılışını, gazeteci olarak takip etmek önemli bir deneyimdi. Kemeraltı'nda çok renkli insanlar vardı. Kör Hafız mesela... Elhamra Sineması'na çok iyi filmler gelirdi.

-Gazetecilik nasıl bir meslektir, gazeteci kimdir?

Gazeteci ayna tutan kişidir ama son zamanlarda giderek gazeteciler aynayı kendilerine çevirdi. Meslek için bunun çok tehlikeli bir şey olduğunu, gazeteciliği amacından saptırdığını düşünüyorum. Bir kere gazeteci, sadece olaylara değil, insana da ayna tutar. Ötekileştirdiğimiz insanlara da ayna tutabilmeli. O aynayı çok dikkatli tutabilmeli.

"BİR MİLLETVEKİLİ
BANA KÜSMÜŞTÜ"

"Milliyet Büro Şefi Nurettin Bey'i sevgi ve saygıyla anıyorum. İnsanlara fırsat tanıyan bir yöneticiydi. Politikaya bakıyorum. Bilirsin, basın toplantısında doğru düzgün haber alamazsın. Ancak özel görüşme yaparsan, yemeğe çıkarırsan özel haber alırsın. Nurettin Bey bana Efes Oteli'nden kart çıkardı, "Politikacılarla yemek yersen onlara ödetme çünkü aleyhlerine de yazabilirsin, yemekleri hep sen ısmarla" dedi. Politikacıları orada yemeğe davet ediyor, söyleşi yapıyordum. Çok güzel haberler, röportajlar çıkıyordu. Hatta DYP'li bir milletvekili, bir masada erkek otururken kadın nasıl hesap ödermiş diye bana küstü."

İzmir'in prestijlerinden olan ve ülkemizin iddialı müzeleri arasında bulunan Key Museum'da birbirinden eşsiz otomobiller ve motosikletler, ziyaretçilerini, zaman tünelinden çıkmışçasına karşılıyor. İzmir-Torbalı'da 2015 yılında açılan müze uluslararası alanda da adından söz ettiriyor.

Görkemli mi Görkemli...

İzmirli iş insanları Murat ve Selim Özgörkey'in çocukluk tutkuları, şehrimize dünyaca ünlü bir müze kazandırdı. Her iki kardeşin otomobil merakı doğrultusunda attıkları adımlar ve şekillendirdikleri bu ilgi alanları, şimdi Torbalı'da Key Museum adıyla bir müzeye dönüştü. 2015 yılından bu yana faaliyette olan klasik otomobil müzesini bugüne kadar 150 bin kişi ziyaret etti.

Özgörkey kardeşlerin dünyanın dört bir yanından bulup getirdikleri klasik otomobiller ve yanı sıra motosikletler ile bunlara ait aksesuarlar, müzede otomotiv tarihini yaşatan bir çekim merkezi oldu.

Kardeşler, müze oluşturma fikrinin başlamasıyla birlikte dünya genelindeki söz konusu alana dair uzmanlara ulaştı. Uzun süren değerlendirmelerin ardından müze için nasıl bir yol izleneceği kararlaştırıldı. Torbalı'daki aile arazisi müze alanı için uygun bulundu. Bir yandan 7 bin metrekarelik kapalı alanı kaplayan inşaat çalışmaları başladı bir yandan da ekip oluşturuldu. Sonuçta Türkiye'nin yanı sıra dünyanın dört bir yanından toplanan otomobiller, motosikletler İzmir'in müzesinde ihtişamlı bir şekilde sergilenmeye başlandı.

Murat ve Selim Özgörkey

Müzenin kurucularından Murat Özgörkey, dergimiz için Key Museum'a yönelik sorularımızı yanıtladı.

- Müzenizin kuruluş hikayesi nedir? Böylesi bir müzeyi hayata katma düşüncesi ne zaman ve nasıl oluştu?

2002 yılında kardeşim Selim Özgörkey ile ilk klasik otomobilimizi satın almıştık. Bu otomobil daha sonradan müze fikrimizin ilk kıvılcımı oldu. O otomobili restore etmeye başlayıp bir yandan da farklı otomobiller satın almaya devam ettik. Dünyadaki farklı otomobil müzelerini ziyaret edip, müzayedelere katılarak koleksiyonu genişlettik. Ne zaman ki koleksiyonumuz genişledi; bizim zihnimizde de müze fikri kesin olarak o zaman netleşti.
- Kuruluş süreci nasıl işledi? Hangi yıl karar verildi ve hangi yıl müze kapılarını açtı? Kimlerle, hangi uzmanlarla temas edildi?
2000'lerin son yıllarında müze açma fikri kesinleşmiş; bu sırada örnek müzeleri ziyaretlerimiz de hızlanmıştı. Hazırlık sürecimiz epey bir zaman aldı; özellikle yer konusunda dönemin büyükşehir belediyesi sebebiyle zorlandık. Halbuki şehrimizi ve insanımızı ilgilendirecek güzel bir adım peşindeydik.

2015 yılında Torbalı'daki kendi arazimiz üzerinde müzeyi açtık. Koleksiyonu bir araya getirme sürecinde kendim çok çalıştım; bu dönemde yaptığım sayısız seyahatte hem uzmanlarla bir araya geldim hem de kendi ekibimizi kurdum.

- Koleksiyonunuzdaki otomobiller ile motosikletler nerelerden, hangi ülkeler ve şehirlerden, nasıl toplandı?

Dünyanın farklı ülkelerinden bir araya getirilen bir koleksiyon oluşturduk. Türkiye'den de satın aldığımız araçlar oldu ancak bunlar koleksiyonun çok küçük bir parçası. Koleksiyonun satın alma süreçleri kimi zaman direkt sahiplerinden; kimi zaman da müzayedelerden oluştu. Her zaman ana hedefimiz yalnızca eski otomobilleri değil otomotiv tarihinde yer etmiş otomobilleri bir araya getirmekti.

- Bu tür koleksiyonerliğin dünyadaki uygulaması nasıl oluyor? Tutkunların, koleksiyona dahil etmek istedikleri otomobiller ve motosikletleri tanıtıcı platformlar var mı? Nasıl takip ediliyor, koleksiyona dahil edilmek istenen araçlar?

Aslında takip edilebilecek pek çok yayın, organizasyon ve gezip görülecek pek çok müze var. Ancak ne yazık ki bu bahsettiklerimin neredeyse tümü yurtdışında gerçekleşiyor. İşin en temelinde otomotiv tarihine hâkim olmak gerekiyor diyebilirim. Sonrasında zaten bir müze için gerekli araçları seçmeniz daha mümkün hale geliyor. Koleksiyona dahil etmek istediğimiz otomobiller her zaman var ancak döviz kuru etkisiyle daha da zorlayıcı olan ithalat şartları artık bunu yapmak için büyük bir engel.

- Key Museum'a alınan araç, sergilemeye çıkmadan önce hangi bakım, onarım aşamalarından geçiyor? Bu restorasyonlar ne kadar zaman alıyor? Sergileme ile birlikte bakım periyotları nasıl işliyor? Ve araçların tamamı çalışır durumda mı? Al, yola çık ve istediğin yere git şeklinde mi?

2005 yılında restorasyon çalışmalarımıza başladığımız Key Garage'ı kurduk. Burada amacımız dünya standardında restorasyon yapabilmekti. Sonrasında bu süreçten geçen otomobiller müzede sergilenmeye başladı. Dünyada 'nut and bolt' tabir edilen bir restorasyon felsefesini benimsedik ve çalışmalarımızı bu şekilde yaptık. 100 yılı aşkın bir süreyi kapsayan otomotiv tarihinde çok farklı dönemlerin çok farklı otomobilleri var ve takdir edersiniz ki her bir otomobilin restorasyon süresi ve süreçleri farklılık gösteriyor. Restorasyonlar yaklaşık 8 ay ile 24 arasında olduğunu söyleyebilirim. Bu felsefe ile restore ettiğimiz otomobillerimiz bugün müzede sergileniyor ve evet hepsi çalışır durumda; istendiği zaman yola çıkmaya hazır.

- Evvelce bu otomobiller ile motosikletleri kullanan sahipleriyle doğrudan temas ederek mi müze envanterine dahil edildi araçlarınız ya da aracı firmalar üzerinden mi?

Satın alma platformuna göre değişti açıkçası. Her ikisi de oldu. -Daha önce araçlara sahip olanlardan müzenizi ziyaret edip, anılarını tazeleyenler oldu mu? Çoğunlukla yurtdışından gelen otomobiller olduğu için bunun yaşanıp yaşanmadığını bilmiyorum ancak Türkiye'den satın aldıklarımızda olduğunu biliyorum.

- Müzenizin Torbalı'da kurulmasının özel bir nedeni var mı? Müzenizin fiziki özelliklerinden söz edebilir misiniz?

Ana sebep 3 farklı projemizin dönemin büyükşehir belediyesinin onayından geçmemesiydi. Biz ilk başta bu müzeyi büyük hayaller kurarak, yalnızca içindeki koleksiyonla değil; çatısı altında bulunacağı mekânın da mimari bir eser olarak öne çıkacağı şekilde planladık. Ne yazık ki gerçekleştiremedik ancak şu andaki yerimiz de bize birçok konuda avantaj sağladı. 7 bin metre kare bir alan içerisinde müzemizi kurma imkânı bulduk.

- Koleksiyonunuzdan söz eder misiniz? Kaç otomobil, kaç motosiklet var? Bu araçların özellikleri neler? En eski otomobil kaç yılına tarihleniyor? En yeni otomobil kaç yaşında? Her bir araç çalışır vaziyette mi? "En seçkin otomobilimiz" dediğiniz bir aracınız var mı? En eski otomobilinizi ve yanı sıra koleksiyonunuzdaki araçların tamamı değil ama bir seçki olarak, bir kısmına dair ayrıntı verebilir misiniz?

İlk motosiklet olarak kabul gören 1885 model Daimler'den ve yine ilk otomobil olarak kabul gören 1886 model Benz'den 2022 yılına kadar farklı otomobiller müzenin ana koleksiyonunu oluşturuyor. Bugün envanterimizde 150'nin üzerinde farklı otomobil ve motosiklet yer alıyor. Koleksiyonu tanımlamak için şöyle söyleyebilirim; otomotiv tarihinin ilk gününden bugününe kadar, dününü, bugününü ve hatta geleceğini görebileceğiniz bir koleksiyona sahibiz. Hayatımızın önemli bir parçası olan otomobillerin ve motosikletlerin nasıl bir süreçten geçip bugünlere geldiğini canlı örnekler ile ziyaretçilerimize sunabilmek en büyük hedeflerimizden biri.

- Koleksiyonunuzdaki otomobillerin yaygın olarak kullanıldığı dönemlerdeki auralarına dair aktarabileceğiniz anekdotlar var mı? Örneğin yarışların favori otomobili, kült bir sinema filminde özellikle yer alan bir otomobil, ünlü bir aktörün, sporcunun, müzisyenin kullandığı gibi gibi…

Öncelikle üretildikleri dönemler ve o dönemlerim getirdikleri ve hatta götürdüklerini otomobillerde izlemek mümkün. Koleksiyonumuz aslında zaman içinde nelerin değiştiğini bir anlamda 100 yılı aşan bir süreyi, yaklaşık 2 saatlik bir süre içinde görebilmenizi sağlıyor. İçlerinde farklı örnekleri görebiliyorsunuz zira yalnızca bir kişi ile özdeşleşmenin yanı sıra motor sporları başarıları, teknolojik gelişmeler, savaşlar, ekonomik krizler gibi pek çok farklı olayın tesiri, bu otomobillerin her bir çizgisinde yer alıyor.

- Hangi markaların örnekleri yer alıyor müzede?

Bu uzun bir liste olur ancak şöyle açıklayabilirim; bugün var olan ya da olmayan, zaman içinde otomotiv tarihi için önemli adımlar atmış üreticilerini görmeniz mümkün.

- Müzenizin teması nedir? Klasik otomobiller mi? Az üretilenler mi? Hiçbir yerde bulunmayan örnekler var mı koleksiyonunuzda?

Müzemizin aslında ana teması otomobil ve motosikletler. Bunlar arasında da az üretilmiş, nadir modelleri bir araya getirmeye odaklandık. Bununla birlikte zaman içinde ikonik hale gelmiş ve önemli yer edinmiş modeller de yer alıyor; bunların aralarında yalnızca bizde olan tek örnekler de var. Yeni yıllara ait otomobiller ise limitli üretilmiş; çok az yerde görülebilecek, içinde bulunduğumuz dönemde öne çıkmayı başarabilmiş modeller.

- Bugüne kadar kaç ziyaretçiniz oldu? Ziyaretçilerinizin profiline dair neler söylersiniz?

Bugüne dek 150 binin üzerinde ziyaretçi ağırladık. Farklı profilde çok fazla ziyaretçimiz olduğunu söyleyebilirim ve bu bizi son derece memnun ediyor. Çünkü biliyoruz ki halkımız otomobilleri seviyor. Ulaşımın daha rahat olduğu bir konumda bu rakamın misliyle artacağını biliyoruz zira dünyanın önemli platformlarından Tripadvisor'da İzmir'de yapılacak en iyi aktiviteler sıralamasında da Key Museum 2. sırada bulunuyor. Şehrimiz içinde en değerli yerlerden biri halini tamamen kullanıcı deneyimleri ile alabilmekten memnuniyet duyuyoruz.

- Otomobil ve motosikletlerin yanı sıra maskot, eşarp gibi koleksiyonunuzda var ve onlardan da söz edebilir misiniz?

Aslında otomotiv teması üzerine farklı koleksiyonlar ve tema dışı koleksiyonlar olarak ayırabiliriz. Otomotiv teması ile alakalı maskot, eşarp, model otomobil koleksiyonlarımız müzede bulunuyor. Model otomobil koleksiyonumuz 5 bin adet ile sergilenen en büyük model otomobil koleksiyonlarından biri. Bununla birlikte Shell temalı klasik bir akaryakıt istasyonumuz var. Burada 1900'lü yılların başlarından ortalarına kadar orijinal ekipmanları görmek mümkün. Otomobil teması dışında ise satranç ve model gemi koleksiyonumuz var. Müzenin ilk yıllarından beri aynı binada yer almasına rağmen ziyarete açmadığımız bölümler buralar. 400'ün üzerinde farklı malzemelerden, farklı temalardan oluşturulmuş satranç takımları ile; 100'ün üzerinde el yapımı gemi modeli bulunuyor. İlerleyen dönemlerde bu iki koleksiyonumuzun sergilenmesi ile ilgili kararımızı da vereceğiz.

- Key Museum'un, ülkemizde bir benzeri var mı? Yurtdışı ile karşılaştırırsak, diğer örnekleri arasındaki yerine dair neler söylersiniz?

Key Museum bizim yurtdışında benzerlerini görüp, ülkemize kazandırmak istediğimiz; yalnızca koleksiyonuyla değil içindeki parçaların kondisyonu ve sergileme şekliyle de öne çıkarmak istediğimiz bir müze. Ülkemizde ve yurtdışında da elbette örnekleri var ancak; biz gerek ziyaretçilerimizden gerekse de bu işin uzmanları tarafından aldığımız övgüler sebebiyle son derece mutluyuz. İyi bir yerde olduğumuzu düşünsek, nasıl daha iyi olabiliriz sorusunu kendimize sormaktan vazgeçmiyoruz.

- Müzenizin aldığı ödüller var mı?

Yabancı platformlar üzerinde çeşitli ödüller aldık.

İzmir'e gevrek kültürünü tanıtanlar arasında yer alan Zeynel Ergin'in adı, 60 yıl boyunca fırınını işlettiği sokağa verildi.

Zeynel Ergin Sokağı

İzmir'in simge mekanlarından Zeynel Ergin Gevrek Fırınının sahibi merhum Zeynel Ergin'in ismini, 60 yıl boyunca gevrek ürettiği fırınının sokağında yaşatıyoruz. Büyük ustanın adı, Konak Belediye Meclisi'nde oybirliğiyle aldığı karar doğrultusunda, Alsancak 1466 Sokak'a verildi ve sokak artık Zeynel Ergin adıyla anılıyor. Zeynel Ergin'in resminin de bulunduğu yeni sokak tabelasının asıldığı törende yer alan Konak Belediye Başkanı Abdül Batur, Zeynel Ergin'in İzmir'in gastronomi kültürüne katkısının çok önemli olduğunu söyledi. İzmir gevreğinin farkına değinen Başkan Batur, çekirdeğe çiğdem, domatese domat diyen İzmirlilerin geçmişten bugüne kentin değerlerine, dayanışma içinde sahip çıkan bir kent olduğunu vurguladı. Zeynel Ergin'in, şehrin simgesi olmuş, kentin gastronomi kültürüne çok önemli katkılar vermiş, bu değeri gelecek kuşaklara taşımayı bilen bir değer olduğunu söyleyen Başkan Batur etkinlikte şu vurguyu yaptı:
"Yaşadığımız güzel kentimiz İzmir, dayanışma kültürünün olduğu, Mustafa Kemal Atatürk ve onun değerleri başta olmak üzere geçmişinden bugüne değerlerine sahip çıkan bir kent. Konak Belediyesi olarak, biz de kente değer katan, kentin simge isimlerini yaşatmaya önem veriyoruz.

Şadan Gökovalı, İzmir Baba Sancar Maruflu, Aydın Erten gibi isimleri, adlarını verdiğimiz sokaklarda, alanlarda ve merkezlerimizde yaşatıyoruz. Zeynel Ergin Ağabeyimiz de daha beş yaşındayken gevrek satmaya başlamış, İzmir'in gevrek geleneğini, tadını yaşatmış, gelecek kuşaklara da taşımış çok

önemli bir isim. Zeynel Ergin gibi kente damgasını vurmuş kişilerin isimlerini yaşatmaya devam edeceğiz."

Aile adına konuşan Özer Ergin de babasının hayatının, işyerinin bulunduğu sokakta geçtiğini, kendilerinin de aynı sokakta büyüdüklerini belirtti. Aile olarak bu sokağın babalarının ismiyle anılmasından gurur duyduklarını dile getiren Ergin, "Babam Zeynel Ergin, kent kültürüne önemli bir miras bıraktı.

Bu sokağın babamızın ismiyle anılması ailemize büyük gurur veriyor. Biz aile olarak babamızın bize bıraktığı bu mirası sürdürmeye gayret ediyoruz. Babam çalışkanlığı, ustalığı ve mütevazılığıyla bu kente değer kattı. Ben ailemiz adına, tüm çalışma arkadaşlarımız adına ve babam adına Konak Belediye Başkanı Abdül Batur'a teşekkür ediyorum" diye konuştu.

Alsancak Mahalle Muhtarı Hicran Akuzun da "Zeynel Ağabeyimiz, Alsancak'ın babasıydı. Konak Belediye Başkanımız Abdül Batur'a ve bütün ekibine girişimi adını teşekkür ediyorum" dedi.

Zeynel Ergin

*1933 yılında hayata gözlerini açan Zeynel Ergin, henüz 5 yaşında Ayvalık sokaklarında gevrek satmaya başladı. Askerlik görevini tamamlamasının ardından İzmir'e yerleşti. İzmir'in çeşitli fırınlarında gevrek ve kumru ustası olarak çalışan Zeynel Ergin, 1950'li yıllarda, sonradan sahibi olacağı tarihi gevrek fırınında çalışmaya başladı. Zeynel Ergin, tarihi fırını 1962 yılında devraldı. Ergin, zamanla İzmir'de ün salmaya başladı. Çeşme'ye ilk kumrunun gönderilmesi, İzmir'de gevreğin gitgide ünlenmesi Zeynel Ergin'in tarihi fırınıyla başka bir boyut kazanmaya başladı. Bir çok çırak ve ustayı bünyesinden çıkaran Zeynel Ergin'in fırınında Türkiye'nin önemli sanatçılarından Ferdi Özbeğen de bir süre çalıştı. Kendine özgün tarifi ve İzmir tarzı ile gevreklerini yapmaya devam eden Ergin, nohut mayası ile imal ettiği kumrularıyla ününü İzmir dışına taşımayı başardı. 2000'li yılların başına geldiğimizde hem fırını ve kendisi bir simge haline dönüştü. Türkiye'nin dört bir yanından müşterisi olmaya başladı. Ergin, bu başarıları çerçevesinde çeşitli ödüllere layık görüldü. 2002 senesinde Göztepe Rotary Kulübü tarafından "Rotary Meslek Hizmetleri Ödülü"ne layık görüldü. İzmir Kültür Sanat ve Sosyal Dayanışma tarafından 2006 yılında İzmir'in kültürel, sosyal ve sanatsal gelişimine olan katkılarından dolayı "Teşekkür Belgesi" ile onurlandırıldı.
Bu süre zarfında hayatı, İzmir'e olan katkısı ve yaptığı ürünler sayısız dergi, gazete ve televizyon programına konu oldu. 1 Ocak 2021 tarihinde ebedi yolculuğa uğurlanan Zeynel Ergin, günümüzde İzmirlilerin anılarında yaşamakla kalmıyor, oğullarına bıraktığı ustalık ile ürünleri hala İzmir'e değer katmaya devam ediyor.*

Dilek ÇOBAN

BİR İDİK BİN OLDUK
Edebiyat Çalışmaları
MASALLAR

Anadolu Üniversitesi AÖF Türk Dili ve Edebiyatı Öğrencileri

Yazabilmek yolculuğumda kendime katabileceklerimi düşünerek 2020 senesinde aldığım kararla Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde okumaya başladım. Çok değerli eğitmenlerimizin varlığı, canlı ders ve mobil uygulaması, öğrenme merakımı perçinlemişti.

Doç. Dr. Hasan Güneş hocamızla ve seçkimizde yer alan farklı meslek ve yaş grubundan arkadaşlarımla Türk masalları dersinde buluştuk.Tarihin içinde dilin evrilmesine tanıklık ettikçe bir zaman tüneline girmiş gibi hissettim kendimi. Orhunlardan Uygurlara, oradan Türk halk edebiyatına, Rönesans'a, oradan günümüze gelmiş edebiyata olan tutkum beni içine aldı; atalarımızla aynı meydanlarda şahlanan öykülere, şiirlere, masallara taşıdı.

On sekiz arkadaşım da bu duyguları hissetmiş olmalı ki aynı kapak altında toplanarak Türkiye'nin doğusundan batısına, kuzeyinden güneyine kadar uzanan bir bağ ile Bir İdik Bin Olduk Edebiyat Çalışmaları "Masallar" adlı kitabımızı çıkardık. Masallar: sözlü kültür ortamında halkın ortak bilinciyle kuşaktan kuşağa aktarılan, gerek sözlü gerek yazılı olan, kimi zaman ders veren kimi zaman da uzun gecelerde uykudan önceki eğlencelik zamanlardı. Teknoloji bunu unutturmaya çalışsa da biz, ortak bilinçle atalarımızın yadigârlarını bir araya toplamaya, birikimlerimizi de bir seçkiyle sunmaya karar verdik. Bu seçki, bazı arkadaşlarımın yazma macerasındaki ilk adımı oldu. Yardımcı editörlüğünü üstlendiğim ve içinde yer aldığım beş kişilik bir danışma kurulu ile yol haritamızı belirledik.

On sekiz arkadaşımla Türk tarihinde bir ilki gerçekleştirerek dimağımızda kalan ya da özgün oluşturduğumuz renklerin senfonisiyle yeni masallar yazdık. Kitapta on dokuz yazarımız ve yirmi altı masalımız bulunuyor. Masallarımızın başına, ebeveynlere yol göstermek için açıklayıcı bilgiler ekledik.

Bu bilgiler her masalın hitap ettiği yaş gruplarının, uyarlama olup olmadığının, içeriğinde barındırdığı konuların ipuçlarını oluşturdu. Bunun dışında her masalımıza ait anlatım videoları hazırladık. Okumalar sırasında fark ettik ki aramızda masal analarımız varmış. Okuyucuların videolara ulaşabilmesi için kitapta bulunan masalların başına kare kodlar ekledik.

Kültürel mirasımız masallarımızı tüm engelleri aşarak yediden yetmişe herkese ulaştırabilmek için işaret diline çevirerek ayrı videolar hazırladık. Bu videolara da anlatım videolarının açıklama kısmındaki linklerden ulaşabilirler.

Bir seri olacak olan bu çalışmamızın devamında okuyucuya farklı türleri sunacağız. Hakkımızda daha fazla bilgi sahibi olmak isteyenler için Instagram adresimiz; @bir_idik_bin_olduk_masallar

Bizler edebiyatın ve sevginin iyileştirici gücüne inancımızla masallarımızı çocuklarımıza miras bırakabilmek için el ele verdik; bir idik, bin olduk. Kitabımızı okuyan, okuyacak olan, ona değer veren herkese teşekkür ederiz.

Sancar Maruflu Bilim Merkezi'nde

Keşfe Yolculuk Başladı

Çınarlı Rekreasyon Alanı içinde toplum ile bilimi buluşturmak amacıyla kente kazandırdığımız Sancar Maruflu Bilim Merkezimiz, özellikle çocukların bilgiyi ve bilimi klasik yöntemlerin dışında korkmadan, keyif alarak öğrenebilmesi için tasarlandı.

KONAK BELEDİYESİ
2022
SANCAR MARUFLU BİLİM MERKEZİ

Bilgi İçin
0 232 484 53 00 - 2946

KONAK BELEDİYESİ

İZMİR'İN KALBİNDE YENİ CAZİBE MERKEZİ

„MACERA KAFE GÜLTEPE'DE SİZİ BEKLİYOR!

KIŞ SAATİ UYGULAMAMIZ

Hafta İçi: 08.30 - 18.00

Hafta Sonu: 08.30 - 19.30

Kahvaltı Saatleri;
Hafta İçi 12.00'ye
Hafta Sonu 13.00'e kadardır.

Kafe menümüz gün boyu hizmetinizdedir.

Macera Kafe Menümüze göz atmak ister misiniz?

Macera Kafe, temizlik ve bakım için Pazartesi günleri kapalıdır.

Ulaşım:
(ESHOT 42 Numaralı otobüs ile ulaşabilirsiniz.)

MACERA PARKI

İZBEL
KONAK BELEDİYESİ

KONAK BELEDİYESİ